

KÁRTÉRÍTÉSI ÉS BIZTOSÍTÁSI JOG

Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata

II. évfolyam 3. szám – 2020. október

Beköszöntő

Tanulmányok

- Csöndes Mónika: A Covid-19-járvány és a szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés egyes kérdései
- Kiser Dóra: Az életbiztosítások szerződőt megillető elállási jog hatékony érvényesülése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában és annak magyar jogi vonatkozásai – Az Európai Unió Bíróságának ítélete a C-355/18., C-356/18., C-357/18. és C-479/18. számú egyesített ügyekben

Szemelvények a bírósági gyakorlatból

- Máshol nem publikált határozatok
- Publikált határozatok (EuB, BH, ÍH, BDT)
- Válogatás a Kúria Sajtótitkársága által 2020 harmadik negyedében közzétett tájékoztatókból

Közlemények, hírek, események

- Néhány gondolat a gyorsított perről szóló törvényről
- A KBJ a LinkedIn-en
- Életinterjú dr. Trunkó Barnabással
- Szakirodalmi ajánló

Fórum

- Bárdos Péter: Egy jogeset margójára

Impresszum

Beköszöntő

Úgy tartják, hogy ha egy folyóirat megéri az egy évet, akkor már van esélye az életben maradásra. Örömmel jelentjük, hogy szeptemberi számunkkal folyóiratunk immár egyéves, ami a jövőt illető bizakodás kifejezésén túl arra is alkalmat ad, hogy röviden visszatekintsünk az eddig végzettekre. Úgy tűnik, sikerült elérni potenciális olvasóközönségünket vagy legalábbis annak egy részét, amit az adatok igazolnak. A folyóirat weboldalát egy év alatt több, mint hétezeren keresték fel, az oldalmegtekintések száma meghaladta a húszezret. Ez nyilván annak is tulajdonítható, hogy kitűnő szerzőket és nivós, a szakmában sokakat érdeklő témákat tárgyaló tanulmányokat sikerült megnyernünk folyóiratunk számára. A „Máshol nem publikált határozatok” rovatunk izgalmas, csak nálunk olvasható ítéleteket mutatott be, továbbá a kártérítés és biztosítás területét érintő érdekes ítéletekre sikerült felhívniuk olvasóink figyelmét „publikált határozatok” rovatunkban. Úgy gondoljuk, hogy a folyóirat struktúrája mára kialakultnak tekinthető, de tovább gazdagítható, hiszen számos elképzelésünk, ötletünk vár még megvalósításra. Persze van hiányérzetünk is. Mindenekelőtt arra gondolunk, hogy még nem sikerült olvasóinkat a kívánatos mértékű aktivitásra serkenteni, de erre is keressük a megoldást. E számunk megjelenését követően bocsájtjuk útjára LinkedIn-oldalunkat, amelynek elsődleges célja, hogy csoportba gyűjtse folyóiratunk barátait és szimpatizánsait, ezúton is fórumot kínálva az eszmecserére.

Végezetül felhívjuk Olvasóink figyelmét a szeptemberi számban közölt két tanulmányra a kontraktuális kárfelelősség és az életbiztosítási szerződések témájában. Mára már nyilvánvaló, hogy a Ptk. a kontraktuális kárfelelősség megváltozott szemléletének bevezetésével a szakmai viták új, nagyon izgalmas területét nyitotta meg. Csöndes Mónika tanulmánya a COVID-járvánnyal való összefüggés szempontjából vizsgálja a kérdést. Kiser Dóra az életbiztosítási szerződéstől való elállás témáját elemzi egy új európai bírósági döntés tükrében. Pataky Tibornak a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvényt eljárásjogi szempontból elemző írása pedig gondolkodásra invitálja az Olvasót. A Fórum rovatban most egy szomszédjogi eset margóján kodifikációs megfontolásokra hívja fel a figyelmet a szerző, Bárdos Péter.

Jó olvasást kívánunk!

A Szerkesztőbizottság

Tanulmányok

Csöndes Mónika (egyetemi adjunktus, BCE):

A Covid-19-járvány és a szerződészegésért való felelősség alóli mentesülés egyes kérdései

1. Bevezetés

[1] Az Egészségügyi Világszervezet (a továbbiakban: WHO) 2020. január 30. napján nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzetnek nyilvánította a Covid-19-járványt.¹ A szükséghelyzet a WHO – 2009. évi XCI. törvénnyel kihirdetett – Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályai értelmében közegészségügyi-járványügyi intézkedési kötelezettséget rótt a magyar államra. Ennélfogva van jelentősége annak, hogy az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 56. §-ának (5) bekezdése az Eütv. 44-52. és 56-74. §-ai alkalmazásában felhívja a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendeletet. Az (5) bekezdésben foglalt rendelkezés értelmében a hivatkozott NM rendeletben meghatározott fertőző betegséggel azonos tekintet alá esik „az Egészségügyi Világszervezet 2009. évi XCI. törvénnyel kihirdetett Nemzetközi Egészségügyi Rendszabályai rendelkezéseire tekintettel nemzetközi horderejű közegészségügyi-járványügyi szükséghelyzet előidézésére képes, korábban ismeretlen vagy szokatlanul súlyos formában, illetve a megszokottnál lényegesen nagyobb gyakorisággal, járványosan előforduló betegség vagy állapot is”.² A WHO 2020. március 11. napján világjárványnak nyilvánította a Covid-19 vírusfertőzés okozta járványos megbetegedéseket,³ amely állapot a mai napig fennáll. Ugyanezen a napon Magyarország Kormánya a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki. A 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet 2020. június 18. napjával hatályát veszítette, de a Kormány ugyanezen a napon a 283/2020. (VI. 17.) Korm. rendelet útján Magyarország egész területére egészségügyi válsághelyzet elrendelésével járványügyi készültséget vezetett be.

[2] A COVID-19 megbetegedések és fertőzések nyomán a járvány megfékezésére, továbbterjedésének megelőzésére, illetve következményeinek elhárítására megalkotott rendkívüli állami és hatósági intézkedések szerte a világban alapvető változásokat eredményeztek nemcsak a társadalmi normák világában, hanem a gazdasági élet működésében is. A COVID-19-pandémia és az arra tekintettel megalkotott állami, hatósági intézkedések számottevően érintették nemcsak a hazai és a globális (termelési, értékesítési, szolgáltatási) ellátási láncokat, hanem a magánszemélyek polgári jogi jogügyleteit is. Számos szerződő fél került olyan helyzetbe, hogy valamilyen korlátozás

¹ [https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-statement-on-ihr-emergency-committee-on-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)](https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-statement-on-ihr-emergency-committee-on-novel-coronavirus-(2019-ncov)) (2020. 08. 30.)

² Erre mutatott rá: Hollán Miklós: Bolyongás a járvány (büntetőjogi) fogalma körül. MTA Law Working Papers. 2020/8. sz. 11. o. <https://jog.tk.mta.hu/mtalwp/bolyongas-a-jarvany-buntetojogi-fogalma-korul> (2020. 08.30.)

³ <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (2020. 08. 30.)

vagy akadály miatt részben vagy egészben elnehezült, vagy lehetetlenné vált a szerződéses kötelezettségének a teljesítése.

[3] Az így előállt szerződéses kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos jogviták elbírálását alapvetően határozza meg, hogy az érintett jogviszonyok nemzetközi elemet tartalmaznak-e, mert ez esetben az ügy érdemében való döntést meg kell, hogy előzze – jogválasztásról szóló megállapodás hiányában – a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jog meghatározása vagy az irányadó anyagi jogi jogegységesítést megvalósító nemzetközi egyezmény kiválasztása. A jogvita elbírálása szempontjából meghatározó az is, hogy a szóban forgó szerződés tartalmaz-e, és ha igen milyen rendelkezést a nem teljesítés eseteire. A szerződő felek közötti jogvita természete attól is függ, hogy a járvány megjelenése előtt vagy már a járvány idején megkötött szerződésről van-e szó.

[4] A COVID-19-járványnak a szerződéses jogviszonyokban számos magánjogi jogkövetkezménye lehet.⁴ Jelen tanulmány csak a szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés kérdéseit tárgyalja. A tanulmány fókuszában a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:142. §-ában foglalt rendelkezés áll, de a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.)⁵ hatálya alatt kialakult gyakorlat is értékelésre kerül a jogalanyokkal szemben támasztott elvárhatósági mérce szempontjából.

2. A szerződésszegésért való felelősség általános szabályai a Ptk.-ban

2.1. A szerződésszegés szabályozása a Ptk.-ban

[5] A rPtk. A szerződésszegés cím alatt (rPtk. 298-313. §) szabályozta a szerződésszegés egyes nevesített eseteit (kötelezett késedelme, jogosult késedelme, hibás teljesítés, teljesítés lehetetlenné válása, teljesítés megtagadása), valamint a szerződésszegés közös szabályait (rPtk. 314-318. §). A Ptk.-ban lényeges változás, hogy a jogalkotó a szerződésszegés közös szabályait 'A szerződésszegés általános szabályai' cím alatti fejezetbe a szerződésszegésre vonatkozó rendelkezések élére helyezte (Ptk. 6:137-152. §), és csak ezt követően kodifikálta a szerződésszegés egyes nevesített eseteit (Ptk. 6:153-184. §). A szerződésszegés általános szabályainak fontosságát mutatja, hogy „e normák szerint ítélandók meg a külön nem nevesített szerződésszegések, és ezek a rendelkezések alkalmazandók a nevesített szerződésszegésekre is akkor, ha az adott szerződésszegés külön szabályai nem írnak elő eltérő rendelkezéseket”.⁶

[6] A Ptk. 6:137. §-ában foglalt rendelkezés szerint a kötelezett a szerződést akkor szegi meg, ha a szerződés alapján őt terhelő kötelezettség szerződésszerű teljesítése bármely okból elmarad. A szerződésszegés általános fogalmának a meghatározása, ennek a korábban csak tankönyvi

⁴ A téma rendszerezett feldolgozásához lásd Fabók Zoltán – Györfi-Tóth Péter – Seres Márk: A COVID-19 mint potenciális vis-maior esemény hatása a magánjogi szerződéses jogviszonyokra. <https://blogs.dlapiper.com/advocatus/2020/04/a-covid-19-mint-potencialis-vis-maior-esemeny-hatasa-a-maganjogi-szerzodeses-jogviszonyokra/> (2020. 08. 30.)

⁵ A szerződésszegésért való felelősségre (és a megtérítendő kár mértékére is) a Ptk. 50. §-a értelmében a Ptk. hatálybalépésekor fennálló szerződések esetében, ha a törvény eltérően nem rendelkezik, a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tényekre, megtett jognyilatkozatokra a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni, kivéve, ha a felek szerződésüket teljes egészében a Ptk. hatálya alá helyezik.

⁶ Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója. Magyar Közlöny 2002/15/II. szám 130. o., Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója. Magyar Közlöny 2003/8. szám 804. o., Az új Polgári Törvénykönyv konceptiója és tematikája. Magyar Közlöny. Különszám. 2003. február. 98-100. o.

definíciónak a normatív formába öntése és kodifikálása azért jelentős változás, mert ezzel a Ptk. a 6:137. §-a szerint minősülő tényállásokra a szerződésszegés általános szabályait is alkalmazni rendeli. Ha viszont valamely nevesített szerződésszegési esetként minősül az elbírándó tényállás, akkor az általános szabályok mellett a nevesített szerződésszegési esetre vonatkozó objektív és kárfelelősségi jogkövetkezmények⁷ is alkalmazandók lesznek. Akár valamely nevesített szerződésszegési eset (késelem, hibás teljesítés, teljesítés lehetetlenné válása, teljesítés megtagadása, jognyilatkozat tételének elmulasztása), akár a Ptk. 6:137. §-ának hatálya alá tartozik az elbírándó tényállás, amikor a Ptk. a 'felelős' szót használja valamely rendelkezésében, akkor alapesetben a 6:142. §-ában foglalt normára utal.

[7] A Covid-19-járványra figyelemmel kiemelendő, hogy a rPtk. és a Ptk. is szerződésszegésként szabályozza a lehetetlenülést, és a természetbeni teljesítés korlátjaként tekint a teljesítés lehetetlenné válására.⁸ A két kódexben a teljesítés lehetetlenné válásának esetére elrendelt jogkövetkezmények szabályozása alapjait illetően szintén azonosak.

2.2. A Ptk. 6:142. §-ának alkalmazási köre

[8] A kontraktuális és a deliktuális felelősségi jogviszonyok eltérő természetére és gyökerére tekintettel a jogalkotó a Ptk.-ban új alapra helyezte a kontraktuális kárfelelősség szabályozását (Ptk. 6:142-6:147. §). Eltérő szabályokat állapított meg a kimentés feltételrendszerére, valamint a megtérítendő károkra. Ki kell emelni: a 6:142. § alkalmazási köre túlmutat a Ptk. Hatodik Könyvének XXII. Fejezetén, a Ptk. több rendelkezése utal rá. Hatása átsugárzik a Ptk.-n kívüli más jogszabályokra is, ugyanis számos más jogszabály tartalmaz utalást a Ptk. szerződésszegésért való felelősségi szabályaira, és rendeli alkalmazni azokat valamilyen magatartás tanúsítása vagy tevékenység gyakorlása során okozott károk megtérítésére.

[9] A Ptk. Hatodik Könyvének Második Részében *A szerződés általános szabályai* cím alatti §-ok közül számos utal vissza a szerződésszegésért való felelősség szabályaira. A 6:142. §-t hívja fel az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség kapcsán a 6:62. § (2) bekezdése, a bíróságnak a szerződést érvényessé nyilvánító döntése kapcsán a 6:110. § (2) bekezdése, a szerződésnek a felek akaratából történő érvényessé válása kapcsán a 6:111. § (2) bekezdése, az akadályközlési kötelezettség kapcsán a 6:126. § (2) bekezdése, az elállás, felmondás kapcsán a 6:140. § (3) bekezdése, a lehetetlenné válásért való felelősség kapcsán a 6:180. §-a, a vagylagos szolgáltatás lehetetlenné válása kapcsán a 6:181. § (2) bekezdése, a foglalo kapcsán a 6:185. § (2) és (3) bekezdései, a kötbér kapcsán a 6:186. § (1) bekezdése, a jogvesztés kapcsán a 6:190. § (1) bekezdése. A Ptk. a Harmadik Könyvben *A jogi személy* cím alatt több rendelkezésben is felhívja a szerződésszegésért való felelősség szabályait, így a 6:142. §-t is.⁹

⁷ Az objektív–szubjektív jogkövetkezmények megkülönböztetés helyett pontosabbnak tartom, ha az objektív jogkövetkezmények mellett a szerződésszegésért való felelősség objektív természetére tekintettel a kárfelelősségi jogkövetkezmények megjelölést alkalmazzuk.

⁸ Menyhárd Attila – Veress Emőd: Kontraktuális felelősség a magyar és a román polgári jogban. Magyar Jog, 2020/5. sz. 288. o.

⁹ A 6:142. §-t hívja fel a jogi személy nyilvántartásba való bejegyzése iránti kérelmének benyújtásával összefüggésben a jogi személy képviselőre kijelölt személy felelőssége kapcsán a 3:12. § (2) bekezdése, a vezető tisztségviselő felelőssége kapcsán a 3:24. § (1) bekezdése, a 3:101. § (4) bekezdése, illetve a 3:55. § (4) bekezdése, a felügyelőbizottság tagjainak felelőssége kapcsán a 3:28. §, a vagyoni hozzájárulása teljesítésének elmulasztásával a gazdasági társaságnak okozott kárért való felelőssége kapcsán a 3:98. § (2) bekezdése, illetve szövetkezet esetében a 3:333. § (2) bekezdése, a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulást teljesítővel egyetemlegesen felelős tagok esetében a 3:99. § (2) bekezdése, az ügydöntő felügyelőbizottság tagjainak felelőssége kapcsán a 3:123. §.

[10] Másfelől, a 6:142. § nem minden szerződésszegéssel okozott kár iránti igény érvényesítése során irányadó szabály. A Ptk. maga állapít meg a 6:142. §-ához képest enyhébb felelősségi szabályokat ingyenes kötelezettségvállalások (lásd a 6:147. §-nál), valamint szigorúbbakat közreműködő jogosulatlan igénybevétele [6:148. § (2) bekezdése] esetén. Eltérő felelősségi mércével lehet találkozni a használati és a letéti szerződések részletszabályaiban is azokban az esetekben, ha a szerződő fél a másik fél hozzájárulása nélkül albérletbe stb. adja, vagy másnak használatra átengedi a dolgot, felelőssége ilyenkor ugyanis minden olyan kárért fennáll, amely a jogellenes átengedés nélkül nem következett volna be.¹⁰

[11] A Ptk. nem tartalmaz önálló kimentési szabályt a gondossági kötelezésekre, ezért nem mellőzhető a 6:142. §-a szerinti feltételek vizsgálata gondossági kötelezésekkel szemben.¹¹ Álláspontom szerint attól a felelősség még nem lesz felróhatósági alapú, hogy a szerződésszegés a kötelezett nem gondos eljárása¹² esetén állapítható meg. Az egy kérdés ugyanis, hogy a jogosultnak mit kell bizonyítania a szerződésszegés megállapításához, az pedig egy másik kérdés, hogy a kötelezettnek mit kell bizonyítania a felelősség alóli mentesülés érdekében. Ezek vizsgálatát tehát nem összekapcsolni, hanem elválasztani kell.¹³ Ha pedig ugyanazon szerződésen belül a szolgáltatás eredmény- és gondossági kötelezettségek teljesítésére is irányul, akkor előzetesen azt kell megvizsgálni, hogy az állított szerződésszegés eredmény-, avagy gondossági kötelezettségre vonatkozik-e.¹⁴

[12] A Ptk. 6:1. § (3) bekezdésére és a 6:59. §-ára tekintettel úgy lehet állást foglalni, hogy a 6:142. § nem kógens szabály, a szerződő felek a Ptk.-tól eltérően is megállapodhatnak a felelősség alóli mentesülés kérdésében, figyelemmel azonban a törvényi korlátokra, mint például a 6:152. §-ban meghatározott tilalomra, valamint az érvénytelenségi okokba ütközésre. A Ptk. javaslatának miniszteri indoklás szerint is a szerződésszegés szabályai alapvetően diszpozitívak, azoktól tehát a felek egyező akarattal eltérhetnek, kivéve, ha az eltérést a törvény (például fogyasztó és vállalkozás közötti szerződések bizonyos vonatkozásaiban) tiltja.

¹⁰ Speciális szabályok vonatkoznak azonban az ingyenes letétre a 6:365. § (3) bekezdése szerint.

¹¹ Ezen az állásponton: Fuglinszky Ádám: A 6:142. §-ához fűzött magyarázat. In: Wellmann György (szerk.): Az új Ptk. magyarázata. V/VI. Kötelmi jog. Első és Második Rész. HVG ORAC, Budapest, 2018. 312. o. (ugyanígy a 2020-as kiadásban), Leszkó László: Szerződésszegés a polgári jogban. Wolters Kluwer, Budapest, 2018. 81. o., Csöndes Mónika: A szerződésszegésért való kártérítési felelősség általános szabályaival (Ptk. 6:141-6:148. §) kapcsolatos jogértelmezési kérdések. Kúriai Döntések, 2020/2. sz. 278-279. o. Ezzel ellentétesen: Kemenes István: A kontraktuális kártérítés egyes kérdései. Magyar Jog, 2017/1. sz. 8. o. Lásd még részletesebben a 4.2. pontban foglaltakat.

¹² A megbízási szerződésnél a Ptk. – egyezően a rPtk.-val – nem tartalmazza a gondos eljárás követelményét, hanem csak rábízott ügy, a rábízott feladat ellátását jelöli meg a megbízott főkötelezettségeként. Villányi László a megbízott gondossága kapcsán azt hangsúlyozta, hogy a gondosság mértékét a megbízás tárgyi körülményei határozzák meg. Lásd: Villányi László: A megbízás. In: Szladits Károly (szerk): Magyar Magánjog. Negyedik kötet. Kötelmi jog. Különös rész. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942. 670. o.

¹³ A gondosság és a felróhatóság közé álláspontom szerint fogalmi szinten nem lehet egyenlőségjelet tenni. A Ptk. 1:4. § (1) bekezdés szerinti elvárhatósági szint – amely általános magatartási mérceként szolgál a polgári jogi jogviszonyokban – segítségül hívható a gondosság tartalmának a meghatározásához, amennyiben speciális megbízástípusok szabályai másként nem rendelkeznek. A speciális megbízástípusok szabályai rendszerint részletesebben ki vannak dolgozva, mint magáé a megbízásé (tehát az általános szabályé). Lásd: Csanádi György: A megbízási jogviszony. KJK, Budapest, 1959. 96. o.

¹⁴ Így foglal állást: Tókey Balázs: A megbízási típusú szerződések. In: Fuglinszky Ádám – Tókey Balázs: Szerződési jog különös rész. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018. 898-901. margószám, Fuglinszky Ádám: A 6:142. §-ához fűzött magyarázat. (2018) i.m. 312-314. o.

3. A szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés megítélésének kérdése a rPtk., illetve a Ptk. szabályozási eltéréseire figyelemmel

[13] A szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülésre vonatkozó rendelkezések mások a rPtk.-ban, illetve a Ptk.-ban. A rPtk. hatálya alá tartozó tényállásoknál az irányadó szabály az, hogy a 318. § útján felhívott 339. § (1) bekezdése értelmében mentesülhet a felelősség alól a szerződésszegő, ha bizonyítja, hogy „úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható”. A Ptk. 6:142. §-a pedig akként rendelkezik, hogy a szerződésszegő „mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa”. Ez a különbség elsősorban azt a kérdést veti fel, hogy az eltérő törvényszöveg okán vajon más, eltérő felelősségi mérce kell, hogy érvényesüljön a rPtk. hatálya alá tartozó szerződésszegési tényállásokban, mint a Ptk. hatálya alá tartozóknál? Álláspontom szerint nem indokolt, hogy a jogalanyokkal szemben támasztott felelősségi mérce szigorúsága alapjaiban legyen eltérő, és pedig azért, mert a Ptk. javaslatának miniszteri indokolása szerint az új szabályozás megalkotásának célja és jogpolitikai indoka az volt, hogy a bírói gyakorlatban jelen lévő, évtizedek óta fokozatosan szigorodó tendenciát normatív formába öntse, és elszakítsa a szerződésszegéssel okozott károkozásért való felelősséget a felróhatósági elvtől.¹⁵

3.1. A Ptk. 6:142. §-ában foglalt rendelkezés megalkotásának jogpolitikai indoka

[14] A kontraktuális és a deliktuális felelősségi jogviszonyok eltérő természetére és gyökerére tekintettel helyezte a jogalkotó a Ptk.-ban új alapra a kontraktuális kárfelelősség szabályozását (6:142-147. §). A szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés ítélkezési gyakorlatát bemutató kodifikációs előtanulmányokra¹⁶ is figyelemmel a Ptk. újrakodifikálásának folyamatában már a 2002. évi Koncepció megalkotásakor rögzítést nyert: a szerződésszegésért fennálló kárfelelősség a deliktuális kárfelelősséghez képest önálló alakzatban nyerjen szabályozást. A változtatás indokaként az állt, hogy piacgazdasági viszonyok között a szerződésszegés kártérítési következményei más elvi alapon állnak, mint a deliktuális kárigények.

[15] A 2002. évi Koncepció indokolása szerint az üzleti élet szerződéseinek körében megnehezül, sőt gyakran lehetetlenné is válik a felróhatóság vizsgálata már csak azért is, mivel a piaci forgalomban részt vevő jogalanyok szerződésszegései esetében a szerződésszegésre vezető magatartások személytelenné válnak. A 2002. évi Koncepció ezért azt az álláspontot képviselte, hogy az új kódex a szerződésszegési kártérítési szankciót ne kösse a felróhatóság feltételéhez, azaz a szerződésszegő fél ne menthesse ki magát azzal, hogy a szerződésszegés elkerülése érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. A későbbi kodifikációs javaslatok indokolásaiban ez a koncepcionális változtatás iránti szándék további elméleti megalapozást is nyert. Az indokolások utaltak arra, hogy piacgazdasági körülmények között az üzleti viszonyokra jellemző nagyszámú,

¹⁵ „A szerződéses vállalat megszűnése miatt ennél szigorúbb kimentési mércét kell alkalmazni, mert a másik fél jogos üzleti várakozásai a szerződésszegés folytán megghiúsultak. Ezt a bírói gyakorlat már évtizedekkel ezelőtt felismerte. A szerződésszegéssel okozott károk megítélésénél (különösen gazdálkodó szervezetek viszonyában) az 1970-es évek óta fokozatos szigorítás figyelhető meg. A bíróságok a Ptk. 339. §-ának kimentési klauzuláját – legalábbis a vagyoni forgalom professzionális szereplőinek szerződésszegése esetén – szigorúan, objektívizálva értelmezik, azaz gyakorlatilag csak elháríthatatlan külső körülmény bizonyítása esetén ismerik el a felróhatóság hiányát.”

¹⁶ Lásd különösen Kemenes István: A gazdasági szerződések követelményei és az új Ptk. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/1. sz. 9–22. o., Vékás Lajos: Javaslat a szerződések általános szabályainak korszerűsítésére. Vitaindító tézisek az új Ptk. koncepciójához. – II. rész. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001/4-5. sz. 8-9. o.

egymással bonyolult kölcsönhatásban álló tényező közül igen nehéz kiválasztani a releváns magatartásokat, és azok között ugyancsak problematikus értékelni az esetleges emberi hibák szerepét és súlyát. Éppen ezért abból helyes inkább kiindulni, hogy valamely tevékenység üzletszerű folytatása szükségszerű kockázatvállalást jelent, és az esetleges konfliktus feloldása nem a magatartás utólagos értékelésével, hanem a tevékenységgel együtt járó kockázat telepítése útján célszerű. A nem szerződészerű teljesítés szankcionálását nem lehet a szerződészegő fél igyekezetétől függővé tenni, a szerződészegéssel ugyanis a másik fél jogos ügyleti várakozásai hiúsulnak meg.¹⁷ Az indokolásokban megjelent az az álláspont is, hogy ez a megközelítés a nem kifejezetten üzleti szerződések körében is megfelelő, általában itt is helyes a kimentés szabályainak a felróhatóságtól való elszakítása.¹⁸ A 2002. évi Koncepció utalt arra is, hogy a javasolt változtatás „nem módosítaná tehát alapvetően az élő jogot; ellenkezőleg: lényegében a hatályos bírói gyakorlat valóság-hű törvényi kifejezése volna csupán”.¹⁹ A Ptk. javaslatának miniszteri indoklásából kitűnik, hogy a jogalkotó a 2002. évi Koncepcióban már kidolgozott elméleti megfontolásokra figyelemmel választotta el a kontraktuális felelősséget a változatlanul felróhatósági elven nyugvó deliktuális kárfelelősségi rendszertől, és állapított meg eltérő szabályokat a kimentés feltételeire és a megtérítendő károkra.

3.2. A szerződészegésért való felelősség alóli mentesülés gyakorlata a rPtk. hatálya alatt

[16] A rendszerváltozást követően polgári jogunk átalakulásában meghatározó szerepet játszott a piacgazdaságra való áttérés időszaka. A szerződési jogunk esetében is lényeges változással járt a piaci viszonyokhoz való igazodás követelménye. A rendszerváltozás után megjelent rPtk. kommentárok szerződészegési fejezeteiből már kikerültek a különböző ideológiai utalások, de helyükre más nem került. E rPtk. kommentárokból a 318. §-hoz fűzött magyarázatok a tételes jogi szabályok értelmezése és kibontása mellett lényegében döntően ítéletismertetésekre szorítkoztak, a szerződészegésért való felelősség elméleti alapjaival, céljaival kapcsolatos kérdéseket nem érintettek. Noha ez kézenfekvő lett volna, hiszen a rendszerváltozással a társadalmi-gazdasági változások hatására a szerződésekre vonatkozó jogi szemlélet is módosult. Mindenesetre ekkor az már nem képezte vita tárgyát, hogy piacgazdasági viszonyok között a gazdálkodás üzletszerűsége feltételez, a termelő, a szolgáltató, a kereskedelmi tevékenységet rendszeresen és nyereségszerzés érdekében (nem pedig szükségletkielégítési céllal) folytatják.²⁰

[17] Jelen tanulmány nem tárja fel részletesen a rPtk. gyakorlatát, de az alábbiakban rámutat a bírói gyakorlatban állandósult olyan ítélkezési irányokra, amelyek álláspontom szerint alá is támasztják a Ptk. kodifikációja során kikristályosított koncepció megalkotásának alapjául szolgáló indokokat.

¹⁷ Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója. Magyar Közlöny 2002/15/II. szám 131-132. o

¹⁸ Szerkesztőbizottsági Javaslat. V. Könyv: Kötelmi Jog. Második rész. A szerződés általános szabályai. In: Polgári jogi kodifikáció, 2007/4. sz. 6. o., Kemenes István – Vékás Lajos: Felelősség a szerződészegéssel okozott károkért. Az 5:121. §-hoz fűzött magyarázat. In: Vékás Lajos (szerk.): Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez. Budapest, 2008. 809. o., Kemenes István – Vékás Lajos: A szerződészegés általános szabályai. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk): Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslatára magyarázatokkal. Complex, Budapest, 2012. 396. o., A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény javaslatának miniszteri indoklása. A szerződészegés általános szabályai. 7. b) pont

¹⁹ Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója. Magyar Közlöny 2002/15/II. szám 131-132. o., Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója és tematikája. Magyar Közlöny. Különszám. 2003. február. 98. o. Erre utalt már korábban: Csanádi György: Polgári jog, Tankönyvkiadó, Budapest, 1984. 305. o.

²⁰ Kemenes (2001) i.m. 9. o., Csöndes Mónika: A Polgári Törvénykönyv kárfelelősségi rendszerének alakulása a kodifikációs folyamat során In: Vékás Lajos (szerk.) Fejezetek a Polgári Törvénykönyv keletkezéstörténetéből. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2018. 211-212. o.

[18] Az eseti döntésekből levonható tanulság, hogy a felelősség alól nem tudott mentesülni a szerződésszegő fél akkor, ha jogos ok nélkül tagadta meg a teljesítést.²¹ Kötelezetti késedelem esetén a szállítási, mezőgazdasági termékértékesítési, vállalkozási szerződéseknél állandósult az a gyakorlat, hogy a szerződésszegő viseli a saját teljesítési képessége (pl. idő, munkaerő), valamint az alapanyag, a gépi technológia, a felszerelés hiányának, illetve nem megfelelő felmérésének a következményeit. Az ilyen jogvitákban a kimentés alapjául azt fogadták el a bíróságok, ha a kötelezett érdekkörén kívüli, elháríthatatlan ok merült fel. Ilyenként minősültek a rendkívüli időjárási viszonyok, amennyiben azokra a kötelezett előzetesen nem készülhetett fel vagy az olyan esetek, amikor a jogosult valamilyen közbenső intézkedésének nem tett eleget, és ez akadályozta a kötelezettet a teljesítésben.²² A hibás teljesítés bírói gyakorlata azt mutatja, hogy a 318. § útján felhívott 339. § alig vezetett a felelősség alóli mentesülésre. A joggyakorlatból kevés példa hozható fel arra, hogy a kimentés sikeres lett volna, az ítéletekben megjelenő visszatérő indokolás szerint ugyanis a kötelezett akkor járt volna el úgy, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, ha hibátlanul teljesít.²³ Ha a szerződésszegés az együttműködési kötelezettség nem teljesítésében állt, nem eredményezett mentesülést a szerződésszegő számára az olyan kimentési ok sem, hogy a magatartása nem volt felróható.²⁴ Eseti döntések tanulsága szerint nem vezetett mentesülésre sem a saját üzemi rend szervezési vagy egyéb zavara, sem a fél alkalmazottainak magatartása.²⁵ A szerződésszegő továbbá nem tudott sikerrel hivatkozni a felróhatóság hiányára speciális szakmai (ágazati) szabályok, üzleti szokások, szokványok be nem tartása esetén.²⁶ A szerződésszegéért való felelősség alóli mentesülés szigorodása figyelhető meg abban is, hogy számos esetben a bíróságok nem állapították meg a felelőséget a szerződés szerű teljesítés elmaradásáért akkor, ha a szerződésszegéssel okozott kárt érdekkörön kívüli vagy elháríthatatlan körülmény okozta, megállapították viszont akkor, ha az erre való hivatkozás sikertelennek bizonyult.²⁷

[19] A rPtk. felelősség alóli mentesülési gyakorlatából jellemzően a szervezeti jogalanyokra hozhatók fel példák. Kiemelésre érdemes ugyanakkor a rPtk. gyakorlatából két olyan ügy is, amely azt mutatja, hogy az adott helyzetben elvárható magatartás mércéjét magánszemélyeknél is szigorúra szabták a bíróságok. A Legfelsőbb Bíróság szerint a társasház közös képviselője a mulasztásaival okozott károk megtérítése alól – betegségére hivatkozással – nem mentesülhet, ha a helyettesítés érdekében intézkedést nem kért (Legf.Bír.Pfv.I.22.048/2001.). Egy későbbi ügyben pedig a Kúria úgy foglalt állást, hogy nem mentesülhet az adásvételi szerződés eladója, ha szerződéses vállalása ellenére nem intézkedett az ingatlanon fennálló végrehajtási jog törlése iránt (BH2017.15). A döntések érvként szolgálhatnak amellet, hogy az ellenőrzési kör fogalma értelmezhető és adaptálható törvényi feltétel

²¹ Lásd például: EH2004.1039, EH2006.1421, EH2008.1885, Kúria Pfv.20148/2014/10. sz. határozata

²² Már az 1980-as évekből lásd: BH1981.8.330, BH1981.9.372, BH1982.12.524, hivatkozva és a bírói gyakorlatot értékeli: Kemenes István (2001) i.m. 11-12. o. Lásd továbbá: BH1990.1.26, Legf.Bír. Pfv.VII.20.996/2008. sz. határozata, Szegedi Ítéltábla Gf.I.30.190/2012. sz. határozata (IH2013.67), BH2017.5.153

²³ Lásd például: EH2009.2042, BH2011.6.164, BH1999.7.302, BH1996.1.30, Legf.Bír. Pfv.VII.21.964/2010., Legf.Bír. Gfv.IX.30.302/2010. sz. határozata, Kúria Pfv.V.20.241/2012. sz. határozata, BDT2008.1800., BDT2000.167. Lásd még: Kemenes István (2001) i.m. 22. o., Csöndes Mónika: Szavatossági igények kártérítési köntösben In: Ádám Antal (szerk.) PhD tanulmányok 11. PTE ÁJK Doktori Iskola, Pécs, 2012. 194-195. o.

²⁴ Lásd például: BH1992.6.408, Legf.Bír. Pfv.IX.21.820/2010. sz. határozata, Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.21.283/2010/3. sz. határozata (IH2012.24), BH2014.3.79

²⁵ Lásd például: EH2001.415, EH2007.1617, EH2009.2042

²⁶ Lásd például: EH2000.221, EH2000.329, EH2001.537, EH2005.1328, EH2007.1617

²⁷ Lásd például: EH 2001.41, BH 1993.6.357, BH2014.3.79, BH2016.10.277, Legf.Bír. Gfv.X.30.333/1999. sz. határozata Legf.Bír. Pfv.III.20.328/2000. sz. határozata, Kúria Pfv.20.909/2017/13. sz. határozata, Kúria Pfv.V.22.160/2016/5. sz. határozata, Pécsi Ítéltábla Pf.20161/2011/3. sz. határozata

magánszemélyek esetében is, vagyis a szerződésszegésért való felelősség új szabályai – válaszul a gyakran elhangzó kritikákra – nem csak az üzleti viszonyokban alkalmazhatók. A Ptk. gyakorlatában erre figyelemmel a szervezeti jogalanyokkal és a magánszemélyekkel szemben támasztott eltérő szigorúság akként fejeződhet ki, hogy 'az ellenőrzési körön kívüli körülmények' fogalmának nyilvánvalóan szélesebb tartalmat lehet adni egy magánszemély esetében, mint a szervezeti jogalanyoknál.

[20] A szakmai közbeszédben gyakran történik utalás arra, hogy miért volt szükség a Ptk. 6:142. §-a szerinti 'ellenőrzési kör' fogalom bevezetésére, ha egyszer a felelősségi jogunkban van már egy 'tevékenységi kör' fogalom. Megjelenik az irodalomban olyan megközelítés is, amely a fogalmakat alapvetően azonosítja is, és a szerződésszegésért való felelősség körében „az ellenőrzési (tevékenységi) körön kívüli ok vizsgálatát” várja el.²⁸ Fuglinszky Ádám a kodifikációs célkitűzések alapján rámutat: „a kontraktuális felelősség és a veszélyes üzemi felelősség kimentési feltételeinek eltérő normaszöveggel történő kodifikálása mögött az a körülmény húzódik meg, miszerint „míg a veszélyes üzemi felelősség a maga fogalomrendszerével együtt évtizedek óta a magyar kártérítési jog része, szerves fejlődés eredményeként formálódott a bírói gyakorlatban, addig a kontraktuális felelősség hatályos szabályai egy „jogi transzplantáció” eredményeképpen váltak a hazai felelősségi jogi gondolkodás és gyakorlat részévé.”²⁹ Meglátásom szerint is éppen erre, illetve az eltérő jogviszonyok természetére figyelemmel indokolt a két fogalom tartalmi elhatárolása,³⁰ az 'ellenőrzési körön kívüli ok' fogalmának az értelmezését a szerződésszegésért való felelősségre vonatkozó szabályozás elvi alapjainak megfelelően kell elvégezni.

[21] Mindezek alapján, ha a rPtk.-ban, illetve a Ptk.-ban a tételes jogi szabályozás és így a bizonyítandó tények köre más és más is, ez nem akadály a álláspontom szerint annak, hogy a felelősség alóli mentesülés jogi értékelése alapvetően azonos szigorúságú legyen a két kódex alapján. Az azonos szigorúság alatt nem az értendő, hogy figyelmen kívül kellene hagyni a tételes jogi rendelkezéseket, hanem az, hogy a jogalanyokkal szemben támasztott felelősségi mérce szigorúsága alapjaiban ne különbözzön egymástól, figyelemmel a rPtk. bírói gyakorlatára, az adott helyzetben általában elvárható magatartás követelményének szigorú, objektivizált értelmezésére.

4. A szerződésszegésért való felelősség általános esete (Ptk. 6:142. §), a mentesülés feltételei

[22] A Ptk. javaslatának miniszteri indokolása világossá teszi, hogy a kontraktuális felelősség tényálláselemei, a tényálláselemek bizonyítására vonatkozó szabályok és elvek – a szigorúbb kimentéstől eltekintve – változatlanok, vagyis a szerződésszegést, a kár beálltát és mértékét, valamint a szerződésszegés és a kár közötti ok-okozati összefüggést a károsultnak kell bizonyítania. A károkozó pedig az okozott kár megtérítésére lesz köteles, ha nem tudja magát kimenteni a 6:142. §-ban foglalt feltételrendszer alapján. A Ptk. 6:142. §-ának nyelvtani értelmezése alapján egyértelmű, hogy az ellenőrzési körben bekövetkezett kár megtérítése alól a szerződésszegő nem mentheti ki magát, és ebben az esetben a további mentesülési feltételeknek nincs is jelentősége. Az

²⁸ Kemenes István például így fogalmaz a késedelem szabályainál: Kemenes István: A 6:154. §-hoz fűzött magyarázat. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2018. 1680. o.

²⁹ Fuglinszky Ádám: A 6:145. §-ához fűzött magyarázat. (2018) i.m. 372. o.

³⁰ Az ellenőrzési körön kívüli körülmény és a veszélyes üzemi felelősségi alakzatnál használt tevékenységi kör, mint kimentési okok tartalma és egymáshoz való viszonya kapcsán rá kell mutatni arra, hogy a szerződés alapján nyújtott szolgáltatás nem minősül minden esetben (egyben) fokozott veszéllyel járó tevékenységnek is.

ellenőrzési körön kívüli okból keletkező károk megtérítése alóli kimentés azonban csak akkor lesz sikeres, ha a Ptk. 6:142. §-a szerinti további két együttes feltétel is teljesül. Lényeges kiemelni Vékás Lajosnak a miniszteri indokolásra figyelemmel tett azon megállapítását, hogy „[a] szerződésszegés szankciós oldala arra ad választ, hogy valamelyik fél olyan okból, amelyért ő viseli a kockázatot, nem szerződésszerűen teljesít, a másik fél milyen jogokat érvényesíthet a szerződésszegő féllel szemben.”³¹

[23] Már itt indokolt utalni arra, hogy ha mentesülni is tud a szerződésszegő a Ptk. 6:142. § alapján, az még nem mentesíti a szerződésszegés objektív jogkövetkezményei alól. Ha pedig a szerződésszegő megsérti a Ptk. által előírt együttműködési és tájékoztatási kötelezettséget (6:62. §), köteles a másik fél ebből származó kárát megtéríteni. Abban az esetben továbbá, ha a szerződésszegő az akadály közlésére vonatkozó értesítési kötelezettségét (6:126. §) szegi meg, az e kötelezettség elmulasztásával okozott kárért a szerződésszegésért való felelősség szabályai szerint lesz felelős.

4.1. Vis maior – ellenőrzési körön kívüli körülmény – előreláthatóság

[24] Gyakran lehet találkozni olyan értelmezésekkel, amelyek a vis maior-t, az ellenőrzési körön kívüli körülményt és az előreláthatóságot egymással azonosítják, de legalább is egymásra tekintettel magyarázzák. Az erről való gondolkodás nemcsak a Ptk. 6:142. §-ának alkalmazása, hanem a vis maior szerződési klauzulák tartalma szempontjából is lényeges. Hangsúlyozandó, hogy a vis maior ugyan tételesjogi szabályban nem jelenik meg a Ptk.-ban,³² de egy, a szerződéses jogviszony tartalma alatt felmerülő vis maiorként minősülő körülmény többféle joghatás kiváltására is alkalmas lehet a felek közötti jogvita tárgyától függően.

[25] A szerződő felek megállapodhatnak abban, hogy milyen, a szerződészerű teljesítést akadályozó körülményeket, eseményeket tekintenek vis maiornak. A vis maior klauzulákban a szerződő felek e körülményeket, eseményeket van, hogy példalózó felsorolással, van, hogy taxatívan határozzák meg. Előfordul az is, hogy a szerződésben magát a vis maiort definiálják, és a definíció fogalmi elemévé teszik nemcsak az elháríthatatlanságot, hanem például az előre nem láthatóságot, a kockázatnak a rendes üzleti viszonyokat meghaladó mértékét is. Példaként hozható erre a Nemzetközi Kereskedelmi Iparkamara *force majeure clause*-ja,³³ amely megfogalmazásában a Bécsi Vételi Egyezmény 79. cikkében foglalt mentesülési feltételekre³⁴ hasonlít, bár szóhasználatában

³¹ Vékás Lajos: A Ptk. 6:137. §-hoz fűzött magyarázat. In: Vékás Lajos – Gárdos Péter: Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. II. köt. Wolters Kluwer, Budapest, 2018. 1644. o.

³² Hangsúlyosan ki kell emelni, hogy a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati uniós támogatásokhoz kapcsolódó nemzeti rendelkezések külön definiálják, hogy milyen feltételek mellett lehet meghatározott eseményeket vis maiorként elismerni.

³³ 1. Definition. “Force Majeure” means the occurrence of an event or circumstance (“Force Majeure Event”) that prevents or impedes a party from performing one or more of its contractual obligations under the contract, if and to the extent that the party affected by the impediment (“the Affected Party”) proves:

a) that such impediment is beyond its reasonable control; and

b) that it could not reasonably have been foreseen at the time of the conclusion of the contract; and

c) that the effects of the impediment could not reasonably have been avoided or overcome by the Affected Party.

Lásd: <https://iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2020/03/icc-force majeure-hardship-clauses-march2020.pdf>

³⁴ Article 79

(1) A party is not liable for a failure to perform any of his obligations if he proves that the failure was due to an impediment beyond his control and that he could not reasonably be expected to have taken the impediment into account at the time of the conclusion of the contract or to have avoided or overcome it or its consequences.

azzal nem teljesen azonos.³⁵ A definíció szerint vis maiorként minősül egy, a szerződéses kötelezettség szerződésszerű teljesítését lehetővé nem tevő akadály vagy körülmény felmerülése, amennyiben az érintett szerződő fél bizonyítja, hogy ez a körülmény egy el nem hárítható akadály („*beyond its reasonable control*”) volt, s észszerűen nem volt elvárható tőle, hogy ezt a körülményt a szerződéskötés idején előre lássa, továbbá, hogy e körülményt elkerülje vagy következményeit elhárítsa. A jól megfogalmazott vis maior klauzulák a vis maior definitív meghatározásánál részletesebbek,³⁶ ugyanis további kötelezettségeket és egy eljárási rendet írnak elő a szerződő felek számára a vis maiorként minősülő körülmények, események bekövetkezése esetére, és megállapítják egyúttal a vis maiorra a vállalt szerződéses kötelezettségekre gyakorolt joghatását is.³⁷ Ha a szerződés nem tartalmaz a vis maiorra vonatkozó szabályokat vagy azok nem egyértelműek, úgy a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülmények, események értékelését az alkalmazandó jog tételes jogi szabályai és annak bírói gyakorlata alapján kell elvégezni.

[26] A vis maior fogalma és a hozzá kapcsolt jogkövetkezmények az egyes nemzeti jogokban a sok azonos elem mellett is eltérőek lehetnek. Ami a magyar jogot illeti, a vis maiorra nincs tételes jogi definíciója³⁸ sem a rPtk.-ban, sem a Ptk.-ban. A magyar magánjogi irodalom a vis maior alatt erőhatalmat, ellenállhatatlan erőt, elháríthatatlan eseményt/erőt ért, és a vis maior központi fogalmi elemének az elháríthatatlanságot, az emberi erővel való el nem háríthatóságot tekinti. Az uralkodó álláspont szerint az elháríthatatlanságot objektív értelemben kell felfogni, de fogalmilag az elháríthatatlanságot nem abszolút, hanem relatív mértékkel kell mérni.³⁹ Marton szemléletes példája szerint a relatív mérték abban nyilvánul meg, hogy bár a villámcsapás magában véve nem vis maior, mert van már ellene emberi védekezés, de nem mindenhol, mert ha az úton haladó szekeret éri, akkor ebben a helyzetben nincs ellene emberileg ismert védekezés.⁴⁰ Eörsi szerint a technika adott fejlettségi szintje és a gazdaság teherbíróképessége teszi relatívvá az elháríthatatlanság fogalmát. A technika fejlődésével ugyanis időről időre változnak az elháríthatatlanság határai is. A gazdasági teherbíróképesség figyelembevétele pedig azt teszi lehetővé, hogy elháríthatatlannak minősüljön az olyan ok is, ami csak nyilvánvalóan képtelen anyagi áldozatok árán volna elhárítható.⁴¹

79. Cikk

(1) Nem tehető felelőssé a fél valamely kötelezettségének elmulasztásáért, ha bizonyítja, hogy azt olyan akadály okozta, amelyet el nem háríthatott, s észszerűen az sem volt elvárható tőle, hogy a szerződéskötés idején ezzel az akadállyal számoljon, azt elhárítsa vagy következményeinek elejét vegye.

³⁵ A Bécsi Vételi Egyezmény magyar fordításában nem az ellenőrzési körön kívüli fordulat szerepel, hanem az el nem hárítható akadály, ennek azonban nem indokolt jelentőséget tulajdonítani, mert a Bécsi Vételi Egyezmény gyakorlatában a belső vis maior, az elháríthatatlan, de belső körülmények nem vezetnek mentesülésre. A második feltétel esetében különbség, hogy a szerződéskötés idején nem a körülmény előreláthatóságát kívánja meg, hanem azt, hogy ezzel az akadállyal számoljon, ami tartalmában ugyanazt jelenti.

³⁶ Lásd például a 29-es lábjegyzetben hivatkozott ICC Force Majeure Clause (Long Form)-t.

³⁷ Lásd Fabók – Györfi-Tóth – Seres (2020) i.m. II. pont.

³⁸ Bozóky Alajos már a XX. század elején úgy foglalt állást, hogy „az elháríthatatlanság ennél fogva mindig valami relatív, az adott körülményektől és a sújtott egyének ellentállási képességétől függő dolog, miért is tévedés azt hinni, hogy ennek az ismérvnek a segítségével a vis maiorra fogalmát absolute és tárgyilag meg lehet állapítani”. Lásd: Bozóky Alajos: A vis maior a magánjogban. [2. r.] Jogtudományi közlöny, 1892/50.sz. 395. o.

³⁹ Lásd például Bozóky (1892) i.m. 395. o., Marton Géza: Vis maior és „elháríthatatlan külső ok”. In: Emlékkönyv Kolosváry Bálint jogtanári működésének negyvenedik évfordulójára. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1939. 286-287. o. Marton Géza: A polgári jogi felelősség. Triorg Kft., Budapest, 1992. 103. o., Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 286. o., Eörsi Gyula: Kötelmi jog. Általános rész. 25. változatlan kiadás. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2006. 289. o.

⁴⁰ Marton (1992) i.m. 110. o. 338. lj.

⁴¹ Eörsi Gyula (1966) i.m. 286-287. o.

[27] A vis maiort a gyakorlat a veszélyes üzemi felelősséggel és az elháríthatatlan külső okkal hozza legtöbbször kapcsolatba. A Ptk. 6:535. §-a – ahogy a rPtk. 345. §-a – szerint fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatása estén a felelősség alól akkor mentesülhet az üzembentartó, ha a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik. A bírói gyakorlat az elháríthatatlan külső okok egyik fajtájaként értékeli a vis maiort.⁴² Marton Géza ezzel összefüggésben mutatott rá már korábban arra meggyőző érveléssel, hogy a vis maior körüli fogalomzavar forrása az, hogy a vis maiortól nincs megkülönböztetve, elkülönítve az elháríthatatlan külső ok, és ez ott ütközik ki, hogy a vis maior ugyan bár legtöbbször külső eredetű, de ritkán belső eredetű is lehet.⁴³ A veszélyes üzemi felelősség alól mentesülni azonban elháríthatatlan külső okként csak külső vis maior esetén lehet. A Ptk. 6:142. §-ának alkalmazása szempontjából már itt indokolt annyit rögzíteni, hogy a miniszteri indokolás ellenőrzési körén kívülinek tekinti ugyan a vis maior hagyományos eseteit, de ilyenként csak külső vis maior eseteket sorol fel.

[28] A következő pontokban foglaltakra is figyelemmel, a Ptk. 6:142. §-ának alkalmazása szempontjából rá kell mutatni: nem minden vis maior eset minősül egyúttal ellenőrzési körön kívüli körülménynek, és nem minden ellenőrzési körön kívüli körülmény lesz szükségszerűen előreláthatatlan is egyszersmind. A 6:142. §-ának törvényi tényállási elemei szempontjából nem annak van tehát jelentősége, hogy valamely esemény, körülmény vis maiorként minősül-e, hanem annak, hogy ellenőrzési körön kívüli körülményként-e, és ha igen, attól még önállóan vizsgálandó kérdés, hogy e körülmény bekövetkezésével számolni kellett vagy sem.

4.2. Az 'ellenőrzési körön kívül eső körülmény'

[29] A Ptk. 6:142. § értelmében a mentesülés első feltétele, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körön kívül eső körülmény okozza, ez Vékás Lajos megfogalmazásában a mentesülés alapfeltétele.⁴⁴ A járvány a Ptk. javaslatának miniszteri indokolása szerint mint a vis maior hagyományos esete az ellenőrzési körön kívül eső körülmények körébe tartozik. A miniszteri indoklás meghatározott állami intézkedéseket mint „behozatali-kiviteli tilalmak, devizakorlátozások, embargó, bojkott és hasonlók” is ellenőrzési körön kívüli körülménynek tekint, kiemeli ugyanakkor azt is, hogy a bíróságnak a konkrét eset összes körülményét mérlegelve kell állást foglalnia abban a kérdésben, hogy a fél ellenőrzési körön kívül eső körülményként merült-e fel a szerződésszerű teljesítés akadálya. Álláspontom szerint az indokolás alapján így nemcsak maga a járvány, a járvány okozta megbetegedések, hanem a járványra, illetve a járvány további terjedésének megfékezésére tekintettel elrendelt állami és hatósági intézkedések (határok, közigazgatási területi egységek lezárása, karantén elrendelése stb.) is ellenőrzési körön kívül eső körülménynek minősülnek.

[30] A járvány, illetve a járvánnyal összefüggő állami és hatósági intézkedések mint ellenőrzési körön kívül eső körülmények válhatnak tehát a szerződésszerű teljesítés akadályaivá, de nem minősülnek szükségszerűen annak. Az egyes tényállásoknál ennek eldöntéséhez ezért mindig abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy a szerződésszegést a járvány, illetve a járvánnyal összefüggő állami és hatósági intézkedések okozták-e⁴⁵. Az okozati összefüggésnek ilyen szempontú vizsgálata nem idegen a gyakorlatunktól, hiszen az EBH2009.2042. sz. eseti döntés elvi tartalma szerint is a vis maior

⁴² Ilyenként minősül még harmadik személy elháríthatatlan cselekménye, a károsult elháríthatatlan közrehatása, erőhatalomnak nem minősülő más külső erő elháríthatatlan behatása. Lásd erről összefoglalóan: Eörsi (2006) i.m. 289. o.

⁴³ Marton (1932) i.m. 298-299. o., Marton (1992) i.m. 107. o. 333. lj.

⁴⁴ Vékás (2016) i.m. 244. o.

⁴⁵ A Ptk. 6:142. §-ából kiemelendő: „a szerződésszegést ellenőrzési körön kívül eső ... körülmény okozta”

kérdését nem önmagában, hanem a szerződéses kötelezettség teljesítése körében kell vizsgálni és értékelni. Ha ugyanis nincs oksági kapcsolat a szerződésszegés és a járvány, illetve a járvánnyal összefüggő állami és hatósági intézkedés(ek) között, akkor ezek az egyébként ellenőrzési körön kívülinek minősülő körülmények önmagukban nem eredményezhetnek mentesülést a felelősség alól.⁴⁶ Lényeges hangsúlyozni: mindig önálló vizsgálatot igényel, hogy az adott esetben pusztán a járvány, vagy az ahhoz kapcsolódó valamely állami vagy hatósági intézkedés okozta-e a szerződésszegést. A Ptk. 6:142. §-ának alkalmazása szempontjából ezért esetről esetre – álláspontom szerint – nem a járvány, illetve az elrendelt állami, hatósági intézkedések ellenőrzési körön kívül eső körülményként való megítélése lesz más és más, hanem az, hogy ezek az ellenőrzési körön kívülinek minősülő körülmények okozták-e a szerződésszegést. Ha igen, akkor vizsgálandó tovább, hogy a szerződéskötés időpontjában e körülmény előre látható volt-e, valamint az, hogy elvárható lett volna-e, hogy a szerződésszegő e körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.

[31] Az ellenőrzési kör fogalma kapcsán a – fent már hivatkozottak szerint – hangsúlyozni kell: a szerződésszegésért való felelősség szabályai a „belső” vis maior esetében nem teszik lehetővé a felelősség alóli mentesülést. A Kúria mellett az új Polgári Törvénykönyv értelmezésének támogatására létrejött Tanácsadó Testület arra hivatkozással, hogy a Ptk. 6:142. §-ában foglalt rendelkezés kockázattelepítési szabály, úgy foglalt állást, hogy „[ö]nmagában az, hogy a szerződést megszegő fél az adott körülményt nem képes befolyásolni, illetve nem képes arra hatást gyakorolni, nem eredményezi azt, hogy a körülményt ellenőrzési körön kívül esőnek kell tekinteni. Ebből következően ellenőrzési körbe eső lehet az olyan „belső” objektív körülmény is, amely a szerződésszegő által nem volt befolyásolható, és amely a gondos ellenőrzéssel sem volt elhárítható.” A jogirodalomban Vékás kifejezetten rögzíti, hogy a külső vis maior hagyományos esetei minősülnek a fél ellenőrzési körén kívül esőnek,⁴⁷ de mások sem támogatják a belső vis maior esetére a mentesülés biztosítását.⁴⁸

[32] A Ptk. – a 2.2. pontban már tárgyaltak szerint – az általános kárfelelősségi szabályok alól tehát nem tesz kivételt a gondossági kötelezettség esetében.⁴⁹ Ha a megbízott a szerződést nem kellően gondos magatartás tanúsításával szegi meg, akkor az a körülmény, amely a szerződésszegést okozta, szükségképpen ellenőrzési körön belüli (a saját magatartása nem volt gondos), ekként a megbízott a felelősség alól nem mentesülhet. Ez az értelmezés gyakorlatunktól nem kell, hogy idegen legyen, mert a rPtk. hatálya alatt megbízási szerződéseknél, ha a megbízó sikerrel bizonyította, hogy a feladat ellátása nem gondosan történt, attól még a tételes jogi szabályozás szerint (318. § útján felhívott 339. § alapján) a bíróságnak ugyanúgy vizsgálnia kellett, és vizsgálták is, hogy a megbízott a felrőhatóság hiányára hivatkozással mentesülhet-e a kártérítési felelősség alól. A rPtk. gyakorlatából nem ismerek olyan ítéletet, ahol a bíróság azt állapította volna meg, hogy bár a megbízott nem járt el gondosan, de magatartása nem volt felrőható. Ha a nem gondos eljárás felrőhatóként is volt értékelhető egyúttal a rPtk. szerint, akkor a Ptk. 6:142. § hatálya alá tartozó tényállásokban sincs akadálya annak álláspontom szerint, hogy a nem gondos eljárást egyúttal ellenőrzési körön belülinek is tekintsük. Egyetértve Tókey Balázssal, ha pedig egy megbízási típusú szerződésben a megbízott nemcsak gondos eljárásra, hanem valamelyik vállalt kötelezettség tekintetében eredmény elérésére is köteles, akkor vizsgálni kell, hogy a kárt melyik kötelezettség

⁴⁶ Hozzáteve rögtön, a felelősség alóli mentesüléshez az is szükséges, hogy a Ptk. 6:142. §-a szerinti másik két feltétel fennállását is sikerrel bizonyítsa a szerződésszegő.

⁴⁷ Vékás (2016) i.m. 244. o

⁴⁸ Kemenes (2017) i.m. 2-3. o., Fuglinszky Ádám: A 6:142. §-ához fűzött magyarázat. (2018) i.m. 323-324. o.

⁴⁹ Lásd a 2.2. pontban írottakat.

megszegése okozta. Ennek tisztázását követően már valóban megfelelően állást lehet foglalni a Ptk. 6:142. §-a alapján, hogy a szerződésszerű teljesítést ellenőrzési körön kívül eső vagy ellenőrzési körön belüli körülmények okozták-e.⁵⁰

[33] A Covid-19-járvány miatt számos szerződő fél került olyan helyzetbe, hogy valamilyen korlátozás vagy akadály miatt részben vagy egészben elnehezült a szerződéses kötelezettségének a teljesítése. A szempontjuktól a kérdés az, hogy vajon lehet-e sikerrel hivatkozni az ún. gazdasági lehetetlenülésre mint ellenőrzési körön kívüli körülményre a szerződésszegésért való felelősség alóli mentesülés érdekében. A Ptk. javaslatának miniszteri indokolása szerint ellenőrzési körön kívüli körülménynek tekinthetők „a szerződésszerű teljesítést lehetetlenné tevő radikális piaci változások (mint drasztikus árrobbanás, a fizetés pénznemének rendkívüli meggyengülése stb.)”. Fuglinszky úgy foglalt állást, hogy egy, a Bécsi Vételi Egyezmény Tanácsadó Testületének 7. számú véleménye⁵¹ szerinti vagy még inkább restriktív értelmezés volna kívánatos ebben az esetsorozatban, utalva arra, hogy a 7. számú vélemény szerint legfeljebb a "vad és teljesen váratlan" ("wild and totally unexpected") piaci változást lehet teljesítési akadálynak tekinteni az Egyezmény 79. cikke alapján.⁵² Verebics János álláspontja a Ptk. 6:142. §-ával kapcsolatban az, hogy a gazdasági ellehetetlenülés, a szerződésnek a megváltozott körülmények miatti terhesebbé válása nem lehet a szerződésszegés alól kimentési ok.⁵³ A szigorú értelmezés melletti álláspont irányába mutat a rPtk. bírói gyakorlatából a BH2014.5.147. sz. eseti döntés is, ahol a Kúria azt mondta ki az adott tényállás mellett a devizahitelváltás idején, hogy „a gazdasági válságjelenségek nem minősíthetők »vis maiornak«, így nem teszik lehetetlenné a peres felek között létrejött devizaalapú kölcsönszerződés teljesítését”. A Bécsi Vételi Egyezmény Tanácsadó Testülete a 79. cikk értelmezéséről nemrég kiadott 20. számú véleménye⁵⁴ is segítheti a Ptk. 6:142. §-ában foglalt rendelkezés gyakorlatának alakulását. A Tanácsadó Testület 20. számú véleménye ugyanis megerősíti a 7. számú véleményben foglaltakat, és részletesebben meghatározza, hogy a *hardship*-ként megjelölt körülmények mikor minősülhetnek a 79. cikk alkalmazása szempontjából el nem hárítható akadálynak („*beyond its reasonable control*”).

4.3. 'A szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény'

[34] A felelősség alóli mentesülés második feltétele annak vizsgálatát követeli meg, hogy a szerződésszegőnek a szerződéskötés időpontjában az ellenőrzési körön kívül eső körülménnyel kellett-e számolnia, azt láthatta-e előre. A kimentési feltételek körében megkívánt előreláthatóság tehát a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményre és nem a kárkövetkezményekre vonatkozik. A Ptk. 6:142. §-ának nyelvtani értelmezéséből egyértelműen következik az is, hogy nem a szerződésszegést kell előre látni, hanem azt a körülményt, amely a szerződésszegéshez vezet, vagyis jelen esetben a járványt, illetve az erre tekintettel elrendelt állami és hatósági intézkedéseket. A Ptk. javaslatának miniszteri indokolása értelmében az előreláthatóságnak a szerződéskötés időpontjára vonatkoztatott vizsgálata annak értékelését követeli meg, hogy a szerződésszegőnek a

⁵⁰ Tókey (2018) i.m. 898. margószám, ill. ugyanígy foglal állást: Fuglinszky Ádám: A 6:142. §-ához fűzött magyarázat. (2018) i.m. 313-314. o. Tókey a gondossági kötelek kapcsán még több értelmezési problémát felvet: Tókey (2018) i.m. 898-901. margószám, a felvetett kérdések kapcsán lásd még: Fuglinszky (2018) i.m. uo.

⁵¹ CISG Advisory Council Opinion No. 7 - Exemption of Liability for Damages Under Article 79 of the CISG, 38-39. margószám, a vélemény letölthető itt: <http://www.cisgac.com/cisgac-opinion-no7/> (2020. 08.30.)

⁵² Fuglinszky Ádám: A 6:142. §-ához fűzött magyarázat. (2018) i.m. 322-323. o.

⁵³ Verebics János: A szerződésszegésért való kárfelelősség az előreláthatóság alapján való korlátozása az új Ptk.-ban, *Gazdaság és Jog*, 2015/4. sz. 9. o.

⁵⁴ Köszönöm Fuglinszky Ádámnak, hogy felhívta a véleményre a figyelmemet. A vélemény letölthető itt: <http://cisgac.com/opinion-no20-hardship-under-the-cisg/> (2020. 08. 30.).

szóban forgó körülménnyel a szerződéskötés időpontjában objektíve, azaz a szerződészegő fél helyzetében lévő személyek mércéjével mérve számolnia kellett-e. Ez azt jelenti, hogy a mérce nem lehet se túl absztrakt, se túl konkrét.

[35] A Covid-19-járvány által érintett ügyekben a felelősség alóli mentesülés második feltétele szempontjából az lesz a meghatározó, hogy mikor kötötték a szerződést: a járvány megjelenése előtt, vagy már a járvány idején, illetve annak mely szakaszában. E körben jelentősége van annak is, de nem csak annak, hogy a WHO mikor hirdette ki a sürgősségi helyzetet és mikor nyilvánította a Covid-19-járványt pandémiának. Továbbá annak, hogy az egyes államokban mikor hirdették ki a veszélyhelyzetet vagy más rendkívüli állapotot, illetve mikor rendeltek el különböző korlátozó intézkedéseket. Mivel a járvány megjelenésének időpontja más és más volt az egyes földrészek, országok területén, így eseti megítélés alá esik az, hogy egy adott időpontban adott szerződő partnereknek adott piacon, iparágban mivel kellett számolniuk. 2020 januárjában itthon is ismert tény volt már, hogy Kínában magas napi új esetszámmal terjed a járvány, és ez „lefagyasztja” a Kínához kapcsolódó beszállítói láncokat, de a tisztán belföldi piacon a járvány ekkor még nem éreztette a hatását, az fokozatosan gyűrűzött be a magyar gazdaságba. A szerződő felek személyétől, honosságától, a szerződéses kötelezettségek tartalmától, a termelés/szolgáltatás helyétől, a teljesítés helyétől stb. is függ tehát az, hogy például egy 2020 januárjában vagy februárjában vagy márciusában induló szerződéses tárgyalás során mivel kellett számolnia a szerződő partnereknek akkor, amikor „a tárgyalóasztalhoz ültek” azon információk birtokában, ami ekkor már tudható volt a járványról, illetve az elrendelt vagy potenciálisan elrendelhető állami és hatósági intézkedésekről. Álláspontom szerint a járványnak az európai kontinensre való áttérése, és jelenlegi ismereteink szerint elsőként Olaszországban való megjelenése, majd egyre súlyosabbá válása, és ezzel egyidejűleg a vírusnak más európai országokban jelentkező egyre súlyosabb következményei, s mindezek nagyjából behatárolható időpontjai szintén lényeges körülmények a 'mivel kellett számolni' kérdés szempontjából. Nem adható azonban pusztán a járvány terjedési útja és a járványnak a különböző országokban való megjelenési időpontjai alapján „egyenválasz” arra a kérdésre, hogy pl. februárban, márciusban mivel kellett számolnia a szerződő partnereknek a szerződéses tárgyalások során. Ahogyan ezt fent már hangsúlyoztam, a szerződő felek személyétől, honosságától, a szerződéses kötelezettségek tartalmától, a termelés/szolgáltatás helyétől, a teljesítés helyétől stb., is függ az, hogy mivel kellett számolniuk a szerződő partnereknek akkor, amikor „a tárgyalóasztalhoz ültek”. A járvány ugyanis másként érintette a különböző iparágakat és piaci szegmenseket, és másként a globális ellátási láncokhoz kapcsolódó szerződési láncokat, mint a tisztán belföldi piacot érintő ügyleteket.

[36] A felelősség alóli mentesülés második feltételének vizsgálata magánszemélyek esetében is a fenti szempontokra figyelemmel kell, hogy történjen. A járvány idején, és különösen a veszélyhelyzet, majd egészségügyi válsághelyzet elrendelését követően a magánszemélyek sem hagyhatták, illetve hagyhatják már figyelmen kívül szerződéses tárgyalásaik során a járványügyi helyzetet és az esetlegesen várható, potenciálisan elrendelhető állami és hatósági intézkedéseket, mint például határok, közigazgatási területi egységek lezárása, karantén elrendelése stb. Ezek olyan körülménynek minősültek már akkor is és ma is, mint amellyel a magánszemélyeknek számolniuk kell akkor, ha például arra vállalnak kötelezettséget, hogy egy meghatározott napon egy másik település területén szerződéskötés céljából megjelenjenek.

4.4. 'Nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa'

[37] A felelősség alóli mentesülés harmadik feltétele szerint a szerződésszegő felet terheli annak bizonyítása, hogy az adott szerződésszerű teljesítést akadályozó körülmény nem volt elkerülhető, továbbá, hogy a szerződésszegés kárkövetkezményei nem voltak elháríthatók. Míg az első két feltételt a Ptk. 6:142. §-a a szerződéskötés időpontjában rendeli vizsgálni, addig e feltétel a szerződésszegés időpontjában vizsgálandó. A „nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa” fordulat helyes értelmezése álláspontunk szerint is az, hogy a szerződésszegőnek nem elegendő csak az egyik vagy másik feltétel teljesülését bizonyítania.⁵⁵ A kötelezett nem mentesül a felelősség alól, ha a kimentés csak az egyik esetben sikeres.

[38] A Ptk. itt a 6:142. § normaszövegében szereplő „elvárható” fordulatra tekintettel az 1:4. § (1) bekezdése [Az elvárható magatartás elve. Felróhatóság] szerinti, az adott helyzetben általában elvárható magatartás mércéjének vizsgálatát követeli meg.⁵⁶ A Ptk. 1:4. § (1) bekezdése szerint ugyanis csak abban az esetben lehet eltérni a polgári jogi viszonyokban irányadó általános magatartási mércétől, „ha e törvény eltérő követelményt nem támaszt”, és álláspontom szerint a 6:142. § ilyen eltérő követelményt nem tartalmaz. Csehi értelmezésében a jogalkotó e feltétel útján elvárja a kötelezett aktív, tevőleges kármegelőző, kárelhárító magatartását, feltéve, hogy ennek kifejtésére reális lehetősége volt.⁵⁷ E körben jelentősége van továbbá annak is, hogy a szerződésszegő egy magánszemély, egy garázscég, egy kis- és középvállalkozás vagy egy multinacionális nagyvállalat stb. vagy annak például, hogy a szolgáltatás fajlagos vagy zártfajú.

[39] A 2020 előtt megkötött szerződések esetében a szerződésszegő fél jó eséllyel mentesülhet a felelősség alól, amennyiben járvány, illetve az ahhoz kapcsolódó valamely állami vagy hatósági intézkedés okozta a szerződésszegést. Azonban ehhez a mentesülés harmadik feltételét is bizonyítani kell, vagyis vizsgálni kell, hogy a fél minden észszerűen elvárhatót megtett-e a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülmény elkerülése, illetve a kár elhárítása érdekében. Ha például a szerződő partner az alapanyagot kellő időben történő intézkedés mellett egy másik gyártótól beszerezhetette volna, már nem mentesülhet a felelősség alól. Ugyanígy, ha a kiesett munkaerő pótlására lehetősége lett volna, figyelemmel azonban a munkavállalóval szemben elvárt szakmai képesítésre is.

4. 5. A vis maior igazolások és a Ptk. 6:142. §-ában foglalt mentesülési feltételek

[40] Vis maior igazolás kiállítása kérhető a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarától a Magyarország területén bekövetkezett vagy Magyarország területén teljesítést akadályozó hatással járó események, körülmények tekintetében. A Vis maior – szabályzat 2. pontja értelmében a szabályzat alkalmazásában „vis maior”-nak, teljesítésgátló oknak a következők minősülnek: „a szerződés megkötése után felmerülő, rendkívüli, kivételes jellegű és előre nem látható, elháríthatatlan, a feleknek fel nem róható, általuk nem kalkulálható, nem ellenőrizhető azon külső körülmények és események, amelyek nem tartoznak a vis maior-ra hivatkozó fél rendes üzleti kockázatának körébe”.

⁵⁵ Leszkoven (2018) i.m. 168. o.

⁵⁶ Ugyanígy: Vékás Lajos: A 6:142. §-ához fűzött kommentár. In: Vékás Lajos - Gárdos Péter (szerk.): Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Wolters Kluwer, Budapest, 2018. 1656. o. Ezzel ellentétes állásponton: Kemenes (2017) i.m. 3. o.

⁵⁷ Csehi Zoltán (szerk.): Az új Polgári Törvénykönyv magyarázata. Kommentár a 2013. évi V. törvényhez. Menedzserpraxis, Budapest, 2014. 738. o.

A Vis maior – szabályzat 4.3. pontja rögzíti, hogy „...a felek esetleges jogvitájának megítélése, a vis maior hivatkozás érdemi megalapozottságával kapcsolatos bizonyítási eljárás lefolytatása és ennek eredményeként a felek viszonylatában történő jogi minősítés és döntéshozatal kizárólagos bírósági hatáskörbe tartozik.” A szabályzat 6.5. pontja szerint a vis maior igazolás a teljesítési akadályra hivatkozó fél felelősségkimentésének körébe tartozó bizonyítékként használható fel. A Vis maior – szabályzat maga utal arra a 2. pontban, hogy „a vis maior hivatkozások kamarai igazolásának célja a perek lehetséges elkerülése, a vállalkozások kulturált gazdasági együttműködésének előmozdítása, az esetleg mégis meginduló perekben a bizonyítás egyszerűsítése, a pertartam csökkentése.”

[41] A vis maior igazolás ekként a Ptk. 6:142. §-ában foglalt első két mentesülési feltételhez szolgáltat csak ténybeli alapokat, amelyek jogi értékelése a felelősség fennállásáról való döntés során viszont már a bíróság feladata. A harmadik feltételhez, ti., hogy elvárható lett volna-e, hogy a szerződésszegő e körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa, csak részben szolgáltat tényeket. A vis maior igazolás ugyanis csak a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményekre vonatkozik. A felelősség alóli mentesüléshez viszont az szükséges a harmadik mentesülési feltétel szerint, hogy a szerződésszegő ne csak azt bizonyítsa, hogy nem volt tőle elvárható, hogy e körülményt elkerülje, hanem azt is, hogy nem volt tőle elvárható, hogy a kárt elhárítsa.

5. Összegzés

[42] Általánosságban a járványra, a járványügyi helyzetre, a Kormány által kihirdetett veszélyhelyzetre, egészségügyi válsághelyzetre hivatkozással nem lehet tehát automatikusan mentesülni a felelősség alól. A Covid-19-járvány miatti szerződéses jogvitákban a szerződésszegését való felelősség alóli mentesülés gyakorlatát az eddigi, már a Ptk. hatálya alatt hozott, a 6:142. §-át értelemező bírósági döntések, a rPtk. bírói gyakorlatában kialakult állandósult ítélkezési gyakorlat, valamint a kodifikációs mintaként szolgáló Bécsi Vételi Egyezmény 79. cikkének gyakorlatát alakító döntések együttesen alakítják majd.

Kiser Dóra (ügyvéd):

Az életbiztosítások szerződőit megillető elállási jog hatékony érvényesülése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában és annak magyar jogi vonatkozásai – Az Európai Unió Bíróságának ítélete a C-355/18., C-356/18., C-357/18. és C-479/18. számú egyesített ügyekben

1. Bevezető

[1] Az ítélet mindenképpen mérföldkő az Európai Unió Bíróságának (Bíróság) esetjogában, és az Európai Unió szerte harmonizált egyes biztosítási magánjogi szabályok értelmezésében, mivel az életbiztosítási szerződés szerződőit megillető elállási jogot érintő európai uniós és nemzeti jogszabályok értelmezése tárgyában szúr le néhány markáns cöveket.

[2] Az ítélettel érintett európai uniós és nemzeti jogszabályi rendelkezések a következő szabályozási területeket érintik: (i) az életbiztosítás esetén érvényesülő elállási jog, (ii) az elállási jog gyakorlásának részletes szabályaira vonatkozó tájékoztatás elmaradása vagy helytelen tájékoztatás, (iii) az elállási nyilatkozat alaki feltételei, (iv) az elállásnak a biztosító kötelezettségeire gyakorolt hatásai, (v) az elállásra nyitva álló határidő, (vi) az elállási jog megszűnése, (vii) a szerződés felmondását követő elállás lehetősége, (viii) a szerződés visszavásárlási értékének megtérítése, (ix) a kifizetett biztosítási díjak visszatérítése, (x) az egyenértéki kamatokhoz való jog és (xi) az elévülés.

2. Az alapügyekben eljáró bíróságok és az alapügyekben részes felek

[3] Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjesztő bíróságok a Landesgericht Salzburg (Salzburgi Regionális Bíróság, Ausztria) és a Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Bécsi Központú Kerületi Kereskedelmi Bíróság, Ausztria). Az eljáró bíróságok előtti ügyek a: (i) Barbara Rust-Hackner (C-355/18. sz. ügy), (ii) Christian Gmoser (C-356/18. sz. ügy), (iii) Bettina Plackner (C-357/18. sz. ügy) kontra Nürnberger Versicherung Aktiengesellschaft Österreich, (iv) KL kontra UNIQA Österreich Versicherungen AG, (v) LK kontra DONAU Versicherung AG Vienna Insurance Group, (vi) MJ kontra Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft és (vii) NI kontra Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft (C-479/18. sz. ügy).

3. Jogi háttér, uniós és nemzeti jog

[4] Az ítélet alapjául szolgáló ügyekre irányadó, az ítéletben értelmezett és hivatkozott, egymást követő időpontokban hatályba lépő uniós jog (i) az 1992. november 10-i 92/96/EGK tanácsi irányelvvel módosított, a közvetlen életbiztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, a szolgáltatásnyújtás szabadságának tényleges gyakorlását elősegítő rendelkezések megállapításáról, valamint a 79/267/EGK irányelv módosításáról szóló 1990. november 8-i 90/619/EGK második tanácsi irányelv⁵⁸ 15. cikke, (ii) a közvetlen életbiztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról és a 79/267/EGK, illetve a 90/619/EGK irányelv módosításáról szóló 1992. november 10-i 92/96/EGK irányelv (harmadik életbiztosítási irányelv)⁵⁹ 31. cikke, (iii) az életbiztosításról szóló 2002. november 5-i 2002/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁶⁰ 35. és 36. cikke, és (iv) a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról szóló 2009. november 25-i 2009/138/EK európai parlamenti és tanácsi (Szolvencia II) irányelv⁶¹ 185. és 186. cikke („uniós jog”).

[5] Az életbiztosítási szerződés szerződőjét megillető elállási jogra, annak jogkövetkezményeire, és az elállásról való tájékoztatásra irányadó uniós jog releváns rendelkezései a következők:

a) a tagállamok kötelesek előírni, hogy a szerződő az életbiztosítási szerződés megkötéséről való tájékoztatás kézhezvételétől számított 14 és 30 nap közé eső határidőt kapjon az elállásra,

⁵⁸ Az Európai Közösségek Hivatalos Lapja, L 330/50, 1990. november 29.

⁵⁹ Az Európai Közösségek Hivatalos Lapja, L 360/1, 1992. december 9.

⁶⁰ Az Európai Közösségek Hivatalos Lapja, L 345/1, 2002. december 19.

⁶¹ Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 335/1, 2009. december 17.

- b) az elállás azzal a következménnyel jár, hogy a szerződő mentesül a szerződésből származó minden jövőbeni kötelezettsége alól,
- c) az elállás egyéb jogkövetkezményeit és feltételeit, különös tekintettel arra a módra, ahogyan a szerződőt a szerződés megkötéséről értesítik, a szerződésre alkalmazandó jog írja elő,
- d) az elállási jog gyakorlásának részletes szabályairól a szerződőt a szerződés megkötése előtt tájékoztatni kell.

[6] A Bíróság által az uniós jog mellett az ítélet alapjául szolgáló ügyekre irányadó, egymást követő időpontokban hatályba lépő osztrák jog alábbi releváns rendelkezései kerültek alkalmazásra:

- a) a szerződő jogosult a szerződés létrejöttét követő két héten belül (későbbi szabályozás szerint harminc napon belül) a szerződéstől elállni; a biztosítót a fedezet időtartamára a díj megilleti,
- b) ha a biztosító nem tett eleget a címének közlésére vonatkozó kötelezettségnek, az elállási határidő nem kezdődik meg, amíg a szerződő tudomást nem szerez e címről,
- c) ha a szerződő fogyasztónak minősül, az elállási határidő csak akkor kezdődik meg, ha a szerződő elállási jogáról tájékoztatást kapott,
- d) halál esetére szóló olyan tőkefedezeti biztosítás – amelynek megkötésére olyan módon kerül sor, hogy a biztosítónak bizonyosan kötelezettsége keletkezik a tőke megfizetésére – elállás, felmondás vagy megtámadás útján történő megszűnése esetén a biztosító köteles a visszavásárlási összeget megtéríteni,
- e) a szerződés megkötése előtt a szerződőt írásban tájékoztatni kell egyebek mellett azon körülményekről, amelyek mellett elállhat a szerződéstől.

4. A C-355/18., C-356/18. és C-357/18. számú ügyek tárgya és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

[7] A C-355/18., C-356/18. és C-357/18. ügyekben B. Rust-Hackner, Ch. Gmoser és B. Plackner felperesek befektetéshez kötött életbiztosítási szerződéseket kötöttek egy osztrák biztosító társasággal. A szerződések mindegyike tartalmazta azt az információt, hogy a szerződéstől való elállás csak akkor érvényes, ha azt írásban terjesztik elő.

[8] Az egyik felperes a szerződés felmondását követő két hónap, a másik felperes a szerződés visszavásárlását követő hét év elteltével közölte elállását a biztosítóval, az elállás tehát mindkét esetben a szerződés megszűnését követően történt. A harmadik felperes elállását a szerződés hatálya alatt, azonban annak megkötésétől számított hét év elteltével, tehát az elállásra nyitva álló határidőt jóval meghaladóan jelentette be. Mindhárom felperes azzal indokolta elállását, hogy a szerződés megkötésekor az elállással kapcsolatban téves tájékoztatást kapott, amennyiben a tájékoztatás az elállásra kötelezően írásbeli alakot rendelt.

[9] Az első fokon eljáró osztrák bíróság a felperesek keresetének helyt adva jogalap nélküli gazdagodás miatt kötelezte a biztosítót a biztosítási díjak és a kamatok visszafizetésére. A bíróság döntését azzal indokolta, hogy mivel az osztrák jog nem rendelkezik arról, hogy az elállást írásba kell foglalni, az osztrák biztosító által a biztosítottak részére megküldött tájékoztatás téves volt, amely a Bíróság esetjoga alapján egyenértékű a tájékoztatás elmaradásával. E körben az eljáró bíróság hivatkozott a Bíróság C-209/12. számú ügyben hozott ítéletére (Endress ítélet), melyben a Bíróság úgy foglalt állást, hogy a téves információ a tájékoztatás elmaradásával egyenértékű, ami nem indítja meg az elállási jogra vonatkozó jogvesztő határidőt, így e jog a szerződés megszüntetését követően is, időbeli korlátozás nélkül gyakorolható.

[10] A fellebbezés ügyében másodfokon eljáró osztrák bíróság részéről ugyanakkor az a kérdés merült fel, hogy annak ellenére, hogy az elállási nyilatkozat írásba foglalását előíró tájékoztatás az elállásra vonatkozó jog fennállását illetően nem téveszti meg a biztosítottat, az ilyen tájékoztatás az irányadó uniós jog alapján hibásnak tekinthető-e, és így módon az elállási jog időbeli korlátozás nélkül gyakorolható-e. A bíróság ezzel kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a biztosító által megküldött tájékoztatás megfelelt a jogszabályi követelményeknek, és helyesen jelölte meg az elállási jog gyakorlására nyitva álló határidőt, a biztosítottat tehát tájékoztatták elállási jogáról. Az írásbeli forma az osztrák jog szerint egyébként nem tilos, és a biztosítottak érdekében is a jogbiztonság védelmét szolgálja. Az elállás írásbeliségére való kikötés továbbá nem alkalmas arra, hogy a biztosítottat visszatartsa a megfelelő időben történő elállástól.

[11] A másodfokon eljáró osztrák bíróság az Endress ítéletre és az uniós jogban említett tájékoztatási célkitűzésre tekintettel ezért azt kívánta megtudni, hogy az osztrák jog ezen irányelvnek megfelelő értelmezése azt jelenti-e, hogy ilyen körülmények között a szerződő elállási jogát időbeli korlátozás nélkül gyakorolhatja.

[12] A fentiekén túl a C-355/18. és C-356/18. számú ügyekben a másodfokon eljáró osztrák bíróság azt is megkérdezte, hogy az életbiztosítási szerződésnek a biztosított általi felmondása vagy visszavásárlása következtében történő megszűnését követően is sor kerülhet-e a hibás tájékoztatás miatt történő elállásra. Az életbiztosítási szerződés megszűnését követően ugyanis már semmiféle kötelezettség nem származik a szerződésből. A szerződés megszűnését követő elállás pedig spekulációs lehetőséget nyújt a biztosítottnak a biztosító és a veszélyközösség kárára, ami nem összeegyeztethető az elérni szándékozott fogyasztóvédelmi céllal.

[13] A másodfokon eljáró osztrák bíróság az eljárások felfüggesztése mellett előzetes döntéshozatal céljából a C-355/18. és C-356/18. számú ügyek keretében a következő két kérdést, a C-357/18. számú ügyben pedig e kérdések közül az elsőt terjesztette a Bíróság elé:

A) Úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy az elállás lehetőségéről szóló tájékoztatásnak arra való hivatkozást is kell tartalmaznia, hogy az elállás nem igényel meghatározott alakíságot?

B) Be lehet-e jelenteni az elállást az elállási jogról való hibás tájékoztatás miatt még az életbiztosítási szerződésnek a biztosított általi felmondása vagy visszavásárlása következtében történő megszűnését követően is?

5. A C-479/18. számú ügy tárgya és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

[14] A C-479/18. ügyben az alapeljárásban eljáró osztrák bíróság négy előtte folyó ügyet egyesített, ezeket az ügyeket A, B, C, D eljárásnak nevezte el.

[15] Az A ügyben a felperest a szerződéskötéskor arról tájékoztatták, hogy elállása csak írásban érvényes. A felperes a szerződéstől a szerződéskötést követő tíz év múlva elállt, a biztosító az elállást nem fogadta el. A felperes a megfizetett biztosítási díjak és kamatok megfizetését követelte.

[16] A B ügyben a felperest a szerződéskötéskor nem tájékoztatták az elállási jogról, ezért a szerződés felmondását követő öt év elteltével elállt a szerződéstől. A felperes a visszavásárlási összeggel csökkentett biztosítási díjak és kamatok megfizetését követelte.

[17] A C és D ügyben a felperéseket arról tájékoztatták, hogy elállási jogukat írásban gyakorolhatják. A felperesek a szerződéskötést követő hat év elteltével elállást jelentettek be, a biztosító az elállást nem fogadta el. A felperesek a megfizetett biztosítási díjak és kamatok megfizetését követelték.

[18] Az osztrák bíróság az eljárások felfüggesztése mellett előzetes döntéshozatal céljából a fenti egyesített ügyekben a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

C) Úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy – az elállási jogról való hibás tájékoztatás következményeit szabályzó nemzeti rendelkezések hiányában – az elállási jog gyakorlásának határideje nem kezdődik meg, ha a biztosító azt közli a tájékoztatásban, hogy az elállást írásban kell gyakorolni, jöllehet az elállás a nemzeti jog szerint alakítások nélkül lehetséges?

D) A C) kérdésre adandó igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az elmulasztott vagy hibás tájékoztatás esetén az elállási jog gyakorlásának határideje akkor kezdődik meg, amikor a biztosított – bármilyen módon – tudomást szerzett elállási jogáról?

E) Úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy – az elállási jogról való hibás vagy elmulasztott tájékoztatás következményeit szabályzó nemzeti rendelkezések hiányában – az elálláshoz való jog legkésőbb azt követően megszűnik, hogy a szerződés felmondása miatt a szerződő részére megfizették a visszavásárlási összeget, és ezáltal a biztosító teljeskörűen teljesítette a szerződésből eredő kötelezettségeit?

F) A C) kérdésre adandó igenlő, és az E) kérdésre adandó nemleges válasz esetén, azaz ha (i) az elállási jog gyakorlására nyitva álló határidő a hibás tájékoztatás esetén meg sem kezdődik, és ha (ii) az elállás a szerződés megszűnését követően is közölhető, úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint elállási jogának gyakorlása esetén a szerződő számára a visszavásárlási összeget kell megtéríteni?

G) Amennyiben az F) kérdésre adandó válasz igenlő, azaz nem a visszavásárlási összeget, hanem a biztosítási díjakat kell megtéríteni, úgy kell-e értelmezni az uniós jogot, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely szerint az elállási jog gyakorlása esetén a visszatérített biztosítási

díjak utáni átalánykamat megfizetésére való jogosultság elévülés miatt a keresetindítást megelőző utolsó hároméves időszakra eső kamathányadra korlátozható?

6. A Bíróság válaszai az A) és C) kérdésekre

[19] Az A) és C) kérdésekkel az eljáró bíróságok lényegében arra a kérdésre kívántak választ kapni, hogy az uniós jogot úgy kell-e értelmezni, hogy az elállási jog gyakorlásának határideje abban az időpontban kezdődik, amikor a szerződőt tájékoztatják az elállás jogáról, még akkor is, ha a tájékoztatás nem tartalmazza, hogy a nemzeti jog az elállásra nem ír elő alaki követelményeket, vagy pedig a tájékoztatás olyan alaki követelményeket ír elő, amelyeket a nemzeti jog nem követel meg.

[20] A Bíróság e körben elsőként azt fejtette ki, hogy amennyiben a szerződőt az elállási jogról nem tájékoztatják, úgy az elállásra előírt határidő nem kezdődik meg, így az elállás joga sem szűnik meg.

[21] A Bíróság kifejtette továbbá, hogy a tájékoztatásnak részletesnek, világosnak és pontosnak kell lennie, e körben az alaki követelményekre is ki kell terjednie.

[22] Az osztrák jog szerint az elállás nincs alaki feltételekhez kötve, az azonban nem volt megállapítható az eljárás iratanyagából, hogy az osztrák jog megengedi-e az elállás alaki feltételekhez kötését.

[23] Ha az osztrák jog nem engedi meg az alaki feltételekhez kötést, úgy a szerződőt nem szükséges tájékoztatni arról, hogy az elállás bármilyen formában gyakorolható, bár az is jogszerű volna, ha a tájékoztatás azt tartalmazná, hogy a nemzeti jog nem ír elő alakszerűséget. Ha ezzel szemben az osztrák jog szerint a felek eltérhetnek a nemzeti jogban előírt alakszerűségtől, akkor a tájékoztatásban ki kell térni az elállás alaki követelményeire.

[24] A fentiekből következően hibásnak kell tekinteni az olyan tájékoztatást, amely az elállásra alaki feltételeket ír elő, amennyiben ezek a feltételek nem állnak összhangban az alkalmazandó jogban, illetve a szerződési kikötésekben foglalt követelményekkel, ezt a kérdést azonban az előterjesztő bíróságnak kell megállapítania.

[25] Bár a hibás tájékoztatás alkalmas arra, hogy félrevezesse a szerződőt, ezért azt a tájékoztatás elmaradásával egyenértékűnek kell tekinteni, mégsem állapítható meg, hogy minden, a tájékoztatásban szereplő és az alakszerűségi követelményekre vonatkozó hiba a tájékoztatás elmaradásának felel meg.

[26] Amennyiben a hibás tájékoztatás nem fosztja meg a szerződőt attól, hogy az elálláshoz való jogát ugyanolyan feltételek mellett gyakorolhassa, mint amelyek helytálló tájékoztatás mellett álltak volna fenn, úgy aránytalan lenne lehetővé tenni számára, hogy a jóhiszeműen kötött szerződésből eredő kötelezettségei alól mentesüljön.

[27] Ilyen esetben ugyanis az elállásról tájékoztatott szerződőt ugyanúgy megilletné az elállás joga, és ezzel együtt az, hogy vállalt kötelezettségei alól szabaduljon.

[28] A kérdést előterjesztő bíróságok feladata az alapeljárásokban ellenőrizni, hogy (i) a biztosítók adtak-e tájékoztatást az elállás feltételeiről, (ii) amennyiben igen, úgy a tájékoztatás helytálló volt-

e, vagy pedig olyan mértékben téves, hogy a nemzeti jogszabályi háttérrel és az alapügy tényállását figyelembe vevő értékelés alapján megállapítható, hogy az megfosztotta a szerződőt az elállás lehetőségétől szemben azzal, hogy helytálló tájékoztatás esetén elállási jogát gyakorolhatta volna.

[29] A fentiekre tekintettel az A) és C) kérdésekre a Bíróság úgy válaszolt, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az elállási jog gyakorlásának határideje akkor is abban az időpontban kezdődik meg, amikor a szerződőt tájékoztatják a szerződés megkötéséről, ha a tájékoztatásban

a) nem szerepel, hogy a szerződésre alkalmazandó nemzeti jog az elállási jog gyakorlására vonatkozóan nem ír elő alaki követelményeket, vagy

b) olyan alaki követelmények szerepelnek, amelyeket a nemzeti jog vagy a szerződési kikötések nem követelnek meg, feltéve hogy a tájékoztatás nem fosztja meg a szerződőt attól, hogy elállási jogát ugyanolyan feltételekkel gyakorolja, mint amelyek a helytálló tájékoztatás mellett álltak volna fenn; e körben a nemzeti jog és a szerződéses rendelkezések értékelésével a kérdést előterjesztő bíróságok feladata annak megítélése, hogy a tájékoztatás megfosztotta-e a szerződőt az elállás lehetőségétől.

7. A Bíróság válaszai a B) és E) kérdésekre

[30] A B) és E) kérdésekkel az eljáró bíróságok lényegében arra a kérdésre kívántak választ kapni, hogy az uniós jogot úgy kell-e értelmezni, hogy – amennyiben a szerződésre alkalmazandó jog nem szabályozza az elállási jogról való elmaradt vagy téves tájékoztatás jogkövetkezményeit – a szerződő azt követően is élhet-e elállási jogával, hogy a szerződést felmondta és a biztosító a szerződésből eredő valamennyi kötelezettségét – köztük a visszavásárlási összeg kifizetését – teljesítette.

[31] A Bíróság e körben kifejti, hogy az uniós jog csupán azt szabályozza, hogy a szerződő, elállása esetén, mentesül a szerződésből származó jövőbeni kötelezettségei alól.

[32] Az elállás visszafizetésre gyakorolt joghatásait a nemzeti jognak kell szabályoznia.

[33] Az uniós jog rendelkezéseit nem lehet úgy értelmezni, mint amelyek arra kötelezik a tagállamokat, hogy a szerződés állapotától tegyék függővé az elállás lehetőségét, illetve az elállás joghatásait, pl. a visszafizetési kötelezettséget.

[34] Így tehát, mivel az osztrák jog nem tartalmaz ezzel kapcsolatos rendelkezést, az elállási jog azt követően is gyakorolható, hogy a szerződést felmondták, és a szerződésből eredő valamennyi kötelezettségnek eleget tettek.

[35] A fentiekre tekintettel a B) és E) kérdésekre a Bíróság úgy válaszolt, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy – amennyiben a szerződésre alkalmazandó jog nem szabályozza az elállási jogról való elmaradt vagy téves tájékoztatás jogkövetkezményeit – a szerződő azt követően is élhet elállási jogával, hogy a szerződést felmondták, és a szerződésből eredő valamennyi kötelezettséget – köztük a visszavásárlási összeg biztosító általi kifizetését is – teljesítették.

8. A Bíróság válasza a D) kérdésre

[36] A D) kérdéssel az eljáró bíróság lényegében arra a kérdésre kívánt választ kapni, hogy az uniós jogot úgy kell-e értelmezni, hogy az elállásról való tájékoztatás elmaradása vagy olyan mértékben hibás tájékoztatás esetén, amely megfosztja a szerződőt attól a lehetőségtől, hogy elállási jogát ugyanolyan feltételek mellett gyakorolja, mint amilyenek helytálló tájékoztatás mellett álltak volna fenn, az elállási határidő akkor sem kezdődik meg, ha a szerződő más módon tudomást szerzett az elállási jog fennállásáról.

[37] A Bíróság e körben kifejtette, hogy az uniós jog alapján a biztosítók kötelezettsége a szerződők megfelelő tájékoztatása, ezen kötelezettség alól a biztosító nem mentesülhet arra hivatkozással, hogy a szerződő bizonyos információkat, jelen esetben az elállási jog gyakorlásáról való információkat máshonnan is megszerezheti.

[38] A fentiekre tekintettel a D) kérdésre a Bíróság úgy válaszolt, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az elmaradt tájékoztatás vagy az olyan mértékben hibás tájékoztatás, amely megfosztja a szerződőt attól a lehetőségtől, hogy elállási jogát ugyanolyan feltételek mellett gyakorolja, mint amelyek helytálló tájékoztatás mellett álltak volna fenn, az elállási jog gyakorlására vonatkozó határidő akkor sem kezdődik meg, ha a szerződő más módon tudomást szerzett az elállási jog fennállásáról.

9. A Bíróság válasza az F) kérdésre

[39] Az F) kérdéssel az eljáró bíróság lényegében arra a kérdésre kívánt választ kapni, hogy az uniós jogot úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján a biztosító annak a szerződőnek, aki elállási jogával élt, csak a visszavásárlási összeget köteles megtéríteni.

[40] E körben a Bíróság kifejtette, hogy az elállás joghatásait a szerződésre alkalmazandó jognak megfelelően kell szabályozni.

[41] Az osztrák jog alapján a biztosító a visszavásárlási összeget köteles kifizetni, ha a szerződés elállás, felmondás vagy megtámadás útján szűnik meg.

[42] A Bíróság álláspontja szerint ez a rendelkezés ugyanúgy szabályozza annak a szerződőnek a helyzetét, aki mivel úgy ítélte meg, hogy a szerződés megfelel az igényeinek, úgy döntött, hogy nem él elállási jogával, és más okból döntött a felmondás mellett, mint annak a szerződőnek a helyzetét, aki viszont úgy gondolta, hogy a szerződés nem felel meg az igényeinek, és ezért elállási jogával élt. Így, mivel a rendelkezés ugyanazokat a joghatásokat fűzi a felmondáshoz, mint az elálláshoz, megfosztja hatékony érvényesülésétől az elállási jogot.

[43] A fentiekre tekintettel az F) kérdésre a Bíróság úgy válaszolt, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján a biztosító annak a szerződőnek, aki elállási jogával élt, csak a visszavásárlási összeget köteles megfizetni.

10. A Bíróság válasza a G) kérdésre

[44] A G) kérdéssel az eljáró bíróság lényegében arra a kérdésre kívánt választ kapni, hogy az uniós jogot úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely hároméves elévülési időt ír elő az elállási jogát gyakorló szerződő által visszatéríttetni kért, a jogalap nélküli gazdagodást terhelő egyenértéki kamatokhoz való jog gyakorlására.

[45] E körben a Bíróság úgy foglalt állást, hogy a kérdést feltevő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az egyenértéki kamathoz való jog gyakorlására vonatkozó elévülési idő akadályozza-e az elállási jog hatékonyságát.

[46] A fentiekre tekintettel a G) kérdésre a Bíróság úgy válaszolt, hogy az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely hároméves elévülési időt ír elő az elállási jogát gyakorló szerződő által visszatéríttetni kért, a jogalap nélküli gazdagodást terhelő egyenértéki kamatokhoz való jog gyakorlására, amennyiben az elévülési idő megállapítása nem kérdőjelezi meg a szerződő elállási jogának érvényesülését, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

11. A Bíróság válaszainak összegzése

[47] Az elállási jog gyakorlásának határideje tehát az elállási jogról való tájékoztatás időpontjában kezdődik meg akkor is, ha a tájékoztatás nem tartalmazza, hogy az elállásra a nemzeti jog nem ír elő alaki követelményeket, vagy ha a tájékoztatásban olyan alaki követelmények szerepelnek, amelyeket a nemzeti jog nem követel meg, feltéve, ha a tájékoztatás nem fosztja meg a szerződőt attól, hogy elállási jogát ugyanolyan feltételekkel gyakorolja, mint amelyek a helytálló tájékoztatás mellett álltak volna fenn. E körben a nemzeti jog és a szerződéses rendelkezések értékelésével a kérdést előterjesztő bíróságok feladata annak megítélése, hogy a tájékoztatás megfosztotta-e a szerződőt az elállás lehetőségétől.

[48] Az elmaradt tájékoztatás vagy az olyan mértékben hibás tájékoztatás esetén, amely megfosztja a szerződőt attól a lehetőségtől, hogy elállási jogát ugyanolyan feltételek mellett gyakorolja, mint amelyek helytálló tájékoztatás mellett álltak volna fenn, az elállási jog gyakorlására vonatkozó határidő akkor sem kezdődik meg, ha a szerződő más módon tudomást szerzett az elállási jog fennállásáról.

[49] Amennyiben a szerződésre alkalmazandó jog nem szabályozza az elállási jogról való elmaradt vagy téves tájékoztatás jogkövetkezményeit, a szerződő azt követően is élhet elállási jogával, hogy a szerződést felmondták, és a szerződésből eredő valamennyi kötelezettséget – köztük a visszavásárlási összeg kifizetését is – teljesítették.

[50] Az uniós joggal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely alapján a biztosító annak a szerződőnek, aki elállási jogával élt, csak a visszavásárlási összeget köteles megfizetni.

[51] Az uniós joggal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely hároméves elévülési időt ír elő az elállási jogát gyakorló szerződő által visszatéríttetni kért, a jogalap nélküli gazdagodást terhelő egyenértéki kamatokhoz való jog gyakorlására, amennyiben az elévülési idő megállapítása

nem kérdőjelezi meg a szerződő elállási jogának érvényesülését, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

12. Az elállási jog szabályozása a magyar biztosítási magánjogban és a Bíróság ítéletének esetleges következményei

[52] Az elállási jog elsőként a 2002/83/EK irányelvet átültető jogszabállyal került beépítésre a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvénybe, majd később a 2002/83/EK irányelvet hatályon kívül helyező Szolvencia II irányelvet átültető jogszabállyal került ismét beépítésre a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvénybe („Bit.”).

[53] Az irányelvek az elállási jogról egyaránt úgy rendelkeznek, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az életbiztosítási szerződéstől a szerződők 14 és 30 nap közé eső határidő alatt elállhassanak. Az elállás feltételeit és jogkövetkezményeit a szerződésre alkalmazandó jognak kell előírni.

[54] Az uniós jog tehát elállási jogról (*cancellation right*) és elállásra biztosított türelmi határidőről (*cooling-off period*) rendelkezik, ennek ellenére a magyar jogba az elállási jog felmondási jogként került átültetésre, és bár mindkét egyoldalú jognyilatkozat a szerződés megszűnéséhez vezet, a két jogintézmény mégsem azonos. A felmondás *ex nunc*, az elállás *ex tunc* hatállyal szünteti meg a szerződést, de ami ennél lényegesebb, elállásnál a feleknek a már teljesített szolgáltatásokkal el kell számolniuk.

[55] A Bit. 157. § (1)-(2) bekezdései alapján az életbiztosítási szerződés megkötését követően a biztosító, a szerződés létrejöttétől számított harminc napon belül, köteles a szerződőt bizonyítható és azonosítható módon, egyértelműen tájékoztatni a biztosítási szerződés létrejöttéről, fogyasztó szerződő esetén továbbá a tájékoztatásban köteles felhívni a figyelmet a Bit. 122. §-ában foglaltakra.

[56] A Bit. 122. § alapján az életbiztosítási szerződést megkötő fogyasztó a szerződés megkötéséről szóló tájékoztatás kézhezvételétől számított harminc napon belül az életbiztosítási szerződést írásbeli nyilatkozattal – indoklás nélkül – felmondhatja. A szerződő felmondó nyilatkozatának kézhezvételét követően a biztosító köteles harminc napon belül a szerződő által a biztosítási szerződéssel kapcsolatban bármely jogcímen részére teljesített befizetésekkel elszámolni.

[57] A felmondás esetén való elszámolásról a Bit. 4. számú mellékletének A) 18. pontja úgy rendelkezik, hogy a biztosító a szerződőt köteles tájékoztatni arról, hogy mekkora és milyen jogcímen merül fel az a költség, amit a biztosító a szerződő által befizetett első vagy egyszeri díjból a szerződés 30 napon belüli felmondása esetén visszatart.

[58] A Bit. egyfelől tehát úgy rendelkezik, hogy felmondás esetén a biztosító a befizetésekkel köteles elszámolni, másfelől pedig úgy, hogy a befizetések egy részét visszatarthatja, amennyiben erről a szerződőt előre tájékoztatja. A két jogszabályi rendelkezés akár egymásnak ellentmondóként is értelmezhető, és tény, hogy a gyakorlatban a biztosítók az elszámolás során visszatartják a szerződés megszűnéséig megfizetett biztosítási vagy kockázati díjat, a kötvényesítéssel felmerült költségeket, esetleg a befektetési egységekhez kötött (unit linked) biztosítások esetében az árfolyamváltozásból

eredő jogkövetkezményeket alkalmazták. Az elszámolás ez utóbbi szabályait maga az MNB is alkalmazhatónak minősítette egy korábbi ajánlásában.⁶²

[59] A 90/619/EGK irányelvet átültető jogszabály indokolást nem tartalmaz, így nem állapítható meg, hogy az uniós jogban deklarált elállási jog milyen okból került felmondásként átültetésre a magyar jogba.

[60] Csak feltételezni lehet, hogy az indok az átültetés időpontjában hatályos a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény (rPtk.) azon szabályaiban keresendő, melyek megkülönböztetik a felmondás és az elállás jogintézményeit. A rPtk. egyebekben a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) rendelkezéseivel is azonosan akként tesz különbséget a két jogintézmény között, hogy a felmondás *ex nunc*, míg az elállás *ex tunc* hatállyal szünteti meg a jogviszonyt, továbbá az elállás jogát csak az a fél gyakorolhatja, aki a kapott szolgáltatás visszatérítését felajánlja. Biztosítási jogviszony esetén a szerződő fél által kapott *praestare* szolgáltatás visszaszolgáltatása lehetetlen, ezért az elállási jog gyakorlása sem lehetséges. A szerződő felek biztosítási szerződéses jogviszonyukban e kötelmi jogi szabálytól ugyan eltérhetnek [Ptk. 6:1. § (3) bek., 6:59. § (2) bek.],⁶³ azonban itt nem ez az alapvető kérdés, hanem az, hogy a Bit. mint közjogi jogszabály szabályozhat-e akként magánjogi jogviszonyt, jelesül kötelezővé teheti-e az elállási jog biztosítását úgy, hogy a szabályozás nincs összhangban a Ptk. azon rendelkezéseivel, mely szerint elállásra nem jogosult az, aki a kapott szolgáltatás visszaszolgáltatására nem képes. A Ptk. 1:2. § (2) bekezdésében deklarált értelmezési alapelv alapján a polgári jogi viszonyokra vonatkozó jogszabályokat a Ptk. rendelkezéseivel összhangban kell értelmezni, ennek alapján pedig kérdésként vetődik fel, hogy a Bit. kötelezővé teheti-e az elállási jog biztosítását akkor, amikor az nincs összhangban a Ptk. rendelkezéseivel, illetve lényegében kérdésként vetődik fel, hogy az uniós jog átültetése során milyen egyéb jogszabályok módosítására lett volna szükség a szerződőt megillető elállási jog biztosításához.

[61] A Bíróság ítélete, és az ítélet hivatkozási alapjául szolgáló főtanácsnoki indítvány több helyen is kifejti, hogy amennyiben a nemzeti jog ugyanazokat a joghatásokat fűzi az elálláshoz, mint a felmondáshoz, úgy az megfosztja hatékony érvényesülésétől az uniós jogban előírt elállási jogot. Az ítélet alapjául szolgáló ügyekben az osztrák jog a visszavásárlási érték kifizetését fűzte jogkövetkezményként mind a felmondási, mind az elállási joghoz. A magyar jog felmondás esetére elszámolást tesz kötelezővé, mely a fentiek szerinti értelmezés alapján úgy történik, hogy a felmondásig terjedő időre a biztosító a kapott szolgáltatást visszatartja. Mivel pedig (i) a szerződő joga elállás helyett a felmondás, továbbá (ii) felmondás esetén a szerződés megszűnéséig teljesített szolgáltatást a biztosító visszatartja, kijelenthető, hogy az uniós jogban deklarált elállás joghatásai a magyar jogban nem érvényesülnek.

[62] Mindennek természetesen nem a 30 napon belüli felmondás esetén van jelentősége, hanem olyan esetben, amikor a tájékoztatás elmaradása, vagy a téves tájékoztatás miatt a szerződő 30 napon túl, akár a szerződés 15. évében él speciális felmondási jogával arra hivatkozva, hogy őt e

⁶² A befektetési egységekhez kötött (unit linked) életbiztosításokkal kapcsolatos prudenciális és fogyasztóvédelmi elvek alkalmazásáról szóló 13/2012. (XII. 4.) PSZÁF ajánlás

⁶³ A szerződés speciális felmondásának jogkövetkezményeként a felek megállapodhatnak abban, hogy a szerződő által teljesített szolgáltatást a biztosító visszafizeti, azaz nem tartja vissza a felmondásig esedékes díjat és a költségeket. Ez a gyakorlatban nem így van, és nem is életszerű ennek bevezetése, de elvileg nem kizárt. A biztosító által teljesített szolgáltatás visszatérítése természetesen szóba sem kerülhet.

felmondási jogról nem tájékoztatták, vagy a tájékoztatás oly mértékben téves volt, hogy az megfosztotta őt e felmondási jog gyakorlásától.

[63] Ilyen esetben a szerződő a magyar jog, illetve joggyakorlat alapján nem követelheti a már megfizetett biztosítási díjak és azok kamatainak visszafizetését, ezért felvetődik a kérdés, hogy a szerződést felmondó fogyasztó hivatkozhat-e az uniós jog elállásra vonatkozó szabályaira, illetve arra, hogy igényének elbírálása során a magyar bíróság a magyar jogot az uniós jog fényében értelmezze és alkalmazza.

[64] Az Unió másodlagos joganyagának részét képező irányelvek ugyan közvetlen horizontális hatállyal nem bírnak, azonban a Bíróság kialakult joggyakorlata alapján a nemzeti jogot az irányelv szellemében kell értelmezni, emellett az irányelvnek közvetett hatálya van, ami azt jelenti, hogy a nemzeti bíróságok kötelesek az uniós jog hatályosulásáról gondoskodni, és ezzel összefüggésben a saját nemzeti jogszabályukat, amennyire csak lehetséges, az irányelv céljainak és szövegének fényében kötelesek értelmezni.

[65] Egy speciális felmondással kapcsolatos jogvita során ezért elképzelhető, hogy (i) a magyar bíróság elutasítja a szerződő keresetét, vagy (ii) úgy értelmezi az uniós jogot, hogy a szerződő jognyilatkozatát elállásnak kell tekinteni, és annak minden jogkövetkezményét alkalmazni kell, illetve elképzelhető, hogy (iii) előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordul a Bírósághoz.

[66] Az irányelv közvetlen horizontális hatályának hiányát pótolja a tagállami kártérítési felelősség elve, ami azt jelenti, hogy a tagállamok kártérítési felelősséggel tartoznak a magánszemélyeknek azokért a károkért, amelyek az uniós jogból eredő kötelezettségeik megsértése következtében keletkeztek, ide tartozik az irányelv hibás átültetése is. Az Andrea Francovich, valamint a Danila Bonifaci és társai egyesített ügyekben kifejtett és a Brasserie du Pecheur és Factortame egyesített ügyekben továbbfejlesztett jogalkalmazás során a Bíróság általános érvénnyel meghatározta a tagállami kártérítési felelősség megállapításának feltételeit. Kifejtette, hogy a közösségi jog három feltétel együttes fennállásakor biztosítja a kártérítéshez való jogot, nevezetesen (i) a megsértett jogi aktus célja, hogy az egyéneket jogokkal ruházza fel, továbbá (ii) a jogsértés kellően súlyos, és (iii) fennáll a közvetlen okozati összefüggés a kötelezettség állam általi megsértése és a jogsérelmet szenvedett személyek kára között. E hármas konjunktív feltételrendszer fennállása szükséges ahhoz, hogy az állam felelősségét meg lehessen állapítani az uniós jog megsértésével okozott károkozás miatt, más szóval ahhoz, hogy a magánszemélyek az uniós jog tagállami megsértésével okozott kár alapján kártérítést követelhessenek. Még továbbment a Bíróság a Köbler-ügyben hozott ítéletében, amikor kimondta, hogy a tagállam kártérítési felelősséggel tartozik akkor is, ha az uniós jog megsértése egy olyan tagállami bíróságnak tudható be, amelynek a határozata ellen már nincs lehetőség rendes jogorvoslattal élni.

[67] A Bíróság elemzett ítélete alapján tehát az is felvethető, hogy az osztrák alapügyekhez hasonló tényállás és a fentiek szerinti feltételek fennállása esetén, a Magyar Állammal szemben lehet kártérítési igényt érvényesíteni, mégpedig (i) az irányelv hibás átültetése vagy (ii) az uniós jogot sértő jogerős ítélet miatt, ha a magyar bíróság azért utasítja el a keresetet, mert a Bíróság szerinti felmondási jog gyakorlása nem teszi lehetővé a befizetett biztosítási díjak és kamatai visszakövetelését.

Szemelvények az ítélkezési gyakorlatból

Máshol nem publikált határozatok

2020/III/1

Tárgyszavak

befektetési egységekhez kötött életbiztosítás, egyoldalú kógencia, a biztosítási szerződés elsődleges tárgyát (a főszolgáltatást) megállapító kikötés

A rPtk. biztosításra vonatkozó rendelkezései között nincs olyan szabály, amely meghatározná, hogy a biztosító milyen eseményekkel kapcsolatban köteles kockázatot vállalni. A rPtk. 200. § (1) bekezdésében, valamint az 536. §-ában foglaltakból következően a felek határozzák meg a szerződésben azt az eseményt, amelynek bekövetkezése esetén a biztosító a szerződésben meghatározott biztosítási összeg megfizetését a biztosítási díj ellenében vállalja. Az ÁSZF alkalmazásával az I. rendű alperes a biztosítási fedezet terjedelmét korlátozta. Eldönthette, hogy nem nyújt fedezetet az olyan halálesetre, amelynek e biztosítási feltételben körülírt (ún. előzményi) betegség az oka. Az ilyen kikötés nem áll ellentétben az egyoldalú kógencia elvével, mert az rPtk. biztosításra vonatkozó rendelkezései között nincs olyan szabály, amely meghatározná, hogy a biztosító milyen eseményekkel kapcsolatban köteles kockázatot vállalni. A biztosítási fedezet terjedelmét a fentiek szerint korlátozó – egyébként világosan és érthetően megfogalmazott – kikötés tisztességtelensége pedig azért nem vizsgálható, mert a szóban forgó kikötés a biztosítási esemény meghatározásában betöltött szerepe miatt alapvető eleme a szerződéses konstrukciónak, s ekként főszolgáltatást állapít meg.

A feltétel világosan és érthetően akkor megfogalmazott, ha az nemcsak nyelvtani szempontból érthető, hanem a szerződés átláthatóan feltünteteti azon mechanizmus konkrét működését is, amelyre az érintett feltétel utal, valamint az e mechanizmus és a többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

rPtk 200. § (2) bek., rPtk. 205/B §, rPtk. 209. § (1)-(2) bek., rPtk. 209/A. § (2) bek., rPtk. 239/A. § rPtk. 536. § (1)-(2) bek., rPtk. 540. § (3) bek., rPtk. 560. § (1) bek., rPtk. 563. § (2) bek., rPtk. 567. § (1) bek.

a Tanács 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.) a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről

2015. április 23-i Van Hove ítélet, C-96/14,

[1] A felperes édesanyja, a 2008. június 25-én létrejött kölcsönszerződés alapján 9.000.000 forint összegű kölcsönt vett fel a II. rendű alperes jogelődjétől, az Zrt.-tól (a továbbiakban: U. Zrt.). A kölcsönszerződéshez két biztosítási szerződés kapcsolódott.

[2] Az egyik a felperes édesanyja és az I. rendű alperes által kötött Aranyszárny Trió rendszeres díjas befektetési egységekhez kötött életbiztosítás, amelyhez a „G68/2008” általános szerződési feltétel (ÁSZF1) tartozott. A biztosítási szerződést a felperes édesanyja a kölcsönszerződésben vállalt fizetési kötelezettsége teljesítése érdekében kötötte meg abból a célból, hogy a kölcsönszerződés alapján őt terhelő tőketartozás összegét a biztosítási szerződésre befizetett díj és a díjból keletkező hozam útján gyűjtse össze, és az így keletkező összeget a biztosító teljesítésével felhasználja a hitelintézet részére történő tőketörlesztésre. A szerződés kiemelt feltételeiről szóló tájékoztató 9. pontja tartalmazta: ajánlott, célszerű külön biztosítási szerződés keretében gondoskodni haláleseti biztosítási védelemről, hogy a díjfizető halála miatt a hátramaradott családtagok mentesüljenek a kölcsöntartozásból adódó fizetési kötelezettségek alól.

[3] Az U. Zrt. a kölcsön futamideje alatt előre nem látható, az ügyfél életével, egészségi állapotával és keresőképességével összefüggő események kapcsán esetlegesen kialakuló fizetési nehézségre való felkészülés érdekében portfólióbiztosítást tett lehetővé az ügyfelek számára. A portfólióbiztosítás díját az ügyfél kockázatvállalási fedezeti díjként fizette meg. A kockázatvállalási fedezeti díj a havi törlesztőrészlet részét képezte, a kölcsönszerződés alapján fennálló tőkekintlévőség függvényében került meghatározásra, összege az ügyleti év elején fennálló tőketartozáshoz igazodott, mértékét a kölcsönnyújtó egyoldalúan állapította meg. Az U. Zrt. jogosult volt egyoldalúan meghatározni a portfólióbiztosítási szolgáltatásokat nyújtó biztosító társaságot.

[4] Az Aranyszárny Trió befektetési egységekhez kötött életbiztosítással kombinált hiteltermékekhez az U. Zrt. az I. rendű alperessel kötött csoportos hitelfedezeti élet-, baleset-, egészség- és munkanélküliségi biztosítást. A biztosítási szerződés részét képezték a „Hitelfedezeti élet-, baleset-, egészség-, és munkanélküliségi biztosítási feltételek az U. Zrt. Aranyszárny Trió befektetési egységekhez kötött életbiztosítással kombinált hiteltermékhez” általános szerződési feltételek (ÁSZF2).

[5] Az ÁSZF2 2.1.(3) pont értelmében a biztosítási szerződésnek az az adós lehetett a biztosítottja, aki a biztosított nyilatkozat aláírásával és átadásával hozzájárul ahhoz, hogy a szerződő és a biztosító között létrejött biztosítási szerződés hatálya rá is kiterjedjen, és akinek egészségi nyilatkozata vagy orvosi vizsgálata alapján a biztosító a biztosítási kockázatát vállalta. A 2.1.(4) pont szerint a biztosítási szerződés kedvezményezettje a biztosítottnak a biztosított nyilatkozaton adott beleegyezése alapján az U. Zrt., aki a biztosítási szolgáltatásra jogosult. A kedvezményezett köteles a szolgáltatási összeg törlesztőrészleten és hitelfedezeti biztosítási díján felüli részét befektetési egységekhez kötött életbiztosítási díjként továbbítani a hitelfedezeti életbiztosítási fedezetet nyújtó biztosító részére. A biztosítási szerződés fedezeti jellegére tekintettel a biztosított nem jelölhetett meg a hitelezőtől eltérő kedvezményezettet.

[6] Az ÁSZF2 2.2.(3) pontja értelmében a biztosítottnak a biztosított nyilatkozathoz egészségi nyilatkozatot 10.000.001 forint feletti kölcsönösszeg/tőketartozás esetén kellett tennie. 25.000.000 forint feletti kölcsönösszeg/tőketartozás esetén a biztosítási szerződés biztosítandó személyre történő hatályossá válásához orvosi vizsgálat elvégzése is szükséges volt.

[7] Az ÁSZF2 4.(1) pont tartalmazta, hogy az egy főre eső biztosítási díj számítása az egyes biztosítottokra vonatkozó tőkekintlévőség (tőketartozás) figyelembevételével a biztosító díjszabása

alapján történik. A 4.(4) pont szerint a biztosítás díját a szerződő fizeti meg a biztosítónak, és a biztosítottra eső arányos részét áthárítja a biztosítottra. A biztosítottra áthárított díjrészt a szerződő a hiteltörlesztő részlettel együtt szedi be a biztosítottól, amelynek mértékét a szerződő mindenkor hatályos Hirdetménye tartalmazza.

[8] Az ÁSZF2 biztosítási eseményeket meghatározó 5.1. pontjának a) pontja alapján biztosítási esemény volt a biztosítottnak a kockázatviselés tartama alatti halála.

[9] A biztosító szolgáltatásáról rendelkező 5.2.2. pont értelmében a biztosító a I. szolgáltatási csomag választásakor halál esetén a biztosítási esemény időpontjában a biztosított jelzálogkölcönével kapcsolatban fennálló teljes kintlévőséggel megegyező mértékű biztosítási szolgáltatás fizetését vállalta a kedvezményezett részére.

[10] Az ÁSZF2 6.2. (4) a) pontja a következő kikötést rögzítette: ha a biztosítási szerződés egészségi nyilatkozat vagy orvosi vizsgálat nélkül jött létre, akkor a biztosító kockázatviselése nem terjed ki azokra az eseményekre, amelyek oka részben vagy egészben a biztosított olyan betegsége, amely a biztosító rá vonatkozó kockázatviselésének kezdete előtti három évben bizonyíthatóan fennállott vagy amelyet a kockázatviselést megelőző három éven belül kórisméztek vagy amely ez idő alatt gyógykezelést igényelt.

[11] A terméktájékoztató 7. pontja tartalmazta, hogy a biztosító a biztosítási szerződés részét képező biztosítás általános szerződési feltételei alapján mentesülhet a szolgáltatási kötelezettség alól, illetve bizonyos eseményeket kizár a kockázatviseléséből (pl. öngyilkosság, bűncselekményben való aktív részvétel, a biztosítottra vonatkozó kockázatviselés kezdetét megelőzően már fennállt betegséggel kapcsolatos haláleset és egészségkárosodás). A biztosító mentesülésének esetei, a kockázatviseléséből kizárt események és a biztosító szolgáltatása korlátozásainak eseteire vonatkozó részletes tájékoztatás megtalálható a biztosítási feltételek 6.1. és 6.2. pontjában.

[12] A felperes édesanyja 2008. augusztus 2-án a biztosításhoz csatlakozó nyilatkozatot tett: az I. szolgáltatási csomagot kiválasztva hozzájárult a biztosítási szerződés személyi hatályának rá mint biztosítottra való kiterjesztéséhez. Lemondott arról a jogáról, hogy a biztosítási szerződésbe szerződőként belépjen. Tudomásul vette, hogy a biztosítási szerződés megszűnésének időpontjában a biztosított jogossága is megszűnik. A nyilatkozat 6. pontjában elismerte, hogy a nyilatkozat aláírása előtt megkapta a biztosítási tevékenységről szóló törvényben foglaltaknak megfelelő tájékoztatást; megismerte a biztosító főbb adatait tartalmazó ügyféltájékoztatót; átvette, megismerte és elfogadta a biztosításra vonatkozó biztosítási feltételeket, valamint a biztosítási szerződés lényeges jellemzőiről szóló terméktájékoztatót.

[13] A biztosítási szerződések alapján a kockázatviselés kezdete 2008. július 4. napja volt. A felperes édesanyjánál 2008 áprilisában emlődagánatot diagnosztizáltak, amely kapcsán beavatkozás történt, ennek ellenére 2013. augusztus 3-án a rosszindulatú daganat következtében elhunyt. A felperes az ő törvényes örököse. A házastársa özvegyi haszonélvezeti jogra jogosult.

[14] Az U. Zrt. lemondott a csoportos hitelfedezeti életbiztosításra vonatkozó kedvezményezetti jogáról.

[15] A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy elsődlegesen a rPtk. 567. § (1) bekezdése és 200. § (2) bekezdése alapján semmis, másodlagosan a rPtk. 209. § (1)-(2) bekezdése, valamint 209/A. § (2) bekezdése alapján tisztességtelen, ezért érvénytelen az I. rendű alperes által alkalmazott „OVB65 és OVB69 életbiztosítással kombinált jelzálogkölcson-szerződés mellé köthető hitelfedezeti életbiztosítás feltétel" elnevezésű általános szerződési feltételek (ÁSZF3) 6.2. (4) a) pontja, valamint az ÁSZF2 6.2. (4) a) pontja. Kérte továbbá erre tekintettel és a rPtk. 536. § (1)-(2) bekezdésére, valamint 540. § (3) bekezdésére hivatkozással az I. rendű alperes kötelezését 15.322.563 forint és járulékai megfizetésére biztosítási szolgáltatás címén. A II. rendű alperessel szemben előterjesztett kereseti kérelme mindezek tūrésére irányult.

[16] Álláspontja szerint a támadott szerződéses kikötés az egyoldalú kógencia elvébe ütközik. Tiltott eltérésnek minősül, ha a biztosító kizárásként szabályoz olyan körülményt, amely a törvény értelmében mentesülési ok lenne, amelyre egyébként csak a szerződés megkötésétől a biztosítási esemény bekövetkezéséig eltelt első öt évben hivatkozhatna. Tisztességtelen az az eljárás, hogy az I. rendű alperes a 10.000.000 forint összeget meg nem haladó kölcsönszerződések mellé kötött hitelfedezeti életbiztosítás esetén nem méri fel a biztosítandó személy egészségi állapotát még olyan formában sem, hogy a biztosított által a nyilatkozat kitöltése időpontjában ismert betegségekről egészségügyi nyilatkozat kitöltését kéri. Az I. rendű alperes ezzel a magatartásával a kockázatot indokolatlanul teljes egészében a vele szerződő félre telepíti.

[17] Az I. rendű alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. A felperes keresettség jogának hiányára hivatkozott, mivel a biztosított örököséként nincs védendő jogi érdeke, a jogelődje pedig nem volt szerződő fél a biztosítási szerződésben. Rámutatott továbbá arra, hogy a rPtk. nem tartalmaz olyan szabályt, amely meghatározza, milyen eseményekkel kapcsolatban köteles a biztosító kockázatot vállalni. A felperesi jogelőd biztosítotti nyilatkozatával tudomásul vette, hogy a biztosító kockázatviselése nem terjed ki bizonyos eseményekre, különös tekintettel az előzményi betegségekre. A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rPtk. rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződéses kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek. A felperes által sérelmezett szerződési feltétel tisztességtelensége ezért nem vizsgálható. A perbeli esetben nincs helytállási kötelezettség, mert a kockázatviselésből kizárt esemény történt.

[18] A II. rendű alperes érdemi ellenkérelmet nem terjesztett elő. Előadta, hogy a támadott feltételt az I. rendű alperessel egyedileg nem tárgyalta meg, nem volt érdemi ráhatása a rendelkezés tartalmának meghatározására.

[19] Az elsőfokú bíróság a Fővárosi Ítéltábla hatályon kívül helyező végzése folytán megismételt eljárásban meghozott ítéletével megállapította, hogy az ÁSZF3 és az ÁSZF2 6.2. (4) a) pontja semmis. Erre tekintettel kötelezte az I. rendű alperest 15.322.563 forint és járulékai megfizetésére. A II. rendű alperest mindezek tūrésére kötelezte. Rendelkezett továbbá a perköltség és az eljárási illeték viseléséről.

[20] Az indokolásában kifejtette, hogy a felperes jogelődje biztosítottként a csoportos biztosítási szerződés alanya volt. A kedvezményezett II. rendű alperesi jogelőd a felperes javára lemondott a kedvezményezetti jogáról. A felperes mindezekre tekintettel rendelkezett perbeli legitimációval.

[21] Mind a csoportos, mind az „egyedi” biztosítási szerződések támadott feltételei kizárási okként szabályozzák a közlési kötelezettség megsértését, amelyre tekintettel az I. rendű alperes időbeli korlátozás nélkül tagadhatta meg a biztosítási szolgáltatás teljesítését. E rendelkezés a biztosított hátrányára eltérést eredményez, ezért a rPtk. 567. § (1) bekezdése és 200. § (2) bekezdése alapján semmis. Az I. rendű alperesnek a rPtk. 563. § (2) bekezdése szerint kellett volna eljárnia. Öt év eltelte után nem hivatkozhat arra, hogy a biztosított a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülményt elmulasztott vele közölni.

[22] Tisztességtelen, hogy az I. rendű alperes előzetesen nem tájékoztatja a csatlakozó biztosítottat arról, hogy a biztosítási szerződés rendelkezése szerint az egészségi állapotával kapcsolatosan utóbb kizárja a biztosítási szolgáltatást. Az I. rendű alperes akkor járt volna el helyesen, ha külön felhívja a figyelmet arra az általános szerződési feltételre, amely a szokásos szerződési gyakorlattól, élettapasztalattól, a szerződésekre vonatkozó diszpozitív szabályoktól lényegesen eltér. A perbeli kikötés ilyen feltétel, így külön figyelemfelhívó tájékoztatás nélkül, a fogyasztó elfogadásának hiányában nem vált a szerződés tartalmává. Tisztességtelen az is, hogy a fogyasztó a biztosító díját megfizette, halál esetére azonban a biztosító semmilyen kockázatot nem kívánt vállalni, és ennek lehetőségére előzetesen nem hívta fel a figyelmet. Az I. rendű alperes a perben előadott számítással nem bizonyította, hogy a biztosítási díj kiszámításánál figyelembe vette a kockázat kizárását.

[23] Az I. rendű alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest az I. rendű alperes első- és másodfokú perköltsége megfizetésére. Rendelkezett továbbá a le nem rótt kereseti, valamint fellebbezési illeték viseléséről.

[24] Az indokolásában pontosította és kiegészítette az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást. Rámutatott arra, hogy az elsőfokú bíróság tévesen határozta meg a csoportos hitelfedezeti biztosításhoz kapcsolódó általános szerződési feltételeket. Ezeket ugyanis nem az ÁSZF3, hanem az ÁSZF2 tartalmazza. Mellőzte ezért az elsőfokú bíróság által megállapított tényállásból az ÁSZF3 rendelkezéseit, valamint azt, hogy ehhez a csoportos szerződéshez csatlakozott nyilatkozatával a felperes édesanyja. Mellőzte a tényállásból azt a megállapítást is, hogy az I. rendű alperes a szolgáltatási igényt mindkét biztosítási szerződés alapján elutasította. Ténylegesen helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy az I. rendű alperes megfizette a szerződő számláján lévő befektetési egységek aktuális értékét, de tévesen hivatkozott az ÁSZF2-re, a teljesítés ugyanis az egyéni szerződés alapján történt, amelyhez az ÁSZF1 tartozik.

[25] A marasztalási kereset a csoportos szerződésen alapult, és a felperes az elsőfokú eljárás során előadott, a másodfokú tárgyaláson megerősített nyilatkozata értelmében nem kért marasztalást az egyéni szerződés alapján. Mind a csoportos, mind az egyéni biztosítás az Aranyszárny Trió befektetési egységekhez kötött életbiztosításra vonatkozik, így a keresetben megjelölt OVB65 és OVB69 befektetési egységekhez kötött életbiztosítással kombinált biztosítás nem volt a szerződéses konstrukció része annak ellenére, hogy az I. rendű alperes – tévesen, utóbb azonban nyilatkozatát korigálva – az első érdemi ellenkérelmében ezt nem vitatta. A megállapítási keresetben megjelölt feltételek az iratokból is kitűnően az ÁSZF2 és az ÁSZF3 feltételei. Az ÁSZF3 azonban nem képezte sem az egyéni, sem a csoportos szerződés részét, a felperes pedig mint a szerződések kedvezményezettje nem rendelkezik olyan jogvédelmi érdekekkel, amely a rPp. 123. §-a alapján lehetővé tenné a kért megállapítást, így a ÁSZF3 megjelölt pontja tekintetében a keresete alaptalan.

A csoportos szerződéshez kapcsolódó ÁSZF2 vonatkozásában a felperes nem szerződő fél, nem saját jogon, hanem kedvezményezettként kérte a kötelezést, amelyre tekintettel megállapítás iránti keresetet a rPtk. 239/A. §-a alapján nem érvényesíthetett. Az I. rendű alperes marasztalását kérheti, ezért a rPp. 123. §-ában meghatározott feltételek sem álltak fenn. A megállapítási kereset ezért az ÁSZF2 sérelmezett kikötése tekintetében sem alapos. A másodfokú bíróság ebből következően a marasztalásra irányuló kereset körében vizsgálta, hogy az ÁSZF2 hivatkozott kikötése érvénytelen-e, mert ez eredményezheti azt, hogy az I. rendű alperesnek fennáll a fizetési kötelezettsége. Egyetértett azzal, hogy a felperes mindkét biztosítási szerződés tekintetében nem vitásan – a II. rendű alperes lemondó nyilatkozata és a rPtk. 560. § (1) bekezdés c) pontja szerint – kedvezményezettnek minősül.

[26] Nem tartotta helytállónak a kikötés jogszabályba ütköző jellegével kapcsolatos elsőfokú ítéleti megállapításokat. A rPtk. 536. § (1) bekezdésének, 200. § (1) bekezdésének, 567. § (1) bekezdésének felhívásával rámutatott: a törvény szerint nincs akadálya annak, hogy a biztosítási szerződésben a felek maguk határozzák meg, mi minősül biztosítási eseménynek, illetve milyen események nem tartoznak a biztosítási kockázat körébe. A perbeli esetben az I. rendű alperes mint biztosító kizárta a kockázatviselés köréből azt az esetet, amelynél a biztosított olyan betegsége vezetett a halálához, amely a kockázatviselés kezdete előtti három évben bizonyíthatóan fennállt. Az ÁSZF2 e rendelkezése a kockázatviselés körét szabályozza, ezért annak kapcsán fel sem merülhet a közlési kötelezettség megsértése [rPtk. 540. § (1), (3) bekezdés], illetve a biztosító mentesülésének öt éven túli hiánya [rPtk. 563. § (1)-(2) bekezdés]. Ebből következően nem állapítható meg az sem, hogy az ÁSZF2 a rPtk. rendelkezéséhez képest a biztosítottra nézve hátrányosabb rendelkezést tartalmaz. Nincs olyan jogszabály vagy törvényi rendelkezés, amely a biztosító számára kötelező jelleggel előírná a biztosított egészségi állapotának felmérését vagy a biztosított nyilatkozatának, orvosi igazolásának beszerzését. Az adott esetben a biztosító a fennálló betegség miatti biztosítási eseményre kizárta a felelősségét, a biztosított pedig ezzel a kockázattal vállalta a biztosításhoz való csatlakozást, azaz a meglévő betegségéből eredő kockázat az ő terhén marad. Erről a felperesi jogelőd által a csatlakozási nyilatkozat 6. pontja szerint átvett terméktájékoztató 7. pontja megfelelő tájékoztatást tartalmaz. A mindössze két oldalból álló terméktájékoztató figyelmes elolvasása esetén a kizárásról a biztosított tudomást szerezhetett. A rPtk. 4. § (1), (4) bekezdésében foglaltakra tekintettel a felperes alappal nem hivatkozhat arra, hogy a közlési kötelezettség megszegésével kedvezőbb helyzetbe kerülne, mint a kockázat kizárása folytán.

[27] A biztosított fogyasztóként csatlakozott az alperesek által megkötött biztosítási szerződéshez, ezért az ő vonatkozásában a szerződés fogyasztói szerződésnek minősül, amelynek tisztességtelen kikötése semmisségére a felperes hivatkozhatott. A biztosított a biztosítási szerződés alanyává válik az ÁSZF2 2.1. (3) pontja értelmében a szerződési nyilatkozat megtételével, és a biztosítási esemény, valamint több szerződési feltétel csak az ő vonatkozásában értelmezhető. Az olyan szerződési feltétel, amely a biztosítottra kötelezettséget, illetve jogokat határoz meg, a biztosított és a biztosító között olyan fogyasztói jogviszonyt hoz létre, amely alapján a biztosított, illetve halála esetén a rPtk. 560. § (1) bekezdés c) pontja értelmében örököse (mint törvény szerinti kedvezményezett) e feltétel tisztességtelenségére hivatkozhat a rPtk. 209. § (1) bekezdése és 209/A. § (2) bekezdése alapján. A rPtk. 209. § (5) bekezdése szerint azonban a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződéses kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek. A felperes által támadott szerződéses kikötés a biztosítási szerződés elsődleges tárgyának

fogalma alá tartozik, ezért a tisztességtelensége csak abból a szempontból volt vizsgálható, hogy világos és érthető-e a megfogalmazás, a szerződés átláthatóan feltünteti-e azon mechanizmus konkrét működését, és a mechanizmus, valamint a többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a számára ebből eredő gazdasági következményeket (2015. április 23-i Jean-Claude Van Hove és CNP Assurances SA ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262). A perbeli esetben a támadott kikötés, a biztosítási esemény meghatározása és a kizáró okok együtt eredményezik és jelentik a szerződés elsődleges tárgyát. A felperes e körben alaptalanul hivatkozott a biztosító tájékoztatási kötelezettségének elmaradására, mivel a terméktájékoztató 7. pontja erre kitért, és felsorolja a már fennálló betegséggel kapcsolatos halálesetet és egészségkárosodást mint a kockázatviselésből kizárt biztosítási eseményt. Ez alapján a biztosított megfelelően értékelhette és átláthatta, hogy a biztosító milyen esetben nem nyújt biztosítási szolgáltatást. A világos és tartalmában is érthető megfogalmazásra tekintettel a felperes által támadott rendelkezés tisztességtelensége – mivel a főszolgáltatást határozza meg – nem vizsgálható.

[28] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet részbeni hatályon kívül helyezését és arra tekintettel, hogy az ÁSZF2 6.2. (4) a) pontja elsődlegesen a rPtk. 567. § (1) bekezdése és 200. § (2) bekezdése alapján semmis, másodlagosan a rPtk. 209. § (1)-(2) bekezdése, valamint 209/A. § (2) bekezdése alapján tisztességtelen, az I. rendű alperes kötelezését kérte a rPtk. 536. § (1)-(2) bekezdése, valamint 540. § (3) bekezdése alapján biztosítási szolgáltatás jogcímén 15.322.563 forint és ennek 2013. október 20. napjától a rPtk. 301. § (1) bekezdése szerinti késedelmi kamata megfizetésére. Álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti a rPtk. 536. § (1) bekezdésében, 200. § (1) bekezdésében, 567. § (1) bekezdésében, 540. § (1), (2) bekezdésében, 563. § (1), (2) bekezdésében, 209. § (1)-(5) bekezdésében, 209/A. § (1)-(2) bekezdésében, valamint a rPp. 206. § (1) bekezdésében, 220. § (1) bekezdés d) pontjában foglaltakat.

[29] Érvelése szerint a perben annak volt jelentősége, hogy végeredményüket tekintve a biztosítási feltételek a rPtk. biztosítási fejezetében foglaltakhoz képest eredményeznek-e a biztosítottra nézve hátrányosabb helyzetet. Az adott esetben a biztosított terhére jelentkező hátrány abban mutatkozik meg, hogy a rPtk. 563. § (1)-(2) bekezdésében foglalt ötéves időkorlát elenyészik a kizárási okként történő szabályozás miatt, és a meglévő betegség jogkövetkezményei határidő nélkülivé válnak. Ha a biztosítási esemény és a kizárási ok meghatározásának szabadságát olyan szélesen és korlátok nélkül kell értelmezni, miként azt a másodfokú bíróság tette, a biztosítók a kizárási ok fogalma alatt gyakorlatilag minden mentesülési okot és őket terhelő bizonyítási nehézséget kijátszhatnak, hiszen a „problémás eseteket” kizárási okként szabályozzák, ezáltal a biztosított hátrányára való eltérés tilalmát is megkerülik.

[30] Az olyan általános tájékoztatás, amely csupán azt tartalmazza, hol nézheti meg a biztosított a rá vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket, nem elégséges. Egyébként sem jelent megfelelő tájékoztatást a nagy terjedelmű terméktájékoztató és a biztosítási feltételek átadása. A tájékoztatás akkor lett volna egyértelmű, ha a biztosító leírta volna, hogy a meglévő vagy már három éve meglévő betegségek kizárják a biztosítási szolgáltatást. Egyértelműen jeleznie kellett volna, hogy ez esetben a biztosító nem teljesít akkor sem, ha a halál öt éven túl vagy akár a hitel futamidejének végéhez közeli időpontban következik be, és ebben az esetben a befizetett biztosítási díjak sem járnak vissza. Az I. rendű alperes által kidolgozott szerződéses konstrukció nehezen áttekinthető, amit az is igazol, hogy még a per folyamán sem volt egyértelmű, mely biztosítási feltételek vonatkoznak rá. Nem

állítható, hogy a biztosítási feltételek a laikus magánszemély fogyasztó számára világosak és érthetőek lehettek. A terméktájékoztató 7. pontjában a biztosítási feltételek 6.1. és 6.2. pontjára történt utalás nem teszi világossá és érthetővé a biztosító főszolgáltatására vonatkozó rendelkezéseket. A felperes jogelődje az ÁSZF1-hez tartozó tájékoztató 9. pontja szerint járt el. Arról nem kapott tájékoztatást, hogy a csoportos biztosítás sem nyújt megfelelő fedezetet haláleset esetén, ezért még további életbiztosítások megkötése is indokolt lehet. Kirívóan okszerűtlen és a logika szabályait nélkülöző bírói mérlegelés az ÁSZF1-hez tartozó tájékoztató 9. pontjában, valamint az ÁSZF2-höz kapcsolódó tájékoztató 7. pontjában foglaltak értékelése. E tájékoztatás ugyanis nem volt alkalmas arra, hogy annak alapján a biztosított a főszolgáltatásra vonatkozó szabályokat megértse, és azok számára egyértelműek, világosak lehessenek.

[31] A szerződés rendeltetése az volt, hogy a biztosított halála esetén a meg nem fizetett hitelösszeg a biztosításból megtérüljön. Meg is térült volna, ha a meglévő betegség be nem jelentése a közlési kötelezettség megsértéseként került volna értékelésre. Kizárásként való szabályozása megbontotta a szerződésben megállapított jogosultságok és kötelezettségek egyensúlyát a biztosított hátrányára, hiszen időkorlát nélkül jelentkezett a meglévő betegség következménye. Azáltal, hogy a meglévő betegséget a biztosító objektív, időkorlát nélküli kizárási okként szabályozta, megkerülte a 10.000.000 forint alatti hiteleknél az egészségügyi nyilatkozat kitöltését, az orvosi vizsgálat elvégzését, magát a kockázat-elbírálást, illetve annak bizonyítását, hogy a be nem jelentett vagy elhallgatott ténynek volt-e szerepe a biztosítási esemény bekövetkezésében. Megkerülte továbbá a közlési kötelezettség teljesítésére vonatkozóan az életbiztosítások esetében előírt speciális időkorlátot, az öt évet. A kizárási okként történt szabályozás célja a bizonyítási nehézségektől, a bizonyítási kötelezettség terhétől, az előzetes kockázat-elbírálással kapcsolatos adminisztrációtól, orvosi vizsgálatától, annak nehézségeitől és költségeitől való szabadulás volt. Ez a magatartás pedig sérti a jóhiszeműség elvét, és megbontja a biztosított hátrányára a szerződésben megállapított jogosultságok, kötelezettségek egyensúlyát. A biztosítás feltételrendszere, illetve a csatlakozást megelőzően adott tájékoztatás hiányossága, elnagyoltsága elzárta a biztosítottat attól, hogy megfontolt döntést hozzon, megköti-e ezt a biztosítást vagy másikat köt.

[32] A másodfokú bíróság nem tett eleget az indokolási kötelezettségének, mert a jogerős ítéletben nem tért ki arra az I. rendű alperesi hivatkozására, miszerint a biztosított kockázatot és a biztosító felelősségét egyértelműen meghatározó vagy körülhatároló feltételek nem vethetőek alá a tisztességes jelleg megítélésének, ha ezeket a korlátozásokat figyelembe veszik a fogyasztó által fizetendő biztosítási díj kiszámításánál (2015. április 23-i Jean-Claude Van Hove és CNP Assurances SA ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 35. pont). Az ÁSZF2 6.2.(4) a) pontja szerinti kockázatkorlátozást a díjkalkuláció során az I. rendű alperes nem vette figyelembe. A perben díjszámítása, illetve a díjkalkuláció levezetésénél nem hivatkozott a arra, hogy értékelésre került valamilyen korlátozás vagy kizárás díjcsökkentő hatása.

[33] Az elsőfokú bíróság helyesen mutatott rá, hogy még ha lett is volna kockázatkorlátozásra vagy kizárásra alapozott díjcsökkentő tényező, arról a fogyasztót előzetesen tájékoztatni kellett volna. A felperes édesanyja ennek ismeretében lett volna abban a helyzetben, hogy eldöntse, vállalja-e annak kockázatát, hogy megéri-e a kölcsönszerződés lejártát. Ha ezt a kockázatot a körülmények ismeretében nem vállalta volna, lehetősége lett volna más életbiztosítást kötni. A másodfokú bíróság nem adta indokát annak, hogy e szempontokat a jogvita elbírálása során miért nem vette figyelembe. A kifogásolt szerződési feltétel azért is tisztességtelen, mert a felperesi jogelőd figyelmét

nem hívták fel arra, hogy magasabb díjért másfajta, a halál esetén kedvezőbb kockázatszűkítést tartalmazó biztosítás is köthető.

[34] Az I. rendű alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság nem a rPp. 220. § (1) bekezdés d) pontjában foglaltakat, hanem a rPtk. 209. § (5) bekezdésében foglalt anyagi jogi szabályt sérthette volna meg, ha figyelmen kívül hagyja a kereset elbírálásakor az Európai Bíróság hivatkozott ítéletének a Tanács fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve (a továbbiakban: fogyasztóvédelmi irányelv) tizenkilencedik preambulumbekkezdésében foglaltakat. A másodfokú bíróság az ítéleti tényálláshoz kapcsolódóan indokolt és szükséges mértékben figyelembe vette az Európai Bíróság ítéletét. A jogerős ítélet a rPp. 206. § (1) bekezdésében foglaltakat sem sérti. Amennyiben a másodfokú bíróság sértett is eljárési szabályt, az az ügy érdemi elbírálására kihatással nem volt.

[35] A közlési kötelezettséget a felperes a rPtk. 540. §-ában foglaltaktól eltérően, tágan értelmezi. A terméktájékoztató 7. pontjában foglalt figyelemfelhívást a rPtk. 540. §-a körében értékelte, ugyanakkor ez a rPtk. 205/B. §-ában foglalt rendelkezéshez kapcsolódó vizsgálatnak lehet a tárgya. A kialakult bírói gyakorlat az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó szemszögéből vizsgálja az általános szerződési feltételeket és azt, hogy az adott feltétel a szerződés tartalmává válik-e. A perbeli esetben a felperesi jogelőd a szerződéskötést megelőzően tudomást szerzett a figyelemfelhívásról, és azt elfogadta.

[36] A másodfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a felperes által sérelmezett kikötés a főszolgáltatás része, annak tisztességtelensége nem vizsgálható. A biztosító jogosult a szerződési feltételek kialakítására. Ha az adott kikötés mentesülési szabályként szerepelne az ÁSZF2-ben, a tisztességtelenségét ez esetben sem lehetne vizsgálni, mivel az Európai Bíróság hivatkozott ítélete e körben egy szabályösszességet értelmezett, amelynek része a mentesülés is.

[37] A II. rendű alperes nem terjesztett elő felülvizsgálati ellenkérelmet.

[38] A rPp. 272. § (2) bekezdése és 275. § (2) bekezdése alapján a Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem keretei között, az abban megjelölt jogszabálysértésre figyelemmel vizsgálhatja felül. A felperes felülvizsgálati kérelme a másodfokú bíróságnak azt az álláspontját támadta, miszerint az ÁSZF2 6.2. (4) a) pontjában foglaltak kikötése nem áll ellentétben az egyoldalú kógencia elvével, és a szerződéses kikötés tisztességtelen szerződési feltételnek sem minősíthető.

[39] A Kúria a rPtk. 567. § (1) bekezdésével kapcsolatban arra mutat rá, hogy az egyoldalú kógencia a biztosított, illetőleg a kedvezményezett törvény által védeni kívánt érdekeit sértő hátrányos szerződési kikötéseket hivatott megakadályozni. A rPtk. biztosításra vonatkozó rendelkezései között ugyanakkor nincs olyan szabály, amely meghatározná, hogy a biztosító milyen eseményekkel kapcsolatban köteles kockázatot vállalni. A rPtk. 200. § (1) bekezdésében, valamint az 536. §-ában foglaltakból következően a felek határozzák meg a szerződésben azt az eseményt, amelynek bekövetkezése esetén a biztosító a szerződésben meghatározott biztosítási összeg megfizetését a biztosítási díj ellenében vállalja. A perbeli esetben az ÁSZF2 6.2. (4) a) pontja alkalmazásával az I. rendű alperes a biztosítási fedezet terjedelmét korlátozta. Eldönthette, hogy nem nyújt fedezetet az olyan halálesetre, amelynek e biztosítási feltételben körülírt betegség az oka. A rPtk. 540. §-a és az

563. §-a is az elvállalt kockázat szempontjából lényeges körülményekre vonatkozó törvényi rendelkezés. A kockázat el nem vállalása a biztosítás törvényi szabályozásával védeni kívánt érdeke hiányában nem lehet sérelmes a biztosított számára. A Kúria egyetért ezért a másodfokú bíróság azon álláspontjával, hogy a per tárgyát képező szerződéses kikötés jogszabályba ütközés okán nem érvénytelen.

[40] A másodfokú bíróság a rPtk. 209. § (5) bekezdésére hivatkozással nem tartotta alkalmazhatónak a törvény tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezéseit a keresettel érintett szerződési feltételre. Az volt az álláspontja, hogy a felperes főszoftártatást megállapító, világos és érthető szerződéses kikötést támadott.

[41] A Kúria elsőként arra utal, hogy a perbeli feltétel világossága és érthetősége annak ellenére vizsgálendő volt, hogy a biztosítási szerződésre a rPtk.-nak a jogerős ítéletben felhívott rendelkezését beiktató 2009. évi XXXI. törvénnyel történt módosítása előtti rendelkezését [209. § (4) bekezdés] kellett alkalmazni. A 2/2014. Polgári jogegységi határozat jelen ügyre is irányadó indokolása szerint a 2009. május 22-től hatályos módosítással az 1994. évi I. törvénnyel kihirdetett Társulási Megállapodás, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozás folytán már Magyarországon is irányadó fogyasztóvédelmi irányelv rendelkezései kerültek a rPtk.-ba átültetésre. A módosított szabályozás épp az irányelv rendelkezéseire tekintettel a rPtk. 209. § (4) bekezdéseként iktatta be azt a rendelkezést, amely szerint: „az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető”. Az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ítéletben kifejtettekben is következően a nemzeti bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát köteles figyelembe venni és amennyire csak lehetséges az adott területen alkalmazandó irányelv szövegének és céljának megfelelően értelmezni oly módon, hogy a fogyasztóvédelmi irányelv által követett céllal összhangban álló eredményre jusson kivéve, ha az *contra legem* jogértelmezéshez vezetne. Tekintve, hogy a magyar jog egyetlen 2009. május 22-e előtti szabályából sem vezethető le, hogy a nem megfelelően átültetett irányelv érthetőségre, világosságra vonatkozó szabályai nem alkalmazhatóak, ezért a fogyasztóvédelmi irányelv alapján kell a vonatkozó szabályokat értelmezni.

[42] Az Európai Unió Bírósága több ítéletében, köztük a másodfokú bíróság által hivatkozott ítéletben (C-96/14.) is meghatározta, milyen szempontok szerint kell értelmezni a fogyasztóvédelmi irányelv rPtk.-ba átültetett 4. cikk (2) bekezdését. Az értelmezése szerint *a feltétel világosan és érthetően akkor megfogalmazott, ha az nemcsak nyelvtani szempontból érthető, hanem a szerződés átláthatóan feltünteti azon mechanizmus konkrét működését is, amelyre az érintett feltétel utal, valamint az e mechanizmus és a többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a számára ebből eredő gazdasági következményeket.* A másodfokú bíróság helyesen ítélte meg, hogy a perbeli szerződési feltétel esetében teljesülnek e követelmények. A szerződések komplex rendszeréből a terméktájékoztató 7. pontja kiemelte ezt a kikötést és pontosan, érthetően rávilágított arra, hogy a kockázatviselésből kizárt esemény a biztosítottnak a kockázatviselés kezdetét megelőzően már fennállt betegséggel kapcsolatos halálesete. Egy általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára az ÁSZF2 pontos, érthető szempontjai alapján értékelhető a biztosítási szerződés fedezeti jellege és az is, hogy a biztosító kockázatviselése mely eseményre nem terjed ki. Átlátható a 6.2. (4) a) pontban rögzített kikötés és a biztosító szolgáltatási kötelezettsége közötti összefüggés. Felismerhető, hogy ha a kikötésben meghatározott esemény következik be, a

biztosító nem teljesít kifizetést a kedvezményezett hitelezőnek. Következtetni lehet a biztosítási fedezet korlátozásának a biztosítási szerződésen kívüli azon következményére is, hogy ebben az esetben a biztosítás nem mentesít a kölcsönszerződésből adódó fizetési kötelezettségek alól.

[43] A felülvizsgálati kérelem nem tartalmazott arra vonatkozó érvelést, hogy a támadott szerződéses kikötés nem tartozik a biztosítási szerződés elsődleges tárgyának fogalma alá. A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet indokolását hiányosnak tartotta, mert a másodfokú bíróság nem tért ki az I. rendű alperesnek a fogyasztóvédelmi irányelv tizenkilencedik preambulumbekkezdésével kapcsolatos hivatkozására. A felperes hivatkozásával ellentétben a másodfokú bíróság a szükséges mértékben megindokolta a döntését. Az ügy érdemi elbírálására a biztosított kockázatot és a biztosító felelősségét meghatározó feltételek tisztességtelen jellegének vizsgálhatósága nem hathatott ki, mert a rPtk. 209. § (4) bekezdése két esetet határoz meg, melyek közül ha egy is fennáll, a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók. A felperes által sérelmezett szerződéses kikötést a másodfokú bíróság – a felülvizsgálati kérelemmel nem érintetten – a biztosítási szerződés elsődleges tárgyát (a főszolgáltatást) megállapító kikötésnek minősítette. Vagyis nem a szolgáltatás/ellenszolgáltatás arányosságát vizsgálva találta az adott kikötést olyanak, mint amelyre a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók. E miatt a biztosító díjkalkulációjának – így annak, hogy a biztosítási díj a kölcsönszerződés szerint fennálló tőkekintlevőséghez arányosított összeg – nem volt jelentősége abból a szempontból, hogy a kikötés tisztességtelenségének vizsgálata kizárt-e vagy sem. A Kúria egyetért a jogerős ítélettel abban, hogy a perbeli szerződés együttes jogi és ténybeli összefüggéseire, természetére, általános rendszerére és kikötéseire tekintettel az ÁSZF2 6.2. (4) a) pontjában rögzített szerződési feltétel a biztosítási esemény meghatározásában betöltött szerepe miatt alapvető eleme a szerződéses konstrukciónak, s ekként főszolgáltatást állapít meg. A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott eljárásjogi szabálysértés mindezekre tekintettel nem adhatott alapot a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére.

[44] A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések a perbeli esetben nem voltak alkalmazhatók, így nem volt vizsgálható, hogy a sérelmezett szerződési feltétel a felperes által előadottak alapján tisztességtelennek minősül-e.

Kúria Pfv. V.21.682/2019/3.

Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.143/2018/5/II.

Fővárosi Törvényszék 26.G.44.037/2016/24.

feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

2020/III/2

Tárgyszavak

ajtó kinyitása, veszélyes üzemi felelősség, vétkességi felelősség, gfb. fedezeti köre, gfb. határesetei, segédmotor

Az ajtó kinyitása a fokozott veszéllyel járó tevékenység körébe esik, így a rPtk. 345. § (1) bekezdése alapján az üzembentartó köteles az ebből eredő kárt megtéríteni. Ha az üzembentartó és a közvetlen károkozó személye elválik, akkor az üzembentartó a veszélyes üzemi felelősség, a közvetlen károkozó az általános deliktuális kárfelelősség alapján lehet felelős a károsulttal szemben a rPtk. 344. § (1) bekezdése alapján egyetemlegesen. A rPtk. 337. § (1) bekezdése szerint pedig egyetemleges kötelezettség esetén minden kötelezett az egész szolgáltatással tartozik.

Az ajtó kinyitása miatt az üzembentartóval szemben támasztott kártérítési igény ezért megalapozott, így a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás kiterjed annak kielégítésére a Gfbt. 12. §-a alapján.

rPtk. 339. §, rPtk. 344. § (1) bek., rPtk. 345. § (1) bek., rPtk. 559. § (1) bek., Gfbt. 12. §

[1] A korábbi I. rendű alperes mint személytaxi vállalkozó vezette a korábbi II. rendű alperes tulajdonát képező személygépkocsit 2013. december 6. napján, amelynek a III. rendű alperesnél volt kötelező gépjármű-felelősségbiztosítása.

[2] A taxi utasa a forgalom lassú haladása miatt jelezte a kiszállási szándékát, és a viteldíjat megfizette. A szám előtt a taxi forgalmi okból – anélkül, hogy a forgalomból kiállt volna – megállt, és az utas kiszállás céljából kellő körültekintés nélkül kinyitotta a jármű jobb oldali hátsó ajtaját. Az ajtó neki ütközött a taxi jobb oldala mellett szabályosan közlekedő, a taxit éppen kikerülő, a felperes által vezetett Aprilia Rally típusú segédmotoros kerékpárnak, amellyel a felperes így balesetet szenvedett.

[3] A felperes keresetében vagyoni és nem vagyoni kártérítési igényt érvényesített a III. rendű alperessel szemben. Elsődlegesen a rPtk.) 345. § (1) bekezdésére, másodlagosan a rPtk. 339. §-ára, továbbá a r. Ptk. 536. § (1) bekezdésére és a (2) bekezdés c) pontjára, valamint Gfbt. 12. és 28. §-ára hivatkozott.

[4] Indokolása szerint nem alkalmazható a veszélyes üzemek találkozására vonatkozó szabály, mert 50 cm³-nél kisebb hengerűrtartalmú segédmotoros kerékpárral közlekedett, így az nem minősül veszélyes üzemnek.

[5] Az elsődleges keresetet arra alapította, hogy a III. rendű alperes felelőssége fennáll a veszélyes üzemi felelősség szabályai szerint. E felelősségi alakzat esetén nincs annak relevanciája, hogy a károkozó mozdulatsort ki hajtotta végre, ha az összefüggésben van a veszélyes üzem működésével. A III. rendű alperes csak akkor menthetné ki magát, ha bizonyítja, hogy a kárt elháríthatatlan külső ok okozta. A gépjármű ajtajának a kinyitása vitathatatlanul hozzátartozik a gépjármű működéséhez, így az mindenképpen belső oknak minősül.

[6] Másodlagos keresetét arra alapította, hogy a biztosított taxisofőr az utastól a fuvardíjat már korábban átvette, így tisztában kellett lennie azzal, hogy az utas bármikor kiszállhat a gépjárműből. A taxisofőr nem a tőle elvárható magatartást tanúsította azzal, hogy megszegte a KRESZ 40. §-ában írtakat, mert nem húzódott ki a menetirány szerinti jobb oldalra, az út szélére, és nem jelezte a megállási szándékát.

[7] A III. rendű alperes ellenkérelmében kérte a kereset elutasítását. Indokolása szerint a kárt a gépjármű üzemeltetése során, de nem a biztosított, hanem az utas okozta, így a biztosító nem köteles a helytállásra.

[8] Az elsőfokú bíróság kötelezte a III. rendű alperest, hogy a felperesnek kártérítést fizessen.

[9] Indokolása szerint az út mellett szabályosan leálló gépjármű veszélyes üzemi jellege a gépjármű motorjának a kikapcsolásával szűnik meg. A tevékenység fokozottan veszélyes jellege akkor nem áll fenn, amikor a gépjárművet szabályszerűen leállítják, elvégzik a teljes üzemen kívüli állapot létrehozásához szükséges tevékenységeket, és megszűnik a gépkocsi emberi irányítás alatt tartása. A jelen ügyben a taxi nem állt ki a forgalomból, csupán a forgalom állt le, és a gépjármű utasa ezen forgalmi helyzetet kihasználva szállt ki a gépjárműből, miután a viteldíjat korábban kifizette. A motor leállítása nem történt meg, ezáltal a jármű fokozott védelmet igénylő veszélyessége nem szűnt meg. A biztosított felelősséggel tartozik az utas magatartásáért, mert a forgalomból nem állt ki, holott tisztában volt azzal, hogy az utas a gépjárművet el kívánja hagyni. E körben előzetesen egyeztettek, az utas a viteldíjat kifizette. A felperes által vezetett segédmotor a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján nem minősül fokozott veszéllyel járó tevékenységnek. Mindezek alapján döntött a kereset szerinti kártételek megalapozottságáról.

[10] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, a marasztalás tőkeösszegét leszállította, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta.

[11] Indokolása szerint a rPtk. 345. § (1) bekezdése a veszélyes üzem fogalmát nem határozza meg, nem sorolja fel annak eseteit, így a jogi minősítés során az adott eset összes körülményét kell mérlegelni. A gépjármű veszélyes üzemi jellege nem szűnt meg azzal, hogy a forgalom leállása miatt, de a továbbhaladás szándékával rövid időre megállt. A veszélyes üzemi tevékenység körébe beletartozik mind a személygépkocsi, mind az általa igénybe vett közút, valamint az adott időpontban fennálló közlekedési helyzet. Mivel csak a forgalom állt le, de a taxi a forgalomból nem állt ki, annak szabályszerű leállítása - a motor kikapcsolásával - nem történt meg, ezért a taxi a perbeli esetben veszélyes üzemnek minősült.

[12] A fokozott veszéllyel járó tevékenység folytatója akkor is felel, ha a kár bekövetkezésében nem terheli vétkesség, csak elháríthatatlan külső ok bizonyítása esetén mentesülhet a felelősség alól. A gépjármű ajtajának a kinyitása hozzátartozik a veszélyes üzem működéskéhez, ezért a III. rendű alperes nem mentesülhet. A III. rendű alperes biztosítottját a rPtk. 345. § (1) bekezdése alapján kártérítési felelősség, a III. rendű alperest pedig a rPtk. 559. § (1) bekezdése alapján helytállási kötelezettség terheli. Erre tekintettel részletesen indokolta az egyes kártételekkel kapcsolatos – részben eltérő – álláspontját.

[13] A III. rendű alperes felülvizsgálati kérelmének indokolása szerint a Gfbt. 12. §-a és a rPtk. 559. § (1) bekezdése alapján a biztosító a biztosított magatartásából eredő kár megtérítésére köteles. A biztosító helytállási kötelezettségéhez két együttes feltétel fennállása szükséges: a kárt a biztosított okozza, és azt a gépjármű üzemeltetése során okozzák. A Gfbt.3. § 4. pontja alapján a biztosított a gépjármű biztosítással rendelkező üzembentartója és a gépjárművet vezető személy. A perbeli esetben az utas nyitotta ki a gépjármű ajtaját. Az ajtónyitás a veszélyes üzemi minőség körébe

tartozik, de különbséget kell tenni a között, hogy ki nyitja ki az ajtót. Mivel az utas nem minősül biztosítottnak, így az ő magatartásából fakadó károk megtérítésére a III. rendű alperes nem kötelezhető.

[14] A perbeli esetben a kárfelelősség alapja nem a rPtk. 345. §-a. A segédmotoros kerékpár veszélyes üzemnek minősül, hiszen annak gépi ereje más járműhöz képest kisebb, de sebessége elérheti a 40-50 km/h-t is, így komoly veszélyt jelenthet más járművek és a gyalogosok közlekedésére. A jogerős ítélettel szemben így a kimentés alapja nem a rPtk. 345. § (1) bekezdése, hanem a rPtk. 346. § (1) bekezdése alapján a felróhatóság vizsgálata lenne, ha a kárt a biztosított okozta volna. Tekintettel azonban arra, hogy a károkozó a jármű utasa volt, aki a Gfbt. alapján nem biztosított, ezért a rPtk. 339. §-a alapján nem a III. rendű alperes, hanem a jármű utasa köteles helytállni az okozott kárért.

[15] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében indokolása szerint a III. rendű alperes helytállni tartozik a veszélyes üzemi felelősség szerint felelős üzembentartó helyett. A segédmotoros kerékpár nem minősül veszélyes üzemnek, mert a bírói gyakorlat 50 cm³-ig nem tekinti azokat veszélyes üzemnek, így nem irányadó a rPtk. 346. § (1) bekezdése. A felperes másodlagosan az általános kárfelelősségi alakzatra is hivatkozott, mert a gépjármű vezetője a KRESZ szabályait megszegve nem az elvárható gondossággal járt el az utas kiszállása körében, így vétkességi alapon is felelős lenne a károkozásért. A vezető előre tudott arról, hogy az utas nem a forgalomból való kiállás után fog kiszállni a gépjárműből, hanem úgy, hogy a gépjármű a forgalomban való résztvevőként a kocsisorban marad. A veszélyes üzemi felelősség körében nemcsak a biztosított által okozott károkat, hanem a gépjármű üzemeltetése során okozott károkat kell megtéríteni a Gfbt.12. §-a alapján. Az objektív felelősség körében annak viselője mindenért felel, ami a veszélyes üzem körébe tartozik. A kimentés pedig nem vezethetett eredményre, mert az ajtó kinyitása a gépjármű működési körén belül álló körülmény. Az objektív elháríthatatlanság sem áll fenn, hiszen a baleset elhárítható lett volna, ha a gépjármű vezetője a szabályokat betartva az út széléhez húzódik, és a járda mellett megállva engedi kiszállni az utast.

[16] A rPp. 272. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálati kérelemben elő kell adni – a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése mellett –, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. A rPp. 275. § (2) bekezdése alapján a Kúria a jogerős határozatot csak a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálhatja felül. A felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. pontjához fűzött indokolás szerint a felülvizsgálati kérelem központi eleme a megsértett jogszabályhely megjelölése és a jogszabálysértés körülírása, mert ezek határozzák meg a Kúria felülbírálati lehetőségének a tartalmi és perjogi kereteit.

[17] A felülvizsgálat a fellebbezés alapján meghozott jogerős ítélet jogkérdésben állított hibájának az orvoslására szolgáló rendkívüli perorvoslat. A Kúria következetes gyakorlata szerint a felülvizsgálati eljárásnak nem lehet a tárgya olyan új körülmény, amelyre a fél korábban nem hivatkozott (EBH 2002.653.). A felülvizsgálati eljárás során azt kell vizsgálni, hogy a jogerős ítélet a meghozataláig rendelkezésre álló előadások alapján jogszerű-e (EBH 2009.1976.). Nem lehet a felülvizsgálati eljárás tárgya az olyan új jogi álláspont, amelyet az eljárás bíróságok – a fél ilyen tartalmú hivatkozása hiányában – nem vizsgáltak (EBH 2011.2399.). A korábban eljárás bíróságok nem követhettek el jogszabálysértést olyan kérdéssel kapcsolatban, amellyel erre irányuló kérelem hiányában nem foglalkozhattak (BH 2017.232.).

[18] A III. rendű alperes felülvizsgálati kérelmében arra hivatkozott, hogy a felperes által vezetett segédmotoros kerékpár veszélyes üzemnek minősül, ezért a kimentést a jogerős ítéletben feltüntetett rPtk. 345. § (1) bekezdése helyett a rPtk. 346. § (1) bekezdése alapján kellett volna vizsgálni.

[19] A felperes keresetlevelében kifejezetten hivatkozott arra, hogy a jelen ügyben nem alkalmazható a veszélyes üzemek találkozására vonatkozó szabály, mert a felperes 50 cm³-nél kisebb hengerűrtartalmú segédmotoros kerékpárral közlekedett, így az nem minősül veszélyes üzemnek. A III. rendű alperes az elsőfokú eljárás során nem hivatkozott arra, hogy a felperes által vezetett segédmotoros kerékpár veszélyes üzemnek minősülne. Az elsőfokú bíróság a felelősséget a rPtk. 345. § (1) bekezdése alapján vizsgálta, és ítéletében kifejezetten rámutatott arra, hogy a felperes által vezetett segédmotor vezetése nem minősül fokozott veszéllyel járó tevékenységnek. A III. rendű alperes fellebbezésében sem hivatkozott arra, hogy a felperes által vezetett segédmotoros kerékpár veszélyes üzemnek minősülne, ezért ebben a kérdésben a jogerős ítélet sem foglalt állást.

[20] A III. rendű alperes korábbi hivatkozásának hiányában sem az első-, sem a másodfokú eljárásnak nem volt tárgya az a kérdés, hogy a felperes által vezetett segédmotoros kerékpár veszélyes üzemnek minősülne, ezért ezt a Kúria sem vizsgálhatta.

[21] A Kúriának ezért abban a kérdésben kellett állást foglalnia, a jogerős ítélet sérti-e a Gfbt. 12. §-át azzal a döntéssel, hogy a biztosítás kiterjed az utas ajtónyitásából eredő kártérítési igény kielégítésére.

[22] A Gfbt. 12. §-a szerint a biztosítás azoknak a megalapozott kártérítési igényeknek a kielégítésére terjed ki, amelyeket a biztosított személyekkel szemben támasztanak a gépjármű üzemeltetése során okozott károk miatt. A rPtk. 559. § (1) bekezdése szerint felelősségbiztosítási szerződés alapján a biztosított követelheti, hogy a biztosító mentesítse őt olyan kár megtérítése alól, amelyért jogszabály szerint felelős. A biztosítás ezért nem csak a biztosított által okozott károkra terjed ki, hanem mindazokra a kártérítési igényekre, amelyekért a biztosított jogszabály szerint felelős.

[23] A perben a III. rendű alperes nem vitatta, hogy az ajtónyitás a veszélyes üzemi minőség körébe tartozik, így a kárt a gépjármű üzemeltetése során okozták. Kizárólag arra hivatkozott, hogy azt az utas és nem a biztosított okozta, ezért a biztosító nem köteles a kárigény kielégítésére. A Gfbt. 12. §-a és a rPtk. 559. § (1) bekezdése alapján így azt kellett vizsgálni, hogy a felperes kártérítési igénye megalapozott-e a biztosítottal szemben, a biztosított jogszabály szerint felelős-e a kárért.

[24] A rPtk. 345. §-a a fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytató személy (üzembentartó) felelősségét szabályozza. Az üzembentartó érdekében történik a veszélyes tevékenység, ő az, aki a veszélyes üzemet fenntartja, tartósan üzemelteti, működteti, azzal rendelkezni jogosult. A fokozott veszéllyel járó tevékenység az üzembentartó felügyelete, irányítása, ellenőrzése mellett valósul meg, ő köteles a fokozott veszély elleni védekezésre.

[25] Az üzembentartó nem feltétlenül azonos a közvetlen károkozóval. A veszélyes üzemi felelősség lényege, hogy az üzembentartó akkor is köteles a fokozott veszéllyel járó tevékenységből eredő kárt megtéríteni, ha azt ténylegesen nem ő okozta, mert a felelősség alapja az üzembentartói minőség.

Ha az üzemeltető és a közvetlen károkozó személye elválnak, akkor az üzemeltető a veszélyes üzemi felelősség, a közvetlen károkozó az általános deliktuális kárfelelősség alapján lehet felelős a károsulttal szemben a rPtk. 344. § (1) bekezdése alapján egyetemlegesen. A rPtk. 337. § (1) bekezdése szerint pedig egyetemleges kötelezettség esetén minden kötelezett az egész szolgáltatással tartozik.

[27] A jelen ügyben nem volt vitás, hogy az ajtó kinyitása a fokozott veszéllyel járó tevékenység körébe esik, így a rPtk. 345. § (1) bekezdése alapján az üzemeltető köteles az ebből eredő kárt megtéríteni. Az ajtó kinyitása miatt az üzemeltetővel szemben támasztott kártérítési igény ezért megalapozott, így a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás kiterjed annak kielégítésére a Gfbt. 12. §-a alapján.

[28] A jogerős ítélet nem sérti a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályt, ezért azt a Kúria hatályában fenntartotta.

Kúria Pfv.V.20.676/2019/4.

Fővárosi Törvényszék 56.Pf.635.099/2018/4.

Pesti Központi Kerületi Bíróság 25.P.94.245/2015/39.

feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

Publikált határozatok

EuB

2020. február 13-i Flightright végzés, C-606/19, ECLI:EU:C:2020:101

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 7. cikke 1. pontja b) pontjának második francia bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett „teljesítési helyet” egy, a több szakaszra bontott teljes útvonal tekintetében megerősített egységes foglалás által jellemzett repülőút esetében az első repülési szakasz indulási helye is alkothatja, ha az e repülési szakaszokon történő fuvarozást két különböző légi fuvarozó végzi, és a visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése [helyesen: jelentős késése] esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján benyújtott kártérítési kereset alapján az utolsó repülési szakasz törlése képezi, és e kereset az ezen utolsó szakaszt üzemeltető légi fuvarozó ellen irányul.

2020. június 11-i TÜV Rheinland LGA Products és Allianz IARD ítélet, C-581/18, ECLI:EU:C:2020:453

Az EUMSZ 18. cikk első bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az nem alkalmazható a valamely biztosítótársaság és az orvostechikai eszközök gyártója között létrejött szerződésben szereplő olyan kikötésre, amely az ezen eszközökre vonatkozó felelősségbiztosítás fedezetének területi

hatályát egyetlen tagállam területén bekövetkezett károkra korlátozza, mivel az ilyen helyzet az uniós jog jelenlegi állapotában nem tartozik az uniós jog hatálya alá.

2020. július 9-i Verein für Konsumenteninformation ítélet, C-343/19, ECLI:EU:C:2020:534

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 7. cikkének 2. pontját akként kell értelmezni, hogy amennyiben járművekbe valamely tagállamban a gyártójuk a kipufogógáz-kibocsátási értékekre vonatkozó adatokat manipuláló szoftvert jogellenesen telepített e járművek harmadik személy által másik tagállamban történt megszerzése előtt, úgy a kár bekövetkezésének helye ez utóbbi tagállamban van.

BH

BH 2020.6.177 A rendkívüli perorvoslat folytán a jogerős ítélet alapján kitöltött szabadságvesztésnél enyhébb pénzbüntetésre ítélt terhelt abban az esetben is kártalanításra jogosult, ha a bíróság az alapügyben kiszabott és végrehajtott szabadságvesztést beszámítja, és ezzel a pénzbüntetést megfizetettnek tekinti [1998. évi XIX. tv. (rég. Be.) 581. § (1) bek., 354. § (4) bek. b) pont, 2012. évi C. tv. (Btk.) 33. § (1) bek., 92. §].

BH 2020.6.185 A jogellenes munkáltatói intézkedés önmagában – személyiségi jogsértés megállapíthatósága nélkül – még nem teremt jogalapot sérelemdíj követelésére [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 9. § (1) bekezdés].

BH 2020.8.235 A sérelemdíj mértékének meghatározásakor figyelembe veendő körülmények nem mindegyike áll okozati összefüggésben a sértettnél jelentkező hátrány nagyságával. Így a jogsértés ismétlődő jellegét akkor is értékelnie kell a bíróságnak, ha az nem volt kihatással a nem vagyoni sérelem nagyságára. A sérelemdíj mértékének meghatározásakor a jogintézmény büntető funkciójára is az okozott hátrány nagyságától függetlenül kell figyelemmel lenni [2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:52. § (3) bek.]

BH 2020.8.238 Nem vagyoni károk megtérítésénél a kártérítés megítélésének egyetlen módja a pénzbeli kártérítés, míg az eredeti állapot helyreállítása fogalmilag lehetetlen és természetbeni kártérítés alkalmazására sincs jogszabályi lehetőség. Pótlólagos képzés felajánlása azonban ezen kizárt kártérítési módok egyikének sem tekinthető, hanem a pénzbeli kártérítés helyett más dologgal (szolgáltatással) való teljesítés felajánlásának minősül, amelyre azonban csak akkor van lehetőség, ha azt a másik fél elfogadja. [Alaptörvény 26. cikk, 28. cikk; 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 84. § (1) bekezdés e) pont; 355. § (1), (2) és (4) bekezdés].

BH 2020.8.239 I. A jogalkotással okozott kár megtérítése iránt indított perben, amennyiben a keresettel érvényesített igény az Európai Unió joga által biztosított alanyi jog megsértésén alapul, a tagállami felelősség megállapításához nem elegendő az uniós alanyi jog sérelmének elvi lehetősége. Minden jogvitában egyedileg kell megállapítani, hogy az ügynek van-e határon átnyúló releváns tényállási eleme, kivéve, ha a tagállam joga a saját állampolgárai részére ugyanazokat a jogokat biztosítja, mint amelyeket a másik tagállam állampolgára ugyanazon helyzetben a közösségi jog alapján élvezne.

II. Alaptörvény-sértő jogalkotással vagy jogalkotási mulasztással okozott kár megtérítése iránti igény érvényesítésének feltétele a jogalkotási tevékenység, illetve mulasztás Alaptörvénybe ütközését megállapító alkotmánybíróági határozat hozatala [1959. évi IV. tv. (régi Ptk.) 2. § (2) bek., 2013. évi V. tv. (Ptk.) 6:518-6:522. §].

BH 2020.8.242 I. Az idegenhibás közlekedési balesetben elhunyt személy másik tagállamban lakóhellyel rendelkező közeli hozzátartozóit ért, az elhunyt halálához kapcsolódó (deliktív) károk a baleset "közvetett következményeinek" tekintendők, így az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelet (Róma II. rendelet) hatálya alá tartoznak.

II. Előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése nem szükséges, ha az Európai Unió Bírósága más ügyben hozott ítélete alapján az uniós jogszabály értelmezhető [864/2007/EK rendelet (Róma II. rendelet) 1. cikk (2) bek. g) pont, 4. cikk (1) bek., 1952. évi III. tv. (régi Pp.) 155/A. §, 1979. évi 13. tvr. (Nmjtv.) 10. § (3) bek.].

BH 2020.8.244 Az 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. § (1) bekezdése alapján nemcsak a szándékos, rosszhiszemű, kifejezetten a vagyonkimentésre irányuló magatartásra tekintettel állapítható meg a vezető tisztségviselő felelőssége, hanem akkor is, ha észszerűtlen, indokolatlan kockázatot vállalva folytatja a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzetben a társaság tevékenységét. Nem alapozza meg a vezető tisztségviselő felelősségét önmagában az, ha az adós gazdálkodási tevékenységét a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzetben is folytatja úgy, hogy észszerűtlen kockázatot nem vállal, a társaság megmentése érdekében tett indokolt intézkedései azonban nem vezetnek eredményre [Cstv. 33/A. §].

BH 2020.8.245 Az Mt. 82. § (2) bekezdésben foglalt 12 havi távolléti díj összegszerűen limitálja az elmaradt jövedelemként megítélhető kártérítés összegét. Nem tartalmaz olyan időbeli kikötést, hogy a munkáltató kárfelelőssége a következő munkáltatóval történő munkaviszony megszűnéséig tart. Ha a következő munkáltatóval fennálló munkaviszony a munkavállalónak felróható okból szűnik meg, ez a körülmény az őt terhelő kárenyhítési kötelezettség körében értékelhető [A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 82. § (2) bekezdés].

BH 2020.9.277 Ha a kár nem "hiány" okán keletkezett, hanem a munkavállaló felróható magatartása a kár oka, a munkavállaló kártérítési felelősségét nem megőrzési (pénztárosi) felelősség, hanem vétkességi felelősség jogalapon lehet elbírálni [A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. tv. (Mt.) 179. §, 180. §].

ÍH

ÍH 2020.84 RÉSZÍTÉLET HOZATALÁNAK MELLŐZÉSE – AZ EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLTATÓ FELELŐSSÉGE
I. A részítélet meghozatala – annak törvényi feltételei fennállása esetén – a bíróság számára nem kötelezettség, hanem csupán lehetőség, a bíróság mérlegelési jogkörében dönt arról, hogy él-e ezzel a lehetőséggel vagy nem, következésképpen a részítélet hozatalának mellőzése nem eljárási szabálysértés [Pp. 341. § (2) bekezdés].

II. Ha a halálhoz vezető tüdőembóliát okozó vérrögképződés a szakmai szabályoknak megfelelő profilaxis alkalmazása esetén a bizonyossággal határos valószínűséggel nem következett volna be, vagy nem lett volna olyan súlyos, ami a beteg halálát okozza, az egészségügyi szolgáltató alperes

nem a túlélés esélyének az elvesztéséért, hanem a halálos eredményért felel [1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) 77. § (3) bekezdése].

ÍH 2020.88 SZERZŐDÉS LÉTREJÖTTE – KONZORCIUMI TAGOK EGYMÁS KÖZTI VISZONYA – KÉSEDELEMMEL OKOZOTT KÁR

I. Egyetemleges kötelezettséget vállaló közös ajánlattevők (konzorciumi tagok) közül az erre hivatkozó felet terheli annak bizonyítása, hogy a jogosult (megrendelő) irányában a saját kötelezettséget meghaladó szolgáltatást teljesített, ezért a másik (többi) társkötelezettrel szemben – a követelésnek őket terhelő része erejéig – megalapozott megtérítési követelése áll fenn. A megrendelő felé fennálló egyetemleges felelőssége egyik tagnak sem ad alapot arra, hogy a saját magatartása – szerződésszegése – miatt nála felmerült költségeket többletteljesítésre hivatkozva áthárítsa a másik tagra [1959. évi IV. törvény 338. § (1) bekezdése].

II. Alaptalan a kötelezetti késedelemre alapított kártérítési igény, ha a kár a jogosultnak a teljesítési határidő lejártát megelőzően elrendelt intézkedése miatt merült fel és a jogosult nem tudja bizonyítani, hogy az ebben az időpontban ismert tényekből megalapozottan következtethetett arra, hogy a kötelezett nem tud határidőben teljesíteni [1959. évi IV. törvény 302. § b) pont, 310. §].

ÍH 2020.94 VAGYONFELOSZTÁS A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁSBAN A BŰNÜGYI ZÁR ALÁ VÉTEL HATÁLYA ALATT

A zár alá vétel külön határozat nélkül is kiterjed a zár alá vett ingatlan kisajátítása során kártalanításként kapott összegre [Be. 332. § (2) bekezdés].

A jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedés biztosítására elrendelt zár alá vétel hatálya alatt az érintett vagyontárgyra a Cstv.-nek a vagyon felosztására, a felosztás sorrendiségére vonatkozó rendelkezései sem alkalmazhatóak [Cstv. 49/D. § (1) bekezdés, 57. § (1) bekezdés e) pontja].

BDT

BDT2020. 4216.

I. Amennyiben a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősséget megalapozó károkozó magatartást követően hatáskör-átruházásra kerül sor, e hatáskör gyakorlásával összefüggésben okozott kárt akkor is az a közigazgatási szerv – vagy jogutódja – köteles megtéríteni, amelyik azt okozta, nem pedig az, amelyik az igényérvényesítés időpontjában e hatáskör gyakorlójának minősül.

II. Ha a kártérítési igény érvényesítése iránt indított perben vitatott, hogy az alperes jogutódja-e a károkozónak, nincs szükség a károkozó perben állására, mivel a jogutódlás eldöntésére kizárólag a felek közötti jogviszony fennállásának tisztázása érdekében van szükség, amely nem eredményez kényszerű pertársaságot.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1959. évi IV. tv. 349. § (1) bek.; 2013. évi V. tv. 6:548. §; 2016. évi CXXX. tv. 37. § a) pont

Válogatás a Kúria Sajtótitkárága által 2020 június-júliusban közzétett tájékoztatóból

A folyóirat szó szerint közöl egyes, a Kúria honlapján a *Sajtó, közlemények, média* menüpont alatt a Kúria Sajtótitkársága által közétett, a Kúria tanácsai által elbírált ügyekről készített tájékoztatókat.

Össz-szervezeti egészségkárosodása miatti, nem vagyoni kártérítés megfizetése tárgyában hozott határozatot a Kúria

Tájékoztató a Kúria M.X. tanácsa által tárgyaláson kívül elbírált Mfv.X.10.282/2019. számú ügyről.

A felperes 2000. április 19-étől állt az alperes alkalmazásában, az öntődében magsütő munkakört töltött be. Megállapításra került, hogy nem allergiás asztmája van egyéb betegségek mellett, össz-szervezeti egészségkárosodása 51 %-os. A felperes a keresetében 1.000.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek nem vagyoni kártérítés címén 500.000 forintot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. A másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a főkövetelés körében helybenhagyta. Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett elsődlegesen az első vagy a másodfokú bíróság új eljárásra utasítását, másodlagosan a kereset elutasítását kérte. A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására irányult.

A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott. Alaptalanul állította az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet „felülbíráhatatlanságát”. Az Mth. 10. §-a értelmében a kártérítési felelősségre a károkozó magatartás (esemény), ha ennek időpontja nem állapítható meg, a kár bekövetkezésének időpontjában hatályos rendelkezések az irányadóak. A felperes kára a foglalkoztatásával összefüggő állapotrosszabbodást eredményező, 2013. november 8-áig tartó munkavégzésből származott, így a jogvita eldöntése szempontjából az Mt. vonatkozó rendelkezései voltak irányadóak, a munkáltató károkozása ekkor fejeződött be. Az eljáró bíróságok is ezen jogszabályok előírásai szerint hozták meg döntésüket. A munkajogi igény három év alatt évül el. A felperes munkaviszonya 2013. november 8-án szűnt meg, ezért a kártérítés iránti igényét 2016. január 21-én, tehát az elévülési időn belül előterjesztette. Alaptalanul sérelmezte a felperes a Pp. 121. §-ának megsértését is. Az a körülmény, hogy a felperes kártérítési igényének jogalapját az eljárás során állapotrosszabbodásra módosította, a másodfokú eljárásban pedig a követelés összegét leszállította, olyan megengedett keresetváltoztatás volt, amit a bíróságok helyesen értékelték. Azt is helytállóan vették figyelembe, hogy a felperes által következetesen állított asztmás megbetegedésre a szakvélemény szerint a munkahelyi körülmények nagy valószínűség szerint állapotrosszabbító hatással voltak, amiről a felperes 2017. február 22-én szerzett tudomást. Minderre figyelemmel nem sértették meg a bíróságok sem az Mt. 286. § (4) bekezdését, sem a régi Ptk. 326. § (2) bekezdésében foglaltakat. Ugyancsak megalapozatlanul hivatkozott az alperes az Mt. 166. § (1) bekezdés, 167. § (1) bekezdésének, illetve a Pp. 206. §-ának megsértésére a felperest ért hátránnyal, sérelemmel összefüggésben. Az üzemorvosi iratokból megállapítható volt, hogy a felperes munkakörével összefüggésben valamennyi „beutalás munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatra” elnevezésű, a munkáltató által kitöltendő nyomtatvány kockázati tényezőként rögzíti az öntődei homok, por jelenlétét a munkaidő teljes egészére nézve. A 2011. május 30-án kelt munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatra történő beutaló pedig egyértelműen tartalmazza, hogy a foglalkozás egészségügyi szolgálat tisztában volt a felperes asztmás megbetegedésével. A

másodfokú bíróság helyesen rögzítette, hogy a felperes folyamatosan gyógyszer szedésére szorult, emellett volt csak kontrollálható a betegsége. Alaptalanul állította az alperes, hogy a felperes nehézlégzését semmilyen peradat nem támasztotta alá. A beszerzett szakvélemény azt rögzítette, hogy az irritáció megszűnte után nem sokkal (órákkal) a panaszok is megszűnnek a munkahelyen súlyosbodó asztma esetében. A felperes állapotrosszabbodását a munkaviszony fennállásáig, 2013. november 8-áig találták megállapíthatónak a bíróságok a szakértői vélemények alapján, melyet a további bizonyítékok megfelelően alátámasztottak, jogszabálysértés nem volt rögzíthető. A szakvélemény szerint a felperesnél használt gyantából felszabaduló phenol gőzök irritatív hatásúak, tehát károsak lehetnek. Ezen szakvéleményben foglaltakat az alperes megismerte, azt nem cáfolta, a felelősségét pedig nem tudta kimenteni a maszkok átadásának bizonyításával. A Kúria utalt a 34/1992. (VI. 1.) AB határozatban foglaltakra, valamint a következetes ítélkezési gyakorlatra, mely szerint a nem vagyoni kártérítésre irányuló igény elbírálása során azt kell vizsgálni, hogy az elszenvedett sérelem milyen mértékű, és a megítélhető vagyoni szolgáltatás mennyiben nyújt körülbelül egyenértékű, másnemű előnyt (BH.1993.127.). Az eljáró bíróságok a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján helytállóan értékelték, hogy a felperest a munkavégzése során olyan egészségsértés érte, amely munkaviszonyának fennállásáig állapotrosszabbodást eredményezett nála. Erre tekintettel helyesen határozták meg a nem vagyoni kártérítés összegét, a Pp. 206. §-ában foglaltak megsértésére nem lehetett következtetni. A kifejtettek tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján.

Budapest, 2020. június 24.

A Kúria Sajtótitkársága

Forrs: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/ossz-szervezeti-egeszsegkarosodasa-miatti-nem-vagyoni-karterites-megfizetese-targyaban-hozott>

Tűzkár folytán vagyonbiztosítási szerződés alapján kártérítés megfizetése tárgyában indult ügyben hozott határozatot a Kúria

Tájékoztató a Kúria Pfv.VIII.20.617/2019. számú egyedi ügyben hozott határozatról.

A felperesek keresetükben az ingatlanukat ért tűzkár folytán a vagyonbiztosítási szerződésük alapján meg nem térült vagyoni káraik megfizetésére kérték kötelezni az alperest arra tekintettel, hogy a tűz keletkezési helye olyan, számukra hozzáférhetetlen helyen volt, amelynek karbantartásáért, üzemeltetéséért az alperes felel.

A per 2012. június 5-én indult. A perben a tűz keletkezési okának a feltárása érdekében széleskörű, több szakértő kirendelésével járó szakértői bizonyítás került lefolytatásra.

Az elsőfokú bíróság 2015. július 7-én meghozott közbenső ítéletét a másodfokú bíróság végzésével hatályon kívül helyezte.

A 2016. október 20-án indult megismételt eljárásban újabb szakvélemények beszerzését és a szakvélemények ütköztetését, kiegészítését követően az elsőfokú bíróság 2018. február 28-án kelt közbenső ítéletében megállapította, hogy az alperes kártérítési felelőssége a tűz által a

felpereseknek okozott károkért fennáll. A másodfokú bíróság a közbenső ítéletet – a szakértői vélemény kiegészítését követően – helybenhagyta.

A Kúria a jogerős határozatot hatályában fenntartotta.

Budapest, 2020. július 9.

A Kúria Sajtótitkársága

Forrás: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/tuzkar-folytan-vagyonbiztositasi-szerzodes-alapjan-karterites-megfizetese-targyaban-indult>

Súlyos egészségromlás miatti nem vagyoni kártérítés megfizetése tárgyában hozott határozatot a Kúria

Tájékoztató a Kúria Pfv.VIII.20.375/2019. számú egyedi ügyben hozott határozatról.

Az alperesi kórházban 1998. február 20-án született II. rendű felperesnél kora gyerekkori agykárosodás következett be, ami súlyos mentális retardáltsággal jár együtt. Születésétől kezdve – egyéb betegségei mellett – négy végtagjára kiterjedő bénultságban, mozgáskoordinációs zavarokban, szomatikus és mentális fejletlenségben szenved, önálló helyváltoztató mozgásra nem képes. Egészségi állapota végleges, ápolásra és teljes körű gondozásra szorul, teljes mértékben a családja látja őt el.

A II. rendű felperes egészségkárosodásából származó vagyoni és nem vagyoni károk megfizetése iránt az I. és II. rendű felperesek, valamint a II. rendű felperes édesapja által az alperessel szemben indított perben korábban marasztaló ítélet született. (a továbbiakban: alapper)

A felperesek keresetükben egyrészt az alapperben ápolás, gondozás, háztartási kisegítés, élelemfeljavítás, gyógyászati segédeszköz, kulturális többletkiadás, ruhakopás, közlekedés, kíséret, valamint többlet energiafogyasztás címén megítélt járadék összegének a felemelését, másrészt az alapperben hozott jogerős ítélet meghozatala óta eltelt időben beszerzett gyógyászati segédeszközök és új tápszerek költségének, illetve az ingatlan átalakításával, lift építési és karbantartási költségével, rehabilitációs medence építésével, beüzemelésével, karbantartásával, valamint a medence fedésével és átjáró kialakításával kapcsolatban felmerült további költségeik megfizetésére kérték kötelezni az alperest.

A 2013-ban indult perben hosszadalmas szakértői bizonyítás volt szükséges.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetnek részben helyt adott. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet fellebbezéssel támadott rendelkezéseit részben megváltoztatta.

A Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit hatályában fenntartotta.

Rámutatott, hogy a Ptk. 280. § (3) bekezdése minden olyan járadék esetében alkalmazandó, amelyet időszakonként előre, létfenntartás céljára, nem vagyongyarapítási céllal fizetnek a károsultnak, amelybe beletartoznak a költségpótló járadék iránti igények is.

Az ingatlanátalakítás költségei kapcsán a Kúria kiemelte, hogy bár nem vitásan a II. rendű felperes egészségkárosodására, ebből fakadó állapotára tekintettel került átalakításra az ingatlan, nem hagyható figyelmen kívül, hogy annak előnyei a család más tagjai számára is előnyt jelentenek független attól, hogy a II. rendű felperes egészségkárosodásának hiányában mindezekre sor került volna-e vagy sem. A Kúria a medence építésével, beüzemelésével, karbantartásával, fedésével és a lift kialakításával, karbantartásával kapcsolatos igények vonatkozásában a felülvizsgálati kérelmekben kifejtettek tekintettel hangsúlyozta, hogy a medencét, mind a liftet a család más tagjai is használhatják, valamint kialakításuk olyan, az ingatlanon végzett átalakításnak minősül, amely értékálló és olyan többletfunkciót biztosít az ingatlan használatában, amely egy átlagháztartásnak nem része. Mindezekre figyelemmel ezen az átalakítások, valamint a medence és lift létesítésével, fenntartásával kapcsolatos költségek csak részben háríthatók át az alperesre. A másodfokú bíróság által megállapított összegek biztosítják a károsult és a károkozó érdekei közötti észszerű egyensúlyt, a Kúria sem a megítélt összegek csökkentésére, sem annak felemelésére nem látott alapot. Az alperes ingatlan átalakításának, a lift kialakításának és karbantartásának költsége címén való marasztalására tekintettel helytállóan döntött a másodfokú bíróság az ingatlan és lift használatából, üzemeltetéséből eredő energia- és vízfogyasztás többletköltsége címén megítélt vagyoni kártérítés összegéről is.

Budapest, 2020. július 9.

A Kúria Sajtótájékoztatója

Forrás: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/sulyos-egeszsegromlas-miatti-nem-vagyoni-karterites-megfizetese-targyaban-hozott-hatarozatot>

Szülés utáni kórházi kezeléssel kapcsolatos egészségkárosodás miatti kártérítés megfizetése tárgyában hozott határozatot a Kúria

Tájékoztató a Kúria Pfv.VIII.20.514/2019. számú egyedi ügyben tárgyában hozott határozatról.

A felperesek keresetükben az alperest vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítésére kérték kötelezni arra tekintettel, hogy az alperes kórház az I. rendű felperes szülése, továbbá a II. rendű felperes ellátása során megsértette az elvárható gondosság követelményét, amelynek következtében a II. rendű felperesnél súlyos egészségkárosodás alakult ki.

A per 2010. december 29-én indult. A perben az elvárható gondosság megsértésének alapjaként megjelölt több alperesi magatartás megítélése miatt széleskörű, több szakértő kirendelésével járó szakértői bizonyítás került lefolytatásra.

Az elsőfokú bíróság 2015. február 12-én meghozott közbenső ítéletét a másodfokú bíróság megváltoztatta és a keresetet elutasította, amely határozatot a Kúria végzésével hatályon kívül helyezte.

A 2016. január 12-én indult megismételt eljárásban újabb szakvélemények beszerzését és a szakvélemények ütköztetését, kiegészítését követően az elsőfokú bíróság 2018. március 19-én kelt közbenső ítéletével a keresetet elutasította. A felperes vagyoni és nem vagyoni kárigényét részben alaposnak találta, azonban az alperes felelősségbiztosítójának a balesetet követően kifizetett teljesítéseinek elszámolásával azt állapította meg, hogy a biztosító teljesítése maradéktalanul fedezte a felperesnek járó kártérítést és késedelmi kamatait. A másodfokú bíróság a határozat fellebbezett rendelkezéseit helybenhagyta.

A Kúria a jogerős határozatot hatályában fenntartotta.

Budapest, 2020. július 9.

A Kúria Sajtótitkársága

Forrás: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/szules-utani-korhazi-kezelessel-kapcsolatos-egeszsegharosodas-miatti-karterites-megfizetese>

A Ptk. lehetővé teszi, hogy a vagyontárgy helyreállításának vagy új állapotban való beszerzésének értéke erejéig kössenek a felek biztosítási szerződést

Tájékoztató a Pfv.V.21.188/2019. számú ügyben hozott egyedi határozatról

2007 áprilisában a felperes mint biztosított és az alperes mint biztosító között vagyonbiztosítási szerződés jött létre egy 24.780.000 forint biztosítási összegű melléképületre. Biztosítási eseménynek minősült a tűzkár bekövetkezése. A biztosított melléképület 2009. április 4-én szándékos gyújtogatás következtében leégett. Az alperes azonban elzárkózott a biztosítási összeg megfizetése elől.

A felperes keresetindítása folytán eljáró elsőfokú bíróság a keresetet elutasító ítéletét a másodfokú bíróság közbenső ítéletével megváltoztatta, és megállapította, hogy az alperes a biztosítási eseménnyel összefüggésben biztosítási szolgáltatás nyújtására köteles a biztosítási szerződés feltételei szerint. A Kúria közbenső ítéletével hatályában fenntartotta a jogerős közbenső ítéletet, az Alkotmánybíróság pedig visszautasította az alperes alkotmányjogi panaszát.

A fentieket követően az elsőfokú bíróság jogerős részítéletével 1.986.605 forint megfizetésére kötelezte az alperest. Ezután az elsőfokú bíróság hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásban hozott ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperes részére 14.913.395 forintot és annak kamatát. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást kiegészítette és az elsőfokú bíróság ítéletének megfellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatta, az alperes által a felperesnek fizetendő összeget 12.905.395 forintra leszállította.

Az alperes felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria ítéletével a jogerős ítéletet a felülvizsgálattal támadott részében hatályában fenntartotta. Rámutatott arra, hogy a vagyonbiztosítási szerződéses jogviszonyban a Ptk. főszabályként a túlbiztosítás tilalmát mondja ki, azonban kivételi szabályként

kifejezetten lehetővé teszi, hogy a felek valamely vagyontárgy várható értéke, helyreállításának vagy új állapotban való beszerzésének értéke erejéig kössenek biztosítási szerződést.

Az alperes magasabb biztosítási díj ellenében arra vállalt kötelezettséget, hogy a biztosítási esemény következtében a biztosított vagyontárgyban keletkezett károkat a káridőpontban érvényes beszerzési új értéken, illetve helyreállítási költségen téríti meg. Az alperes e kikötéssel vállalta annak kockázatát, hogy a károsodással érintett épülettel azonos épület helyreállításának költségét kell térítenie, függetlenül a biztosítási eseményben megsemmisült vagyontárgy ügylet megkötésekor vagy biztosítási esemény bekövetkezésekor fennálló értékétől. Erre figyelemmel az alperes által alkalmazott, és a felek biztosítási szerződésének részévé vált ÁSZF-nek az a kikötése, hogy a biztosítás nem vezethet gazdagodáshoz, a törvény kifejezett engedélye nélkül tér el a felperes hátrányára a Ptk. rendelkezéstől.

Budapest, 2020. július 13.

A Kúria Sajtótitkársága

Forrás: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/ptk-lehetove-teszi-hogy-vagyontargy-helyreallitasanak-uj-allapotban-valo-beszerzesenek#>

A Kúria határozatot hozott a munkáltatónak a munkavállalója egészségkárosodásáért fennálló kártérítési felelősségének tárgyában

Tájékoztató a Kúria Mfv.X.10.040/2020 számú ügyben hozott határozatáról.

A felperes az alperesnél kézbesítői feladatokat látott el. 2014. november 21-én kézbesítési feladat ellátása céljából egy tanya címhelyére közlekedett a motorkerékpárjával, amely során egy, az esőzéstől nedves és sáros földúton balesetet szenvedett.

A felperes keresetében kártérítés megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Álláspontja szerint a bekövetkezett balesetért az alperes a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 166. § (1) bekezdés és 167. § (1) bekezdése alapján teljes kártérítési felelősséggel tartozik. Az alperes a kereset elutasítását kérte.

A közigazgatási és munkaügyi bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította. Álláspontja szerint a balesetet a felperes vezetéstechnikai hibája okozta. A felperes fellebbezése folytán eljáró bíróság közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és megállapította, hogy az alperes a felperes 2014. november 21-én bekövetkezett balesetéből eredő teljes kárát köteles megtéríteni.

Az alperes felülvizsgálati kérelme folytán eljáró Kúria a jogerős közbenső ítéletet hatályában fenntartotta. A Kúria a következő elvi jelentőségű kérdésben határozott:

Az Mt. 166. § (2) bekezdés b) pontja alapján a kártérítési felelősség alóli mentesüléshez két együttes feltétel szükséges, az, hogy a balesetnek egyáltalán ne legyen olyan oka, amely a munkavállaló magatartásán kívül esik és annak oka a munkáltató részéről objektíve elháríthatatlan legyen. Ha ugyanis nem kizárólag a munkavállaló elháríthatatlan magatartása okozta a kárt, vagy a kár oka egyébként nem bizonyítható, nem állapítható meg a kimentési ok bizonyítása a bizonyításra kötelezett munkáltató részéről.

Az adott esetben az irányadó tényállás szerint több olyan körülmény is felmerült, melyek kizárják, hogy a felperes magatartása volt a baleset kizárólagos oka. Így az, hogy a felperesnek földúton kellett közlekednie, amely a novemberi esőzés miatt sáros, csúszós volt. A felperes által vezetett motor a stabilitását a „rendkívül rossz minőségű úton” veszítette el alacsony sebesség mellett. A perbeli szakértő a baleset időpontjában aktuális útviszonyokat szemléltető fényképfelvételek alapján úgy foglalt állást, hogy olyan útviszonyok mellett a gépjárművön alkalmazott gumiköpennyel biztonságosan és komfortosan nem lehetett közlekedni az útszakaszon. Nem volt munkáltatói elvárás, hogy ilyen esetben a felperes csak gyalogosan vagy más gépjárművel közlekedhetett volna és arra sem merült fel peradat, hogy a tanyára történő kézbesítési feladatok az időjárás vagy útviszonyok függvényében szünetelhettek volna.

A törvényszék a jogerős közbenső ítéletében helytállóan vonta értékelési körébe a felperes több évtizedes motorkerékpár vezetői tapasztalatát, amelynek alapján úgy ítélte meg, hogy a célállomás az útviszonyok ellenére balesetmentesen megközelíthető. A jármű megcsúszásakor, a baleset elkerülése érdekében választott vezetéstechnikai módszere ugyan nem vezetett sikerre, a balesetet nem tudta elkerülni, azonban a bírói gyakorlat szerint nem eshetett a terhére, hogy egy előre nem látható, váratlan helyzetben a lehetséges magatartások közül nem a legelőnyösebbet választotta (EBD.2019.M.25.).

Budapest, 2020. július 14.

A Kúria Sajtótitkársága

Forrás: <https://kuria-birosag.hu/hu/sajto/kuria-hatarozatot-hozott-munkaltatonak-munkavallaloja-egeszsegharosodasaert-fennallo>

Hírek, események, közlemények

Pataky Tibor (PhD, ügyvéd)

Néhány gondolat a gyorsított perről szóló törvényről

1. Bevezetés

[1] 2020. július 8. napján hirdették ki a Magyar Közlönyben és 2020. július 9. napján lépett hatályba a bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény (a továbbiakban: gyorsított perről szóló törvény).

[2] Az üdvözlendő, hogy a jogalkotó arra törekszik, hogy a bűncselekmények sértettjei mielőbb kártérítéshez és sérelemdíjhoz jussanak. E szándék vezérelte a jogalkotót az említett törvény elfogadásakor az előterjesztői indokolásból kitűnően.

[3] Érdemes ugyanakkor a hivatkozott törvény egyes rendelkezéseit vizsgálni, hogy a jogalkotó által elérni kívánt célra megfelelő-e az említett jogszabály

2. A törvény címéről

[4] Nem vall gondos előkészítésre a törvény címének a következő része: „bűncselekménnyel okozott kár, illetve sérelemdíj megtérítése”. Noha bűncselekménnyel okozható kár, azonban sérelemdíj nem, legfeljebb nem vagyoni sérelem okozható. Tehát helyesebb lett volna a törvény címét a következőképpen megfogalmazni: a bűncselekménnyel okozott kár és nem vagyoni sérelem miatti sérelemdíj megtérítése iránt indított gyorsított perről szóló 2020. évi LXX. törvény.

3. A törvény tárgyi hatályáról

[5] Annak érdekében, hogy a gyorsított perről szóló törvény rendelkezéseit alkalmazza a bíróság, szükséges az, hogy a bűncselekmény elkövetését jogerősen megállapítsák, vagyis vagy jogerős ítélet, vagy jogerős büntetővégzés kell, hogy kimondja a terhelt büntetőjogi felelősségét. Feltétel továbbá az is, hogy polgári jogi igény megítélésére nem került sor és polgári per sem indult korábban az adott ügyben.

[6] Talán érdemes a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) polgári jogi igénnyel kapcsolatos rendelkezéseit felidézni, hogy jobban látható legyen, mely ügyekben vetődhet fel a gyorsított perről szóló törvény alkalmazása. A Be. 517. § (2) bekezdés b) pontja alapján a sértettet fel kell hívnia a bíróságnak arra, hogy kíván-e polgári jogi igényt érvényesíteni. A Be. 571. § (2) bekezdése pedig kimondja: Ha a bíróság az ítéletében megállapítja a bűncselekménnyel okozott kár vagy vagyoni hátrány összegét, illetve a bűncselekmény elkövetési értékét, ezen összeg mértékéig az előterjesztett polgári jogi igényt érdemben el kell bírálni.

[7] Tehát például vagyoni elleni bűncselekmények esetében könnyen előadódhat, hogy a sértett igénye alapján a Be. hivatkozott rendelkezése figyelembe vételével a büntetőbíróság érdemben határoz a polgári jogi igényről, vagyis a gyorsított perről szóló törvény alkalmazása nem merül fel.

[8] Közlekedési balesetektől eredő kártérítési ügyekben a gyorsított per alkalmazása felmerülhet, ha a feltételek fennállnak.

4. Ki lehet a per alperese?

[9] Főleg közlekedési bűncselekménnyel okozott kárból eredő ügyekben merül fel annak a lehetősége, hogy a sértett, vagyis a polgári perjogi szempontból a felperes nem a bűncselekmény terheltjével szemben, hanem a kárt okozó gépjármű üzemeltetőjének kötelező gépjármű-felelősségbiztosítójával szemben indít pert. Kérdés az, hogy a biztosítóval vagy netán biztosítási fedezet hiányában a Magyar Biztosítók Szövetségével szemben indított perekre is alkalmazandó-e a gyorsított perről szóló törvény.

[10] A törvény nem tartalmaz kifejezetten olyan rendelkezést, hogy a gyorsított per alperese csak a terhelt lehet. Egyedül a törvény 11. §-ához fűzött előterjesztői indokolás szól arról, hogy a per alperese a büntetőeljárás terheltje.

[11] Álláspontom szerint az a helyes értelmezés – figyelemmel az előterjesztői indokolásra is –, ha a gyorsított per alperese csak az adott bűncselekmény terheltje lehet. Ugyanakkor nem zárható ki olyan értelmezés sem, hiszen nincsen tiltó szabály rá, hogy ha a kötelező gépjármű-felelősségbiztosító a per alperese, akkor is a gyorsított perről szóló törvény szabályait alkalmazni kellene.

[12] További kérdés az, hogy amennyiben a felperes mind a bűncselekmény terheltjét, mind a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítót perli, akkor a vizsgált törvény szabályait alkalmazni kell-e. Véleményem szerint erre sincs tiltó szabály, azonban ez is bizonytalanság, ami egyáltalán nem szolgálja a sértett érdekét.

[13] Célszerűbb lett volna, ha e tekintetben is jobban átgondolja a jogalkotó, hogy ki ellen indítható meg a gyorsított per.

5. Választható-e a gyorsított perről szóló törvény alkalmazása?

[14] A gyorsított perről szóló törvény 2. § (3) bekezdése alapján az a véleményem, hogy amennyiben a hivatkozott törvény 2. § (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállnak, akkor a gyorsított perről szóló törvény alkalmazása kötelező.

6. A beavatkozás kérdése

[15] A gyorsítás jegyében a törvény tiltja a beavatkozást.

[16] Azt gondolom, hogy nagyobb számban a közlekedési bűncselekmények miatti ügyekben merül fel a gyorsított perről szóló törvény alkalmazása. Ha a felperes a pert a közlekedési balesetet okozó terhelttel szemben indítja meg, akkor igen problematikus az, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosító a perben beavatkozóként nem vehet részt, hiszen a megítélt kártérítési összeget és sérelemdíjat a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetében a biztosító fogja viselni, azonban attól elzárja a törvény a biztosítót, hogy a perben legalább beavatkozóként részt vegyen. E kérdést hasznosabb lett volna a jogalkotási folyamat keretében megoldani.

7. Az elektronikus kapcsolattartás problémája

[17] Noha a gyorsított per a törvénytől hatáskörébe tartozik, azonban a perben jogi képviselet nem kötelező. Ez alól kivétel az az eset, amikor a jogorvoslatot előterjesztő fél az ítéletkor vagy a Kúria előtt jár el, mert ekkor kötelező a jogi képviselet.

[18] Tehát alappal lehet arra számítani, hogy a sértettek jogi képviselő nélkül fogják a keresetlevelet benyújtani, melynek kötelező tartalmi eleme az, hogy a sértett, vagyis a felperes megadja azt, hogy milyen elektronikus kép és hang továbbítására alkalmas eszköz, illetve internetes hálózat igénybevételével elérhető alkalmazás útján képes személyes megjelenés nélkül is személyazonosítást lehetővé tevő módon kapcsolatot tartani a bírósággal, megjelölve a kapcsolatfelvételt biztosító elektronikus elérhetőséget (a továbbiakban: e-tárgyalás elérhetőség). Ugyan ez vonatkozik az alperesre, aki ezen elérhetőségét az ellenkérelemben köteles megadni.

[19] Ugyan a jogi képviselő nélkül eljáró peres felek a beadványaikat papíralapon is előterjeszthetik, azonban meg kell adniuk azon elérhetőségüket, ami alapján például Skype-on keresztül a tárgyalás megtartható.

[20] Igen érdekes az a jogalkotói elvárás, hogy a peres feleknek e-tárgyalás elérhetőséggel kell rendelkezniük. Kérdés az, hogy mi akkor a teendő, ha a peres felek a beadványaikban úgy nyilatkoznak, hogy e-tárgyalás elérhetőséggel nem rendelkeznek. Az a véleményem, hogy ez esetben le kell folytatnia a per a bíróságnak, hiszen olyan helyzet nem állhat elő, hogy az e-tárgyalás elérhetőséggel nem rendelkező felperest a jog megfossza az igénye érvényesítésétől. E-tárgyalás elérhetőség hiányában álláspontom szerint a törvényszéknek tárgyalást kell kitűznie, ha a tárgyaláson kívüli elbírálás felétételei nem adottak.

[21] Amennyiben tanú meghallgatására irányul bármelyik fél indítványa, akkor lehetőség szerint az indítványt tevő félnek a tanú e-tárgyalás elérhetőségét is meg kell adnia. Kérdéses az, hogy mennyire gyakori lesz az az eset, amikor ezen adattal az indítványt tevő fél rendelkezik, másrészt pedig a tanú tudja-e azt vállalni, hogy például Skype-on keresztül hallgassák meg.

[22] Az is problematikus lehet, hogy akár a peres felek, akár a tanúk magánlakásának egyes részei is látszódnak az e-tárgyalás során. Egyáltalán nem biztos az, hogy ezt bármelyik peres fél vagy tanú szeretné.

[23] Tartok attól, hogy a gyakorlatban az e-tárgyalás megtartása nem vagy meglehetősen nehezen fog működni, hiszen erre a peres felek és a tanúk döntő többsége egyáltalán nincsen felkészülve.

8. Soronkívülség és határidők

[24] A per gyors befejezése szempontjából hasznos az, hogy a bíróság soron kívül jár el és a bíróság általános intézkedése kötelezettségének a határideje legfeljebb nyolc munkanap.

[25] Szintén a per gyorsabb elintézését szolgálja az, hogy az alperesnek harminc napon belül kell előterjesztenie az ellenkérelmét. Általában ez a határidő elegendő lehet, azonban bonyolultabb ügyekben korántsem biztos, hogy ez a határidő megfelelő. Azt gondolom, hogy célszerű lett volna biztosítani a bíróság számára, hogy az adott ügy körülményeit figyelembe véve akár hosszabb határidőt is adjon az alperesnek.

[26] A felperes az ellenkérelemre legfeljebb nyolcnapos határidő biztosítása mellett reagálhat, ami szintén rövid határidő, ha bonyolult ügyről van szó. Annál is inkább problematikus ez a rövid határidő, mert a felperes az okirati bizonyítékaikat és bizonyítási indítványait az ellenkérelemre való észrevételezésre nyitva álló legfeljebb nyolcnapos határidő alatt teheti meg legkésőbb, mely határidő elmulasztása esetében igazolási kérelem nem terjeszthető elő. Jogi képviselő nélkül eljáró felperes esetében ez a szabály számomra úgy tűnik, mint ami a felperesi igényérvényesítést nehezíti meg, holott a törvény célja a felperesi igényérvényesítés megkönnyítése. Szerintem ezen határidők még a jogi képviselőket is igen nagy kihívás elé állítják, nem beszélve a peres felekről.

[27] A másodfokú bíróságnak az ítélet elleni fellebbezést negyvenöt napon belül, míg a végzés elleni fellebbezést harminc napon belül kell elbírálnia.

9. Tárgyaláson kívüli elbírálás

[28] Főszabály az, hogy elsőfokon is tárgyaláson kívül bírálja el az ügyet a bíróság, kivéve ha okirati bizonyításon kívül egyéb bizonyítást kell lefolytatni. A fellebbezés és a felülvizsgálati kérelem elbírálása is tárgyaláson kívül történik.

[29] Nem rossz gondolat, hogy elsőfokon is lehetséges a tárgyaláson kívüli elbírálás, azonban szerintem hasznos lett volna a peres felek számára biztosítani azt a lehetőséget, hogy legalább az elsőfokú eljárásban tárgyalás tartását kérhessék.

10. Összegzés

[30] Az a véleményem, hogy hasznos az a jogalkotói gondolat, hogy a bűncselekmények sértettjei a kártérítés és a sérelemdíj iránti igényüket minél gyorsabb és egyszerűbben érvényesíthessék, azonban úgy tűnik számomra, hogy a jogalkotó nem gondolta át kellőképpen, hogy milyen speciális szabályokat kellene megalkotnia. A gyors és nem kellően átgondolt jogalkotás pedig e tekintetben is könnyen azzal a következménnyel járhat, hogy éppen ellentétes hatást vált ki a vizsgált törvény.

[31] Azt sem tartom kizártnak, hogy a gyorsított perre vonatkozó törvényt akként módosítsák, hogy az a felperes számára lehetőség legyen a gyorsított per alkalmazása, ugyanis bonyolultabb kártérítési ügyek elbírálása nem mutatkozik alkalmasnak a gyorsított perről szóló törvény.

[32] Egyszerű megítélésű ügyekben – ha a Be. szerint a polgári jogi igény érdemi elbírálására nem került sor – tényleg szolgálhatja egy jól kidolgozott jogszabály a sértetti igények gyors elbírálását. Kétséges azonban, hogy a gyorsított perről szóló törvény jelenlegi formájában erre tényleg alkalmas lesz-e.

A KBJ a LinkedIn-en

Folyóiratunk 2020. október 1.-től a LinkedIn-en is elérhető lesz. Várjuk az érdeklődő kollégák csatlakozását.

Életinterjú dr. Trunkó Barnabással

A Biztosítás és Kockázat VII. évfolyamának 1-2. száma egyebek mellett életinterjút tartalmaz dr. Trunkó Barnabással, aki jogászként és a MABISZ főtitkáráként fontos szerepet töltött be a kártérítési és biztosítási jog fejlesztésében, továbbá beszámol a MABISZ2019. november 21.-i konferenciájáról.

Szakirodalmi ajánló

Könyvek

A HVG Orac kiadásában megjelent Bárdos Péter „A fuvarozó felelőssége” c. könyve.

https://hvgorac.hu/A_fuvarozo_felelossege

Vékás Lajos, Nemessányi Zoltán és Osztovits András szerkesztésében megjelent „A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentárja” c. kötet a HVG Orac kiadó gondozásában.

https://hvgorac.hu/Nmjtv_kommentar?search=nemess%C3%A1nyj

Ugyancsak a HVG Orac kiadásában jelent meg októberben Tókey Balázs „Szerződésen kívüli kötelmek” c. könyve.

https://hvgorac.hu/Szerzodesen_kivuli_kotelmek

Cikkek

Hernádi Eleonóra – Kegye Adél – Gárdos Péter – Sahin-Tóth Balázs: A gyöngyöspatai szegregációs per jogi krónikája. Magyar Jog, 2020/7-8. sz. 385-396. o.

<https://ptk2013.hu/szaccikkek/hernadi-eleonora-kegye-adel-gardos-peter-sahin-toth-balazs-a-gyongyospatai-szegregacios-per-jogi-kronikaja/7056>

Bodonovich Klára: A gyógyulási esély értékelése a bírói gyakorlatban. Magyar Jog, 2020/7-8. sz. 450-464. o.

Boóc Ádám: Észrevételek a választottbíró felelősségéhez. Magyar Jog, 2020/9. sz. 535-543. o.

Sipos Attila: A légitfuvarozó kárfelelőssége és a légiutas egészségi állapota. Baleset és betegség (COVID-19).- MTA Law Working Papers 2020/26. 1-23. o.

<https://jog.tk.mta.hu/en/mtalwp/a-legifuvarozo-karfelelossege-es-a-legiutas-egeszsegi-allapota-baleset-es-betegseg-covid-19>

Csöndes Mónika: A bűncselekményt is megvalósító magatartással okozott kár, illetve nem vagyoni sérelem esetére előterjesztett kártérítési, illetve sérelemdíj iránti igény érvényesítésének és elévülésének egyes kérdései. In: Bodzási Balázs (szerk.): Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok 2020. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest, 2020. 75-98. o.

http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/5870/1/BCE_Gazdasagjog_tanulmanykotet_v2.pdf

Fórum

Bárdos Péter (ügyvéd)

Egy jogeset margójára*

A tényállás

[1] Ahrsz. ingatlan (telek a rajta álló családi házzal) tulajdonosa X, a vele szomszédoshrsz. beépítetlen építési telek tulajdonosa Y. A két ingatlan egy kertvárosi jellegű, családi házas lakóövezetben fekszik. Y a tulajdonában álló telken a szükséges hatósági engedélyek birtokában bevásárló központot épít, ami a környék jellegét, forgalmát, X telkének megközelíthetőségét, házának lakhatási minőségét hátrányosan megváltoztatja, ennek következtében pedig X ingatlanának piaci értéke csökken. X az értékcsökkenésben manifesztálódó vagyonszűnést Y-al szemben kárként kívánja érvényesíteni.

A kárigény jogi megalapozhatósága

[2] A Ptk. alapján a kárigény a károkozó deliktuális vagy kontraktuális kárfelelősségére alapozható. A tényállás szerint a károkozó és a károsult között nincs szerződéses kapcsolat, ezért a kontraktuális kárfelelősség alkalmazása nem jöhet szóba. A deliktuális kárfelelősség ismert négy feltétele közül a kár tényét és az okozati összefüggést bizonyítottnak tekintem, a továbbiakban tehát a jogellenesség és a felróhatóság vizsgálatára szorítkozom.

Jogellenesség

[3] A jogellenességet maga a károkozás ténye megalapozza, kivéve, ha a károkozás a Ptk. 6:520. §-ában felsorolt okok valamelyikéből megengedett. A felsorolt okok közül a tényállás szempontjából egyedül a 6:520. § d) pontjában írt oknak van relevanciája. Eszerint *nem jogellenes a károkozás, ha a kárt a károkozó jogszabály által megengedett magatartással okozta, és a magatartás más személy jogilag védett érdekét nem sérti, vagy a jogszabály a károkozót kártalanításra kötelezi.*

[4] Nem vitás, hogy az építkezés a szükséges hatósági engedélyek birtokában jogszabály által megengedett magatartás. Kérdéses azonban, hogy megvalósul-e a második konjunktív feltétel, azaz, hogy Y magatartása (építés) nem sértette X jogilag védett érdekét. A vizsgált esetben a jogilag védett érdek X tulajdonának integritása, sérthetetlensége lehet, ám ez a Ptk. 5:13. §-ban foglalt szabály – különösen a teljes és kizárólagos hatalom és a jogosulatlan behatás kizárásának joga – kiterjesztő értelmezését tételezi fel.

[5] Vizsgálható a jogellenesség a Ptk. 5:23. §-a alapján is, amely szerint *a tulajdonos a dolog használata során köteles tartózkodni minden olyan magatartástól, amellyel másokat, különösen a szomszédokat, szükségtelenül zavarja, vagy amellyel jogaik gyakorlását veszélyeztetné.* A jogellenességet e törvényhely szerint tehát vagy a szomszéd szükségtelen zavarása vagy jogai (nyilván a szomszédi minőséggel összefüggő jogai) gyakorlásának veszélyeztetése alapozza meg.

[6] Ha zavarásnak tekintjük az olyan behatást, amelynek folytán X ingatlanának forgalmi értéke csökken (ezt talán megtehetjük, még ha a „zavarás” kifejezés a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint nem is illik pontosan Y magatartására), az a kérdés merül fel, hogy mikor tekinthető ez a „zavarás” szükségtelennek. A bírói gyakorlat kidolgozott egy mércét. Eszerint szükségtelen a zavarás akkor, ha a zavaró a számára kívánatos jogszerű célt – adott esetben az üzletközpont megépítését – más módon, zavarás nélkül is megvalósíthatta volna. Nem tekinti a bírói gyakorlat ilyennek a helyzetet, ha ez a „más mód” a zavarótól *ésszerűtlen* áldozatot követelne. A kérdésre,

hogyan mi az észszerűtlen áldozat nyilván az eset konkrét körülményeinek vizsgálata alapján lehet válaszolni, de az érdekegyensúly elve alapján egyértelműnek tűnik, hogy a választott megoldásnak *mindkét fél számára* észszerűnek kell lennie. X szempontjából a megoldás akkor észszerű, ha az neki nem okoz kárt vagy magában foglalja kárának megtérítését, Y számára pedig akkor, ha X kárának átvállalása nem teszi számára a beruházást veszteségessé vagy számottevően gazdaságtalanabbá. E két érdek akkor kerül egyensúlyba, ha Y lemond a projektről vagy azt X kárának átvállalása mellett valósítja meg.

[7] A Ptk. 5:23. § második fordulata szerint jogellenesen jár el a tulajdonos (Y) akkor is, ha magatartása veszélyezteti a szomszéd jogainak gyakorlását. Mivel ez egy szomszédjogi rendelkezés, vélhetően a szomszéd ingatlanával kapcsolatos jogairól (birtoklás, használat, hasznosítás, hasznok szedése, rendelkezés) van szó. Az ingatlan értékcsökkenését a jogok veszélyeztetésének tekinteni – erőltetett, de semmiképpen sem elegáns megoldásnak tűnik.

[8] Megalapozhatja a jogellenességet az is, ha Y magatartását joggal való visszaélésnek tekintjük (Ptk. 1:5§). A visszaélés abban állna, hogy Y nem a zavarást nem eredményező, észszerű más megoldást választotta, noha lett volna ilyen. Ezzel ismét az észszerűségi problematikához jutottunk (ld. [6]).

Felróhatóság

[9] A felróhatósági teszt annak vizsgálatát jelenti, hogy a károkozó úgy járt-e el, ahogyan az az adott helyzetben általában elvárható. A legradikálisabb interpretáció szerint a beruházó a szomszéd kárát legalább eshetőleges szándékkal okozta, hiszen tudnia kellett, hogy a beruházás hátrányosan érintheti a szomszédos családi házak piaci értékét, de ezt valamilyen okból (valószínűleg a kockázatok elemzése alapján) figyelmen kívül hagyta. A szándékos károkozás pedig nyilvánvalóan felróható.

[10] A kevésbé radikális megoldás az elvárhatóság konkrét körülményekre fókuszáló vizsgálata; milyen magatartás várható el a beruházótól az adott helyzetben. Nos a projektről való lemondás, a projekt más helyen vagy az adott helyen, de más módon történő megvalósítása akkor minősülhetne észszerűnek, ha műszaki és jogi szempontból lehetséges és ha a projekttől várható haszon így a kívánatos mértékben meghaladja az X-nek okozni szándékozott kárt. A projekt eredeti terv szerinti megvalósítása esetén a műszaki és jogi feltételek teljesülnek, tehát az elvárhatóság egyetlen próbája az előbbi értelemben vett *gazdaságosság*. A felróhatóság ilyen értelmezése a bevett gyakorlathoz képest annyiban lenne újszerű, hogy az elvárhatóságot *mindkét fél érdekeit szem előtt tartva* vizsgálja. A pénz nyelvére lefordítva akkor, ha X egyáltalán nem szenved kárt vagy az elszenvedett kárért kárpótlásban részesül.

[11] Ez az eredmény úgy is elérhető lenne, ha jogszabály az ilyen és hasonló eseteket kártalanítási okként kezelné, de pillanatnyilag nem ez a helyzet.

[12] A fenti szempontokat szinte maradéktalanul figyelembe veszi és elemzi a Szegedi Ítéletábrá EBD2014.P.13. szám alatt közzétett ítélete, amely azonban bár megállapítja egy átjátszó torony üzemeltetőjének felelősségét a környező ingatlanok értékcsökkenéséért, de nem teljesen világosan foglal állást a *felróhatóság* kérdésében. Ez az elemzés többletként arra mutat rá, hogy a vizsgált

esetben, ha Y bizonyítani tudná is, hogy az üzletközpont gazdaságosan máshol vagy más módon nem volt megépíthető, felróhatóan járt el akkor, amikor X kompenzációs igényét elutasította, mert csak ez biztosíthatta volna, hogy a zavarás mindkét fél számára „ésszerűnek” legyen tekinthető.

Kodifikációs megfontolások

[13] Az ilyen és hasonló tényállásokban manifesztálódó konfliktus gyökere két alkotmányos alapelv, a tulajdon védelme és a vállalkozás szabadsága elvének ütközése. Ennek feloldására szolgál a kártalanítás, azaz a felróhatóság nélküli, érdekalapú, jogszabályban deklarált kompenzációs kötelezettség bevezetése a polgári jogban. A Szegedi Ítéltábla utal arra, hogy a hatályba nem lépett 2009 évi CXX törvény – helyesen – tervezte az ilyen tényállások kártalanítási kötelezettséghez kötését, ez azonban sajnálatos módon nem történt meg és a hibát a Ptk. sem orvosolta. Így a jogalkalmazó jelenleg is – kétségkívül kissé erőltetettnek tűnő, de igazságos módon – a deliktuális kárfelelősségi „kabát” tényállásra erőltetésével igyekszik a problémát megoldani, noha a kodifikációs megoldás a Ptk.-ban vagy egy speciális törvényben nyilvánvalóan célszerűbb lenne.

* Az ismertetett jogeset egy folyamatban lévő ügy, még elsőfokú ítélet sincs.

Felhívjuk Olvasóink figyelmét Fuglinszky Réka a témában megjelent könyvére (Fuglinszky Réka: A szomszédjogi generálklauzula HVG Orac, 2019).

IMPESSZUM

A Kártérítési és Biztosítási Jog az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület negyedévenként megjelenő elektronikus folyóirata.

ISSN 2676-9662 NMHH nyilvántartásba vételi okirat száma: CE/19799-4/2020

Szerkesztőség:

Dr. Bárdos Péter ügyvédi iroda

H-1024 Budapest, Margit körút 43-45. IV/9.

Tel.: (00-36)-1-212-8731

Fax: (00-36)-1-212-8733

szerkesztoseg@kbj.hu

<https://kbj.hu/>

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bárdos Péter ügyvéd, az ELTE ÁJK tiszteletbeli tanára, főszerkesztő

Dr. Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd, főszerkesztő-helyettes

Dr. Boronkay Miklós ügyvéd, választottbíró

Dr. Csöndes Mónika PhD egyetemi adjunktus (BCE GTK)

Dr. Molnár István ügyvéd, szerkesztő

Dr. Pataky Tibor PhD ügyvéd, biztosítási szakjogász

Dr. Takáts Péter CSc. c. egyetemi tanár

Dr. Tókey Balázs PhD egyetemi adjunktus (ELTE ÁJK)

Olvasószerkesztő: Kiss László Tibor

Webszerkesztő: Csurgóné Somodi Ildikó

Tudományos tanácsadó: Prof. Dr. Fuglinszky Ádám LL.M. (Heidelberg) PhD

(Hamburg), egyetemi tanár, választottbíró

Felelős kiadó: Dr. Csurgó Ottó

Kiadó és a weboldal tulajdonosa:

AIDA Magyar Nemzeti Szekció Biztosítási Jogi Egyesület (AIDA Biztosítási Jogi Egyesület)

Székhelye: 1024 Budapest, Rómer Flóris u. 8.

Weboldal: <https://www.aidahungary.org>

E-mail cím: aidahungary@aidahungary.org